

Old New Year

1966

OK65

VIKINGENS JULENUMMER

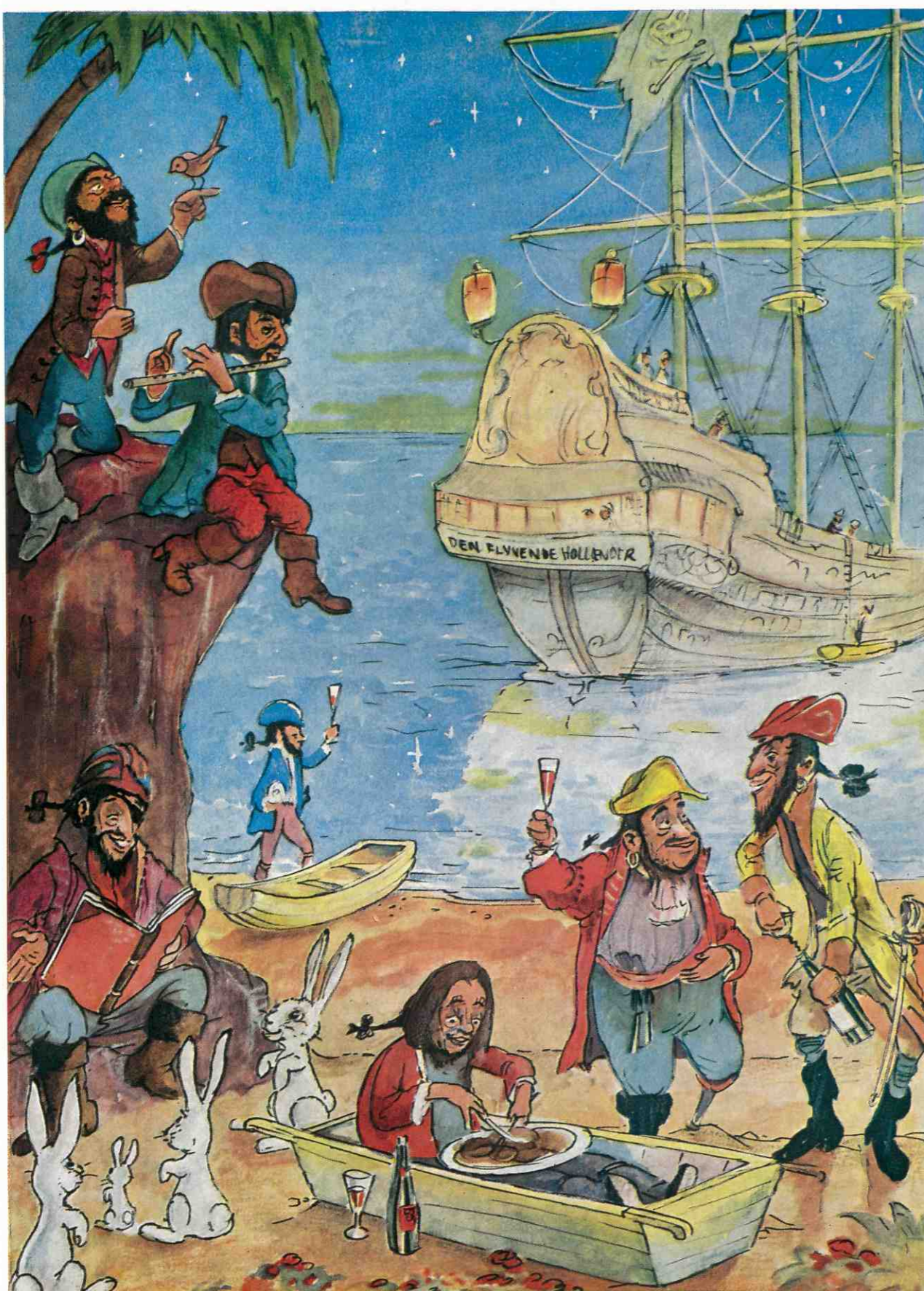
Nr. 12 A

Jul paa Havet 1966

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

TRYK: A/S L. IHRICH

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

ÅKVAREL AF KJELD SIMONSEN

DEN FLYVENDE HOLLÆNDER

Sagnet om dette navnkundige spøgelsesskib går tilbage til det 17. århundrede. Efter sigende hed dets skipper van Straaten – en hollandsk sømand, der steds lod hånt om farer af enhver art. Da han engang skulle stå til søs, rasede der en voldsom orkan. Alligevel beordrede han sejlene sat og stod ud. Måneder gik . . . år gik. Men van Straatens skib vendte aldrig tilbage. Mange år senere så besætningen på et andet hollandsk skib ud for Kap det gode Haab et fartøj, der var fuldt rigget, men som sejlede *mod* vinden! Fra mastetoppen vajede det hollandske flag. På dækket sås kun den gamle skipper. Med stirrende øjne stod han som fastnaglet til roret. Hans lange, hvide skæg flagrede for vinden. Han svarede ikke på tilråb – og lige så pludseligt, som skibet var dukket op, forsvandt det igen. Da søfolkene kom hjem, berettede de om den sælsomme episode. Nogle af dem nævnte navnet van Straaten, og da senere andre søfolk fortalte om et mystisk skib, de havde mødt under lignende omstændigheder, opstod legenden om »Den flyvende Hollænder«. – Her har kunstneren villet vise, hvordan han tænker sig, at spøgelsesskibets besætning fejrer jul på en øde strandbred . . .

Tropelængsler ...

Har du hørt de spæde toner
i den stille tropenat?
Vindens sus i palmekroner
bag det dunkle mango-krat –
set Monsunens bølger bruse
langs ad Østens Kongevej,
og delfiners leg for boven
på din vej til Samarai?

Har du vandret langs med revet
under stjernehimlens skær,
lyttet til cikaders hvisken
mellem skovens gamle træ'r?
Har du følt dig let og frigjort,
som i ungdoms lyse maj,
medens månen spredte sølvglans
for din fod ved Samarai?

Har du fisket på lagunen
under solens hede brand,
set Poseidons skønne have
gennem søens klare vand?
Drømt om fjerne, fagre riger
under slanke palmers svaj,
mens som perlemor lå havet
fra Kap York til Samarai?

Har du ønsket dig tilbage
fra alverdens travle by'r,
hvor de høje bjerge blåner
under rosenrøde sky'r?
Livets kilde stadig risler,
løvet grønnes på din vej.
Bag om pynten solen flammer
gyldent over Samarai.

Følg da med på langfartsfærden!
Se, hibiskus står i flor!
Lotusblomster vokser frodigt,
hvor Olympens Guder bor.
Styr mod fjerne, lyse zoner,
der er rum for dig og mig,
ud til sommerlandets glæder
langt herfra til Samarai.

Børup Sørensen

Mankerne på de fire heste, der var forspændt redningsbåden, stod som faner i den stride vind.

Juleklokkerne i Nørre Vraa

Fortælling om en julestranding i 1855

Det var natten til juleaftensdag. Stormen var begyndt at fløjte allerede ud på eftermiddagen, og den drev tunge, lavthængende skyer ind mod fiskerlejet. Det var allerede mørkt ved tre-tiden, og lysene ulmede underlig mat fra vinduerne i den lille klynge lave, stråtede hytter, der klumpede sig sammen om fyret ved Vraa på Jyllands vestkyst. Tørveilden gnistrede i ovne og komfurer og fyldte de små, beklumrede rum med en tæt, sødlig røg, der næsten var kvælende.

Jørgen Iversen slog en stor dram i sig og hældte resten af kaffen ned bagefter. Så rejste han sig tungt og trak i den tykke, hjemmestrikkede uldtrøje. Han trak olietøj og sydvest på, tog stormlygten ned fra krogen og tændte den. Da han åbnede døren, var det dårligt nok, at han kunne få den op, for vinden stod lige på husvæggen og fejede i et kort nu stuen ren for røg og dunster. Med egekæppen i den ene hånd og lygten i den anden stred han sig ned imod stranden med den stride marehalm piskende om de lange søstøvler. Han standsede et øjeblik for at få vejret og slog halskluden op for munden. Lygtens spinkle lys var lige nok til, at han kunne finde vejen ned.

Det var Jørgen Iversens tur til at gå strandvagt. Han var lidt irriteret, for strandfogeden og naboen, Svend, havde så sent som i formiddags drillet ham med, at han blev anset for at være »synsk«. Han sendte en lang stråle skråtobakssovs fra sig i læ og brummede lidt for sig selv. Selv om de nok havde fået et par dramme for meget i løbet af formiddagen – julen nærmede sig jo, og der var ikke noget galt i det – så kunne han alligevel ikke tage deres drillerier.

Årsagen var, at han havde sagt, at der i nat ville ske noget underligt i Vraa. Det var ikke første gang, han havde fået ret, når det drejede sig om at »varsle«. Også hans bedstefar havde haft evnen til forudsigelser før ham. Måske var den slags ting arveligt. Han kneb øjnene sammen, for det salte sprøjt fra brændingen, der lød som en hul torden, sved i øjnene. Der var dog ikke meget at se ud over det hvide skumtæppe, der væltede ind imod land. Selv mågerne havde søgt læ, så han regnede med, at vinden måtte være oppe på orkanstyrke.

Langsomt stavrede han frem langs den stenede strand, mens han nu og da kastede et blik ud mod den skumle horisont for at se, om noget fartøj i havs-

nød skulle være inden for synsvidde. Det ville næppe være muligt at høre nødsjud i den djevlelske larm, som sø og vind forårsagede.

Timerne gik, og Iversen satte sig et øjeblik i læ af bådeskuret. Det var noget af en kraftanstrengelse at gå turen sådan en nat. Nu var det tilmed begyndt at piske med sne og hagl. Han spekulerede på, hvad det egentlig var, der var galt. Et eller andet var ikke, som det skulle være. Han kunne blot ikke i øjeblikket komme på, hvad det var. Han forsøgte at få ild på den gamle snadde med sølvdækslet, men måtte opgive det. Selv her bag bådeskuret ville fyrstøjet ikke slå ild. Han bandede og rejste sig for at genoptage sin vandring, da han pludselig stoppede op og stirrede op mod fyrbakkerne. – Så skulle da også!

Det var fyret, han manglede. Dets regelmæssige lyskegler, der skulle feje ud over havet i lange blink, var der ikke. Han kunne lige skimte tårnet i skumringen, men det lå helt dødt hen. Hvad mon der gik af fyrmesteren? Når det hang sådan sammen, skulle der nok ske et eller andet i nattens løb. De stakkels fyre på et eller andet skib derude var jo ikke i stand til at finde deres position, når Vraa fyr ikke gjorde sin pligt i en stormnat som denne. Uden at betænke sig satte han kursen op imod fiskerlejet.

Medens han næsten løb med stormen i ryggen, lød der pludseligt signaler ude fra havet, og han vendte sig om og skyggede med hånden for øjnene. Det var altså allerede sket! Et skib var ved at gå for nær til kysten og var på vej ind mod revlerne. Han lyttede endnu en gang. Hvorfor sendte de dog ikke blus op i stedet for at blæse i trompet? For selv om blæsten rev tonerne fra hinanden, var han sikker på, at det var lange, klagende horntoner, der blev gentaget med korte mellemrum.

Han forstærkede sin gang. Bådelauguet måtte nu ud og gøre båden klar. Desuden var der jo også det med fyret.

Af alle kræfter dundrede han løs på strandfogedens dør og faldt næsten ind i huset, da slåen blev skudt fra, så blæsten fyldte stuen med et isnende sus. Han skimtede lige, at fogeden havde gæster, og at datteren i huset, den kønne Ane, var ved at bage æbleskiver henne ved komfuret, medens Hans, hendes forlovede, og et par andre fiskere langede til klukflasken henne ved langbordet.

Strandfogeden grinede bredt: »Nå, blev der for koldt nede ved havstokken, bette Jørgen?« spurgte han drillende.

Med en ed, der ikke var sømmelig ved juletid, knaldede Jørgen Iversen egekæppen i bordet, så glassene hoppede.

»Skib i nød – og fyret slukket!« brølede han.

Strandfogeden blev ildrød i kammen af raseri og var lige ved at kaste sig over ham. Så tog han sig i det.

»Fyret slukket – er du helt sikker?« spurgte han tvivlende.

Jørgen gloede ondt på ham. »Du har vel selv øjne

i hovedet, Hansen! Prøv du at stikke snuden udenfor, så får du selv syn for sagen.«

I et sæt var mændene på benene. Undervejs ud fik de olikekopper og huer på, og snart løb de fra dør til dør og bankede bådelauguet op.

Strandfogeden og Jørgen Iversen asede sig ned mod stranden, medens redningsbåden blev gjort klar. De fire heste blev spændt for, hvorefter køretøjet kom rumlende ned ad den knoldede sti. Hestenes manker stod som faner i den stride vind og deres ånde som en sky om mulerne.

Langt ude avancerede et stort skib langsomt og famlende ind mod tredje revle. De to mænd stirrede op mod fyret. Det var mørkt. I hast forsøgte de at stable et bål sammen af det nogenlunde tørre drivtømmer. Sneen føg nu næsten vandret ind fra havet, men det lykkedes at få ild i tømmeret, blæsten gav god næring til gløderne, og snart flammede bålet op. Gnisterne føg op imod fiskerlejet som en lang, glødende stribe af stjernesjud i den mørke aften.

Nu var båden nede på stranden og rullet ud i havstokken. Redningsstol og liner blev gjort klar til brug, om det skulle blive nødvendigt at skyde en line ud til havaristen. Skibet var nu så nær, at man kunne begynde at skimte dets konturer gennem søsprøjtet. Snart løftede det sig på de svære dønninger, og snart forsvandt det næsten; men fiskerne, der dog ellers var erfarne folk, kunne ikke rigtig blive klar over, hvad det var for en skude, de havde for sig. Til tider så det ud, som en række årer hævede og sænkede sig taktfast. Skibet førte én mast uden sejl.

»Det må vel være en af de norske nordlandsbåde med den høje stævn«, sagde strandfogeden. »Om lidt støder hun! Lad båden gå ud, der er ikke noget at vente på; de fjolser smadrer jo skibet mod revlen med det kissejav, de har for at komme først på kirkegården.«

Mandskabet tog i redningsbådens rælinger og fik med besvær løbet den ud, så den kunne flyde. Så svang de sig om bord, og lange Hans tog rorpinden.

»Sæt af, folkens!« råbte han. De var alle hårde søfolk, og de kunne deres kram. Gang på gang blev båden slået tilbage mod kysten – men så stod den pludselig ud gennem en åbning i den inderste revle og styrede ud mod det fremmede skib i en tåge af flyvende skumflager.

Strandfogeden og Jørgen Iversen stod tilbage på stranden. Kvinderne var nu på vej ned med varme tæpper og dunke med lunken brændevin for at modtage de værst medtagne. I en kreds omkring bålet stod de med flagrende skørter og hovedklæder og fulgte anspændt redningsbåden, der nu var ved at nå frem til målet.

»Den stødte!« udbrød strandfogeden. Et dumpt drøn fortalte, at skibet måtte være gået på revlen. Strandfogeden stampede for at få varme i fødderne.

»Jørgen, tag en af hestene og rid op og prøv på at finde ud af, hvad der er galt ved fyret« sagde han.

Lidt uvillig adlød Jørgen ordren. Han gav sig dog

Jørgen huggede hælene i hestens sider og fik den i galop.

tid til at spænde den bedste af hestene fra vognen, svingede skaglerebene op og drev hesten op ad fyrbakken, medens han nu og da vendte sig for at se, hvordan det stod til derude. Man kunne se, at redningsbåden nu var nået op på siden, og at man havde hugget bådshagerne fast i rælingerne.

Så tog han et ryk i tøjlerne og fik hesten til at stå med halen mod vinden: Han havde hørt noget, der for et øjeblik fik ham til at glemme, hvad han havde fået besked på at gøre. Oppe fra bakken, hvor han holdt, bar vinden lyden af hæse råb af fremmedartede stemmer ind mod land. Han hørte noget, der mindede om kamplarm, klirren af metal og enkelte skrig, som om nogen var skyllet over bord eller kommet til skade.

Måske er de drukne om bord, tænkte han. Fransk-mænd eller spanioler? I så fald får Hans og de andre noget at se til! Det gør kun ondt værre, hvis det er sådan fat. »Herren hjælpe dem«, mumlede han.

Så drev han hesten i gang igen og nåede frem til fyrmesterens hus. Men lige meget, hvor hårdt han hamrede på døren, blev der ikke lukket op. Så var der ikke andet at gøre end at vende tilbage og tage en hånd med dernede.

Hesten var ikke meget for tilbageturen, for nu var sne og vind imod, så det tog næsten dobbelt så lang tid at nå den klit, hvor han havde gjort holdt på vejen op.

Han tog et ordentlig tag i tøjlerne og standsede hesten med et ryk, der fik den til at stejle. Hvad var nu det? Ved skæret fra det flammende bål så han et højt besynderligt syn. Han tørrede sneen bort fra øjne, bryn og skæg for at blive klar over, om han så rigtigt.

På stranden var et håndgemæng i fuld gang. Flere af fiskerne lå på den stenede bred med de overisede rullesten, som om de var slået ned, og andre af folkene kæmpede som rasende mod mandskabet fra

havaristen. De brugte bådshager og de lange årer som våben mod den besynderligste flok skibbrudne søfolk, han nogensinde havde set. De var iført noget, der nærmest lignede en slags gammeldags ringbrynjer. De bar blanke hjelme på hovedet. Enkelte af dem bar runde skjolde på venstre arm, og de huggede alle løs på redningsmændene med korte sværd og økser. Så vidt han kunne se, var det høje, kraftige folk med lyst hår. De mindede ikke det mindste om de små, sortsmudskede sydlændinge, der nu og da i årenes løb var strandet her på kysten.

Nogle af dem havde fået fat i kvindfolkene, der forsøgte at hjælpe mændene; men de fremmede lo højt af deres anstrengelser og syntes blot at more sig over den smule modstand, folkene fra Vraa kunne præstere.

Nærmest bålet stod en høj mand med lange, svingede horn på sin hjelm og holdt med et jerngreb strandfogedens Ane i den ene arm, medens han med sit sværd drillende pirkede efter lange Hans, der forsøgte at nå ind på livet af ham for at komme kæresten til hjælp.

Forvirret og rystet helt ind i sin inderste sjæl stod Jørgen og anede ikke, hvad han skulle foretage sig. Han var klar over, at stranden vrimlede med disse underlige krigsfolk, og at Vraas fiskere ikke havde en ærlig chance i den ulige kamp. Selv om det rev og sled i ham for at styrte ned og hjælpe sine venner, sagde hans sunde fornuft ham, at han var den eneste, der kunne bringe hjælp, fordi ingen vidste, at han var nærværende. Han bandt hesten, der var bleven sky og nervøs, til et par bjælker og lagde sig fladt bag klittoppen, så han lige kunne se uden at blive set. Af gammel vane slog han korsets tegn for sig og blev lige som mere rolig, selv om hjertet hamrede helt op i hans hals.

Det så nu ud til, at kampen var forbi. De af fiskerne, der ikke lå på sandet, blev drevet sammen i en flok sammen med konerne og pigerne. Og så gik det op imod hytterne under lystige råb, latter og klirren af våben. De fremmede trængte ind i de små stuer, mens enkelte blev stillet ud som vagtposter.

Jørgen Iversen vendte sig om og klappede hesten på halsen. Den rystede som i feber, og dens øjne var vilde. Rådløs lod han sig falde ned igen for at spekulere på, hvad der var bedst at gøre. Så tog han en rask beslutning.

Med stor forsigtighed listede han krumbøjet bag om landsbyen og nåede – uden at blive antastet – hen til strandfogedens hus. Han næsten krøb på alle fire hen til den lille rude, der vendte bort fra havet på bagsiden af hytten. Der var lys derinde, og han rejste sig så højt, at han lige kunne kigge ind i stuen.

Hvis begivenhederne ved stranden havde set ud som et mareridt, var det, der foregik i den store, lavloftede stue det ikke mindre. Midt for det lange, hvidskurede bord sad høvdingen, eller hvad han nu var, og tømte det ene krus brændevin og godtøl efter det andet. Han holdt Ane, strandfogedens datter,

— Det er vel ikke dig selv, der har begået ugerningen?
spurgte provsten Jørgen Iversen.

om livet og forsøgte leende at tvinge drikkevarer i hende, selv om hun kneb munden stramt sammen, så øllet løb ned ad hagen, og hun energisk forsøgte at vride sig løs. Så løsnede den fremmede pludselig sit tag, strøg en svær, snoet guldring af sin arm og satte den om Anes i stedet.

Den fremmede var en ung mand med et kort, lyst skæg og klare, blå øjne. Hans arme var rene muskelbundter, der spillede under huden som slanger. Hjelmen med de lange horn havde han sat fra sig på bordet, men hans korte, brede sværd lå lige inden for rækkevidde. Rundt om bordet og på slagbænken sad andre krigere og tog for sig af retterne. De havde fået fat i de røgede fåreskinker, der havde været anbragt under loftet.

To af krigerne holdt fast i lange Hans, der uden held forsøgte at komme fri. Strandfogeden sad, som om han hverken kunne røre arme eller ben, og da Jørgen Iversen så nærmere til, var dette ikke så sært, for strandfogeden var forsvarligt bundet med svært linegods. På gulvet lå et par andre af folkene fra byen lige så grundigt surrede.

Jørgen Iversen kunne ikke løsrive sig fra det underlige optrin, skønt han godt vidste, at han aldeles omgående burde hente hjælp hos herredsfogeden i Nørre Vraa.

Fra de andre huse lød også larm og højroste stemmer, men Jørgen kunne ikke få øjnene fra det, der nu foregik derinde i stuen. Han så med rædsel, at da den unge anfører havde strøget den tunge guldring op over Anes håndled, forandrede hun helt sind. Hun vendte sig mod manden ved sin side og så ham ind i øjnene, medens et smil som i et solstrefik hendes mund til at dirre. Så slap han sit tag om hende og trak hende lempeligt ind til sig. Hun rakte ud efter det fyldte krus og rakte ham det, medens hun nænsomt og tøvende strøg ham over det lange, lyse hår.

Jørgen Iversen havde set nok. Det måtte være selve djævelen og hans følge, der var kommet til

Vraa. Det var nok ikke så meget herredsfogeden som præsten, han måtte hente hjælp hos, om det skulle nytte noget.

Så stille som muligt listede han den samme vej tilbage og nåede hen til hesten, der stod med luddende hoved og skumklædte flanker til trods for kulden. Han stod stille for at lytte efter, om nogen fulgte efter ham. Utydeligt kunne han se de udsatte vagtposter, der gik langsomt frem og tilbage, hyllet i deres lange kapper.

Stormen var ved at løje af, og sneen faldt mere stille nu. Spektaklet fra drikkelaget blev fjernere og fjernere. Bålet på stranden var ved at brænde ud og ulmede kun svagt. Blæsten førte en stram lugt af brænderøg op imod ham, og han kunne se redningsbåden ligge på siden og nogle mænd, der lå ubevægelige på den øde strand.

Varsomt førte han hesten skridt for skridt bort fra hytterne, indtil han mente at være helt uden for hørevidde. Han strøg den over pandelokken og sad op. Nu var der kun ét at gøre. Han huggede hælene i siderne og fik hesten i galop. Foran ham lå de gulte hedestrækninger uden vej eller sti; men sneen lyste op, så han kunne finde retningen mod Nørre Vraa købstad. Der var en god mils vej at ride, så han ønskede blot, at dyret holdt ud så langt uden at styrte.

Som han nu red af sted, tumlede hans tanker frem og tilbage med alt det mærkelige, der var hændt, siden han stred sig ud i stormen tidligt på eftermiddagen. Han lod hesten gå i skridt, for den hev efterhånden en del efter vejret. Nu og da tog han sig en ordentlig hivert af lommelærken for at holde varmen i kroppen, og så jog han igen på hesten. Jo, det var nok bedst med provsten først. Denne situation var vist ikke noget, den verdslige øvrighed kunne ordne. Sært nok at han havde fået ret i, at der skulle hænde noget løjerligt i nat. Han rystede af kulde; for vinden var, skønt den var løjet af, dog stadig gennemtrængende, og varmen fra dyret, der næsten var skamredet, stod som en rimtåge om hest og mand.

Langt forude begyndte husene i Nørre Vraa at dukke op, og Jørgen Iversen takkede sin Gud og skaber for, at han var nået frem. Om fornødent kunne han nu gå resten af vejen. Om det nu var de sælsomme hændelser eller de mange opstrammere, så følte han sig halvvejs svirende; men det var jo også stærke oplevelser, han havde været ude for, syntes han.

Provst Peder Pedersen sad dybt begravet i manuskriptet til sin juleaftens prædiken. Den store bilæggerovn buldrede hyggeligt, fyldt op med tøv og store knuder af duftende birkebrænde. Adspredt lyttede han til stormen derude. Han lænede sig tilbage og extemporerede endnu en gang det sidste afsnit af prædiken. Hans blik strejfede de strålende oplyste vinduer i herredsfogedens gård på den anden side af

Da kanen nåede stranden, fik præsten og Jørgen Iversen et sidste glimt af høvdingen og strandfogedens Anes.

strædet. Der var man sikkert nu i gang med de sidste forberedelser til julefesten.

Han skuttede sig og nynnede sagte på en af de gamle julesalmer, da hans opmærksomhed fangedes af lyden af en hests hurtige hovslag mod de toppede

brosten. Hvem mon det kunne være? Så vidt han vidste, var der ingen døende eller svært lidende i hans sogn just på denne tid.

Så blev der dundret hårdt på porten, og han hørte gårdskarlen skyde den tunge slå fra og samtidig høj-

røstede stemmer. Han skubbede kalotten på plads og rettede på kjole og halsbind.

Der blev banket sagte på døren, og den gamle husholderske så mærkelig ud, som hun stod der og trippede: »Undskyld jeg forstyrrer provsten, men Jørgen Iversen fra Vraa står derude og beder meget indtrængende om at komme til at tale med Deres Velærværdighed.«

»Hvad er der nu på færde i Vraa? Spurgte Stine ham ikke, hvad ærinde han har til mig en højhellig aften kort før kirketid?«

Et lunt smil spillede om Stines mund: »Han ser mig – med forlov – ud, som om han har taget lidt rigeligt inden for vesten«, svarede Stine »Han snakker om djævelen, der er kommet til Vraa og huserer dér, så jeg ved ikke rigtig, hvad jeg skal mene om ham.«

Provsten blev rød i panden, og hans stemme lød studs, da han sagde: »Nå sådan, lad ham komme, selv om min tid er knap.« Han rømmede sig og rejste sig op i sin fulde højde, anbragte hænderne på ryggen og lagde ansigtet i strenge folder. Den karl trængte vist til en formaning, hvis han mødte drukken her på helligaftenen!

Med huen i hånden stod Jørgen i det halvmørke studerekammer og følte sig lidt ilde tilpas ved at komme frem med historien. Han hakkede og stammede i det, og provsten blev mere og mere utålmodig.

»Han burde ikke komme her en højhellig aften og være i en sådan tilstand, at han dårligt kan snakke fra leveren, min gode Jørgen Iversen«, sagde han. »Hvad er det for noget tøjeri med den snak om mord, krigsfolk, djævelen og hans værk?«

Jørgen rystede i stemmen: »Jeg ville blot indtrængende bede Deres Velærværdighed om at mane trolldøjet i jorden«, stammede han.

»Hvis nogen – Gud forbyde det – har begået mord, havde det været rettere at anmelde det for den verdslige øvrighed, Jørgen Iversen! Det er vel ikke dig selv, der har begået ugerningen? Du stinker jo af brændevin!«

Men udtrykket i det af vind og vejr barkede ansigt gjorde provsten usikker. Han rynkede panden og så skarpt på Jørgen Iversen. Et øjeblik tøvede han. »Nuvel«, udbrød han så, »når han fastholder sin forklaring, må jeg vel underrette mig om fakta. Stine, sig til Lars Ringer, at han ringer med klokkerne om en god times tid. Lad Ole spænde for kanen og lad ham gå over til herredsfogeden med en besked – han kan sige, at der måske er begået en ugerning i Vraa, og at jeg er taget derover. Kom med kørepelsen og sig til Lars, at han omgående skal sætte Jørgens hest på stalden – Jørgen ager med mig.«

Og så sad Jørgen da ved siden af provsten i den store kane. De to heste strakte godt ud, og Jørgen sad med foldede hænder ved siden af den gudsmand, der sad tavs i den store kørepels og skind-

huen med øreklapperne. Blæsten hylede over de øde, vilde hedestrækninger, og provsten sad tavs og tung uden at mæle et ord hele vejen, indtil de nærmede sig fiskerlejet.

Allerede på lang afstand sås det på ildskæret, at nogle af hytterne var i brand, og man hørte tydeligt høje trompet-toner. »Kør till!« råbte provsten, og køretøjets meder hvinede over sneen.

Ude på revlen stod det strandede fartøj, klart belyst af flammerne fra den brændende landsby. Det lignede grangiveligt et vikingskib fra den fjerne oldtid i hedenske tider. En del harniskklædte krigsfolk var i færd med at drive mænd og kvinder ud imod redningsbåden, der var bragt flot og lå og huggede i havstokken. Også børn var der imellem.

Provsten greb Jørgen så hårdt i armen, at det næsten gjorde ondt. »Du får tilgive mig, Jørgen Iversen, jeg ser, der er mere om sagen, end jeg tænkte det var muligt.«

Da kanen nåede ud på stranden, fik de to mænd et sidste glimt af høvdingen og strandfogedens datter Ane. De stod tæt sammenslyngede, og guldringen om hendes arm glødede som ild i skæret fra den brændende by.

Ude på skibet fo'r råen med det tunge storsejl til vejrs under knagen og bragen. De lange årer blev sat ud gennem årehullerne og bemandedes.

Provsten sprang ud af kanen, og fulgt af Jørgen løb han hen imod de to ranke skikkelser.

»I den almægtiges navn, stands!« råbte han. Den unge høvdingens hånd fo'r ned imod sværdhæftet, men provsten var en stor, stærk mand og dertil modig. Han greb fat i Anes arm for at trække hende tilbage.

Da hørtes pludselig klokkerne fra Nørre Vraa kirke. Spinkle og fjerne lød de måske – men høres kunne de. Langsomt blegnede det underlige sceneri. Det tonede bort, som om det opløstes i den tomme luft.

Provsten havde sluppen taget i pigens arm. Svagt skimtede han endnu den unge kriger, der slængte hende over skulderen og vadede ud mod den ventende båd, skønt hun nu stred imod. – Så blev alt stille. Kun ildens knitren fra de brændende huse og havets sagte brusen brød den dybe stilhed på stranden ved Vraa, hvor redningsbåden lå knust med spanterne revet op...

De to mænd stod som bedøvede.

Noget faldt med ét klirrende mod jorden og ramte en rullesten. Provsten så ned. Det var den pragtfulde guldring, som var fulgt med, da han forsøgte at slide pigens løs. Fra hvem?

Langsomt vendte han sig og så op imod husene i det, der engang var et fiskerleje. Ulmende gløder og sortsvedne skorstenspiber var det eneste, der var tilbage. Kun fyret ragede truende og mørkt op mod nattehimen.

Ikke længe efter ankom herredsfogeden med assessoren, skriveren og en deling dragoner. Også lægen var med.

(Sluttes side 66)

Glimt af udviklingen i dansk skibsfart

Tegninger fra A. Laursens skitsebog

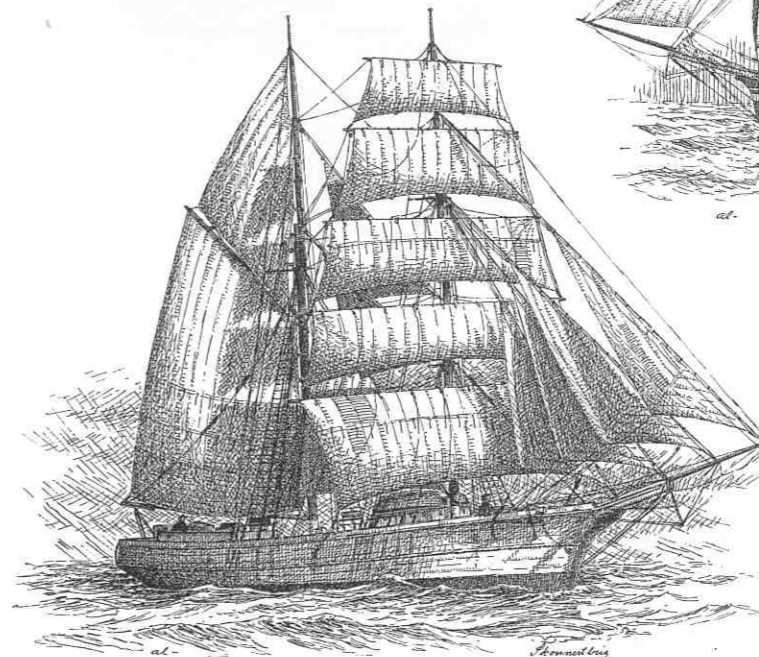
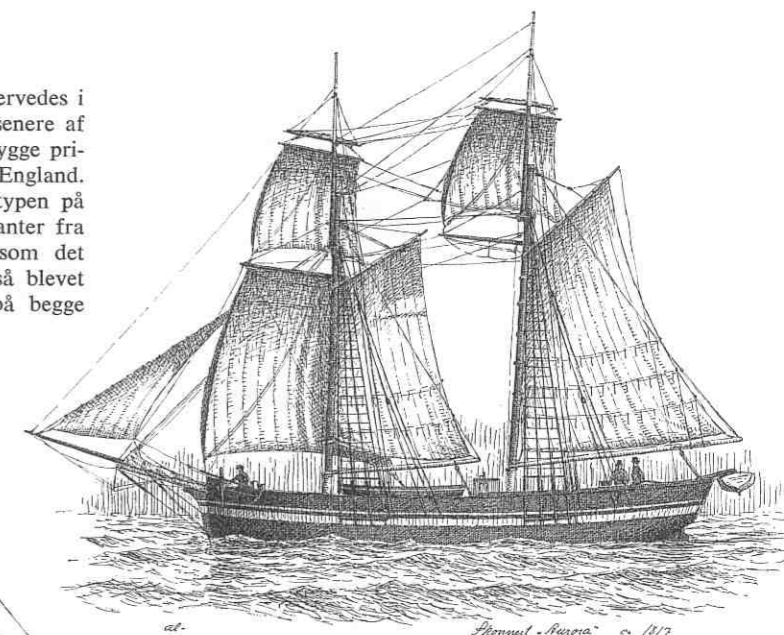
Tekst: Kaj Lund

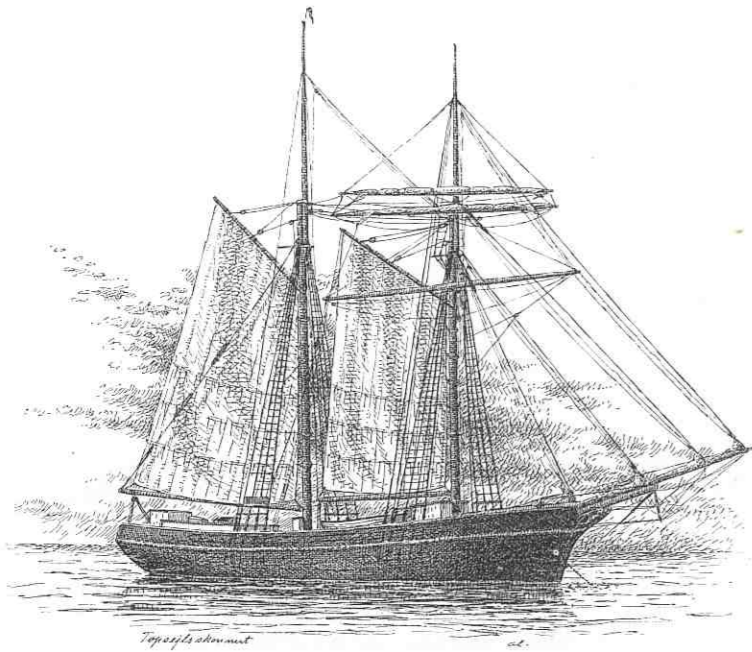
Turbinetankskibet »A. P. Møller« på 93.850 tons, bygget 1965, symboliserer et af de nyeste trin i udviklingen af dansk skibsfart. Placeret i kontrast til fuldriggeren »Coriolanus« bringes i erindring, at A. P. Møllers far, kaptajn Peter Mærsk Møller, brød med slægtens sejlskibstraditioner i Drag-

ør og startede med damp i Svendborg allerede i firserne. »Coriolanus« på 1051 tons brutto, bygget i England 1876, blev berømt for en rekordrejse i 1877 i jutfarten: Scilly-Calcutta på 69 døgn. Den blev senere nedrigget til bark og var i 1922 en kort periode under dansk flag.

Skonnerten »Aurora«, hvis byggeår er ukendt, erhvervedes i 1816 af den københavnske reder H. B. Wolfen og senere af Jacob Holm, som ydede et vægtigt bidrag til at opbygge privat dansk skibsfart efter den ulykkelige krig mod England. »Aurora«s fyldige skrog er karakteristisk for skibstypen fra den tid, og rigningsformen er en af de mange varianter fra overgangen fra tværskibs til langskibs sejlføring som det fremherskende i de mindre skibe. »Aurora« er også blevet benævnt hermafrodit-brig, fordi den førte råsejl på begge master.

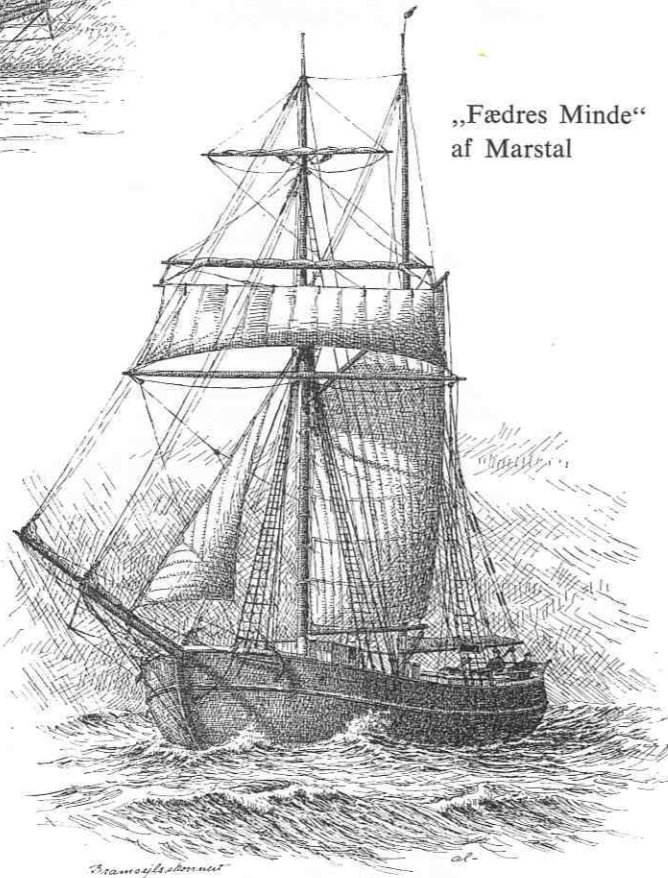

Den rene brig havde to fuldriggede (tredele) master med fire eller fem råsejl på hver. Tegneren viser her en skonnertbrig, som blev briggen afløser og en af de mest populære mellemstore skandinaviske sejlskibstyper i sidste halvdel af 1800-tallet. Den sejlede og manøvrerede lettere end briggen og krævede mindre besætning. I 1877 var 32 skonnertbriger hjemmehørende alene ved Svendborg toldsted. Skonnertbriggen, hvis forreste mast er fuldrigget, mens den agterste er skonnertrigget, kaldes undertiden misvisende brigantine.

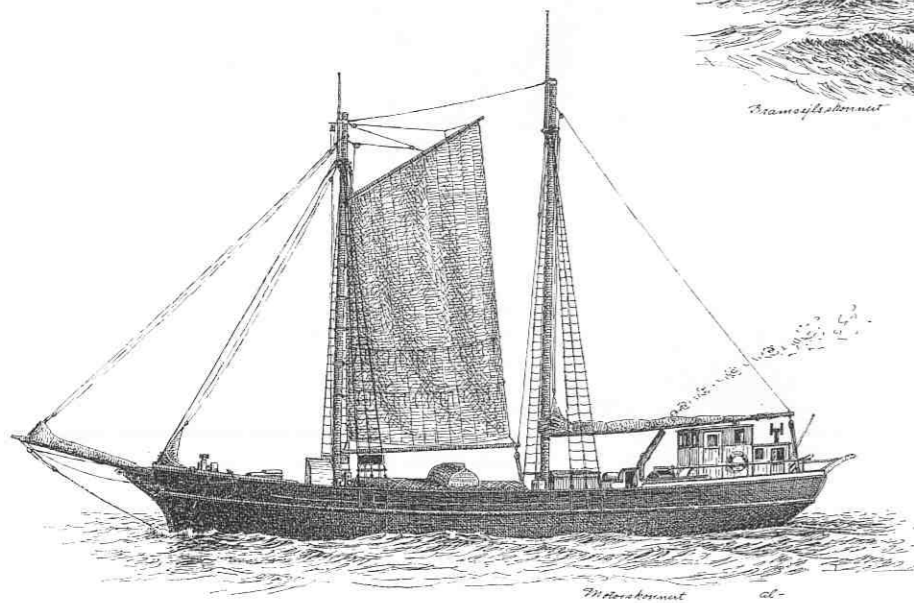

Hen imod århundredskiftet gik man mere og mere bort fra fuldriggede master med mange ræer i de mellemstore og mindre skibstyper i nord- og østersøfarten. Gaffelsejlet vandt terræn. Man beholdt dog nogle ræer på forreste mast. Råsejl var stadig en fordel under gunstig vind, især for skibe, der ofte sejlede i Passaten. Denne lille topsejlskonnerter kan godt gå for at være »Najaden« af Faaborg, 147 tons brutto, bygget 1875 som skonnerterbrig og senere nedrigget til skonnerter med dobbelt topsejl på forreste mast. Den kunne desuden føre en firkantet bredfok.

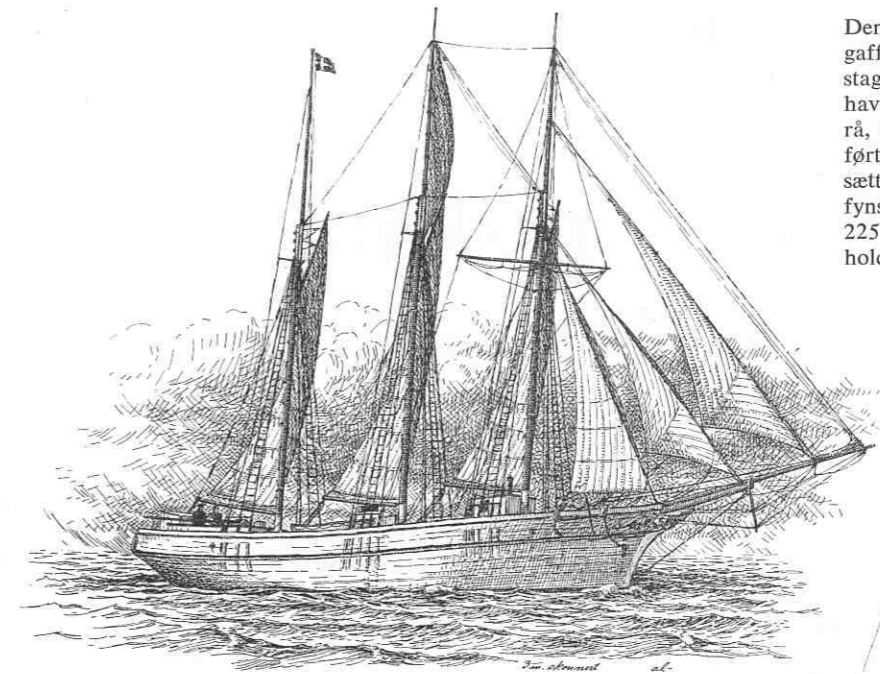
Større skonnerter havde ofte fire ræer på forreste mast, idet de førte et bramsejl over det dobbelte topsejl. Det var dog sjældent at se en tomastet bramsejlskonnerter som vist her, mens tremastede skonnerter ofte havde bramsejl og enkelte desuden en røjl over bramsejlet. Denne bramsejlskonnerter, hvis skrog er af den buttede, jagtbyggede type, som var mest fremherskende i Marstal, fører i øjeblikket kun skonnertsejl, undertopsejl og forestængestagejl. Skonnerter »Fædres Minde« var oprindeligt en jagt, bygget 1842 i Svaneke. Den blev senere ombygget i Marstal og målte derefter 87 tons brutto. Den forliste i 1905.

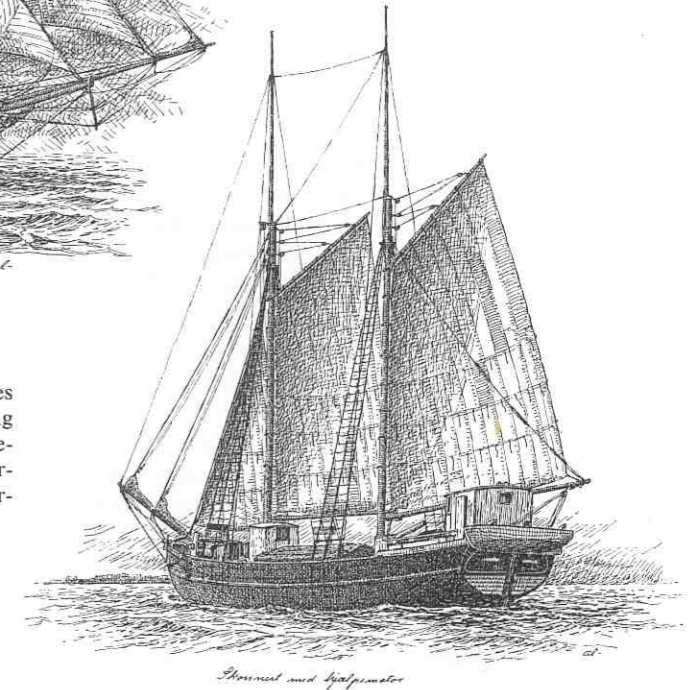
»Fædres Minde« af Marstal

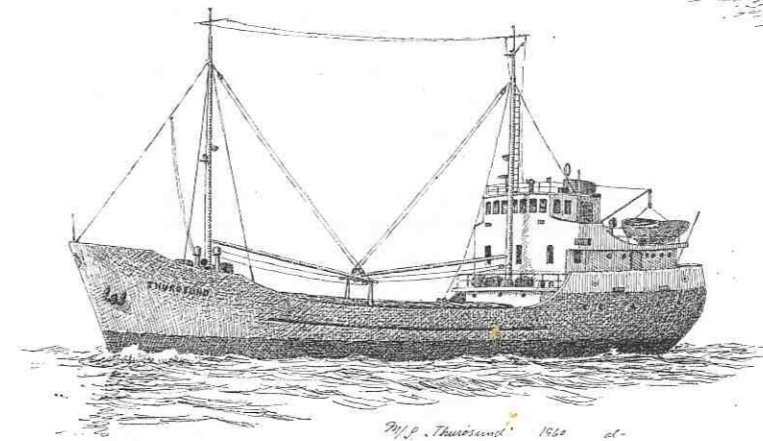
De første skonnerter med hjælpemotor dukkede op omkring århundredskiftet, men skipperne fik ikke rigtig tillid til den moderne mekanik før hen i begyndelsen af tyverne. Nu fik flere og flere installeret hjælpemotor, og ofte reduceredes sejlføringen samtidig. Tegningen kan tænkes at forestille forenagterskonnerter »Avance« af Marstal, bygget 1905. Den fik hjælpemotor installeret i 1921. Topstængerne blev rigget ned og bovsprydet afkortet, så der kunne føres gaffelsejl og to forstagesejl.

Den tremastede sletskonnerter førte gaffelsejl og gaffeltopsejl på alle master, normalt tre forstagesejl og undertiden mellemstagesejl. Desuden havde den i reglen på fokkemasten en enkelt rå, under hvilken man i let vejr og rum vind førte en bredfok. Over råen kunne desuden sættes to trekantede »spidser«. Den første sydfynske skonnerter af denne type var »Meta« på 225 tons brutto, bygget i Troense 1903. Typen holdt sig, til den blev slået ud af motoren.

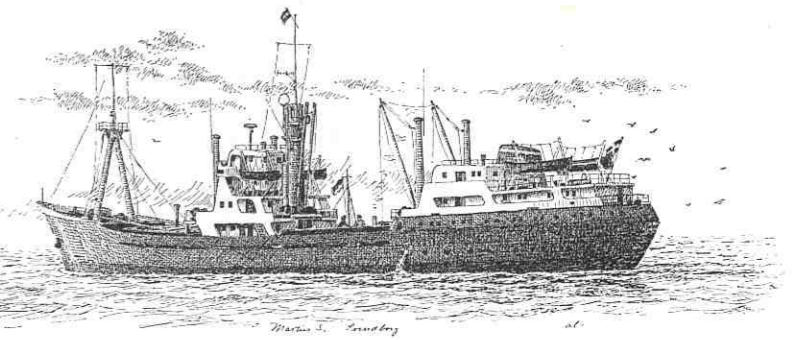

Den smukke lille jagtbyggede forenagterskonnerter kan tænkes at være »Elly« på 95 tons brutto, bygget 1917 på J. Ring Andersens værft i Svendborg. Fire år senere fik den hjælpemotor, men beholdt sine slanke topstænger endnu i en årække. I 1932 blev »Elly« dog skåret ned til galease, formentlig i forbindelse med en større og kraftigere motor.

M/S »Thurø Sund«, bygget 1960 betegner et langt spring frem fra sejlskibet med hjælpemotor. Det gennemrationaliserede lille fragtskib er den typiske moderne afløser for skonnerterne i den europæiske kystfart. Enkelte af disse ganske små lastmotor-skibe på nogle få hundrede tons beskæftiges under dansk flag i kystfart på fjerne have.

M/S »Martin S« af Svendborg, bygget 1965, repræsenterer en moderne mellemstor skibstype, der kan betragtes som afløser for provinsbyernes langfartssejlskibe med 1-2000 tons lastevne og udrustet til godstransport på alle have. »Martin S«, der var ekstra forstærket og på anden måde udstyret specielt til issejls, forliste under Grønland i foråret 1966.

Det forheksede

Fiskeri-regnskab

Af ANDERS FINSING — III. af TH. LANGELUND

Rokkeskrædderens store fejltagelse og provst Hansens udlægning af det sjette bud blev til stor lykke og vel-signelse for to unge mennesker: Herrens veje er uransagelige, havde provsten ofte forkyndt. Han fik i sandhed dette bekræftet på overraskende vis.

Men lad os begynde med begyndelsen — med Rokkeskrædderen og hans fejltagelse. Han var fisker. Det var kort før, motorkraften blev taget i brug i fiskerfartøjer. Hans bedstefar havde været skrædder og oldefaderen rokkedrejer. Deraf kom det, at han i daglig omtale aldrig blev nævnt ved sit dåbsnavn. Han var 52 år, ugift, velhavende — og påholdende i pengesager.

Han boede i et solidt, grundmuret hus ved stranden. En aldrende kvinde, Mette Malene, stod for husholdningen, men blev behandlet som tjenestepige.

En smuk aften i september sad Rokkeskrædderen i sin dagligstue sammen med sin unge, fattige fiskerimedhjælper, Niels Nord, og gjorde ugens fortjeneste op ved petroleumslampens milde skær. Hans minespil blev stedse strengere, og da den afsluttende udregning var foretaget, var hans åsyn som en tordensky at skue:

»Det er et forhekset fiskeriregnskab. Du har vel opfattet, at der mangler syv kroner og fjorten øre,« sagde han til sin medhjælper.

Niels nikkede samtykkende: »Det ser sådan ud,« svarede han.

»Syv kroner og fjorten øre er mange penge.«

Niels nikkede igen.

»Du og jeg er uden skyld i det skete,« vedblev Rokkeskrædderen. »Du er hver gang vendt hjem med penge og regnskab for de fisk, du har solgt inde i købstaden, og jeg lige så med penge og regnskab for de fisk, jeg har solgt rundt om på gårdene. Alle pengene er blevet lagt i den gamle cigarkasse, på bunden af bornholmeruret, og alle beløbene er blevet noteret op. Så skulle regnskabet passe.«

Niels nikkede for tredje gang.

»Men det passer altså ikke,« fortsatte Rokkeskrædderen. Dernæst pegede han på husbestyrerindens lukkede kammerdør: »Det må være hende derinde, som har stjålet pengene,« erklærede han. »Nu lader vi for denne ene gang nåde gå for ret, men gentager det sig, så må retten ske fyldest.«

Det gentog sig en uge senere, kun med den for-

skel, at Rokkeskrædderen efter optællingen fik elleve kroner og atten øre for lidt i cigarkassen. Husbestyrerinden blev beordret til at forsvinde fra huset omgående. En hestevogn fra en nabogård afhentede Mette Malene og hendes få ejendele. Hun græd ynkeligt, da hun blev kørt bort.

»Der fik hun, hvad hun havde fortjent,« sagde Rokkeskrædderen til sin unge medhjælper.

»Ja, måske,« svarede Niels, »men var det nu alligevel nødvendigt at fare så hårdt frem? Du har jo penge nok.«

»Hun fik kun, hvad hun havde fortjent!«

»Har du da noget sikkert bevis for, at Mette Malene har taget pengene?«

»Ikke endnu, men det skal jeg snart fremskaffe. Sagen er meldt til kriminalpolitiet, som er rykket ud. Man vil standse køretøjet og undersøge den tyvekvinde skabsskuffer grundigt. Så skal beviset vel nok komme for dagens lys. — Forøvrigt er jeg glad for, at der kom en passende lejlighed til at slippe af med Mette Malene. Jeg vil giftes!«

Denne oplysning kom så aldeles overraskende, at en lille pause påfulgte. Så spurgte Niels forsigtigt: »Skal det være nogen hemmelighed, med hvem du vil giftes?«

Rokkeskrædderen brystede sig: »Nej, ingenlunde,« svarede han. »Peter Holms datter er den udvalgte.«

„Det er et forhekset fiskeriregnskab“, sagde Rokkeskrædderen til sin medhjælper

Det gav et voldsomt sæt i Niels Nord, men med en kraftanstrengelse beherskede han sig: »Hun er jo yngre end jeg,« sagde han. »Kirsten er jo kun lige fyldt 20 år.«

»Ja, hvad så. Det passer mig aldeles udmærket,« fastslog Rokkeskrædderen, og han tilføjede: »Det skal også nok komme til at passe Kirsten. Sådan har jeg bestemt det, og min beslutning står fast.«

Niels Nord var dybt fortvivlet. Længe lå han vågen i nattens timer og gruede for Rokkeskrædderens rigdom; thi Niels elskede Kirsten med en inderlighed, der grænsede til tilbedelse.

Måske holdt hun også af ham — lidt i hvert fald. Hendes væremåde havde nu og da fået ham til at tro det, men fordi han selv var fattig, mens Kirstens far var en anset fisker og desuden ejer af et lille veldrevet landbrug, så havde han aldrig ovovet at vise sine følelser. Inderst i hans sind havde dog levet et svagt håb. Noget kunne jo hænde, noget uforudset — og lykkeligt.

Nu var det uforudsete sket, men havde i stedet for lykke bragt ham stor ulykke.

Rokkeskrædderen var ikke nogen dygtig fisker, men havde haft flere eventyrlige held. En dag hjembragte han således en lang metalkæde, som han havde fisket op fra fjordbunden. Den var så svær, at han anvendte den som hundelænke, indtil det blev opdaget, at den var af det pure guld. Kæden blev da solgt som vrag-gods fra en fjern fortid og indbragte et anseeligt pengebeløb. Senere havde Rokkeskrædderen arvet en formue efter en rig slægtning, der var død i Australien. Jo, heldet havde altid fulgt ham. Det var der ikke noget at gøre ved. Mod en mand som Rokkeskrædderen var Niels kun for en stumper at regne.

Med slige triste tanker slumrede Niels Nord omsider ind. Et par dage derefter erfarede han, at politiets ransgning i gamle Mette Malenes gemmer havde været resultatløs. En politimand havde derefter kontrolleret regnskaberne for de to ugers fiskesalg. De stemte på en prik. Rokkeskrædderen undskyldte sig med, at han ikke var videre stiv i regnekunsten, og at han ved en fejltagelse var kommet til at anbringe nogle kommaer forkert i talrækkerne, hvorved kroner var blevet til ører i slutresultatet. Niels troede ikke på denne forklaring. Han var overbevist om, at Rokkeskrædderen havde arrangeret fejltagelsen med fuldt overlæg som et led i sin ægteskabsplan, men det kunne ikke bevises, og derfor tav han.

Niels tav i det hele taget med alt. Sådan lå forholdene, da provsten indbød ungdommen til den månedlige sammenkomst i præstegårdssalen.

Niels Nord gik med til mødet — efter en pludselig indskyldelse. Han plejede som de fleste unge i sognet at deltage i præstegårdsmøderne om efteråret og vinteren, men denne gang havde han besluttet at udeblive. Hvoraf kom det da, at han ombestemte sig? Ja, det stod vel ikke ham selv helt klart, men det var nu nok især for at se Kirsten — blot sidde stille og

se hende på afstand, mens han lyttede til provstens tale om det sjette bud, som dengang endnu lød: Du må ikke bedrive hor.

Niels havde tænkt endnu mere på Kirsten i de sidste dage end ellers. Han havde næsten kun tænkt på hende alene — på hendes grågrønne øjne, rødgyldne hår og yndefulde pigeformer. Disse tanker forstærkedes og forårsagede næsten fysisk pine nu, da hun sad i samme rum som han — så nær og dog så uopnåelig fjern.

Deres øjne mødtes i et kort glimt. Hun smilede. Så begyndte provsten at forkynde om herrens uransagelige veje.

— — —
Provst Hansen var en nidkær forkynder. Niels fik denne aften i sin uligevægtige tilstand det indtryk, at provstens tale var specielt henvendt til ham. Det var den ingenlunde. Sandt er det, at provst Hansen nogle gange så direkte på den unge fisker, men det var med medlidenhed, for han havde en anelse om, hvordan det stod til med Niels og havde hørt visse rygter om Rokkeskrædderens ægteskabsplan.

»Du må ikke bedrive hor,« gentog provsten. Så udlagde han, hvor vederstyggeligt overtrædelsen af dette bud var i Herrens øjne, og hvor ødelæggende det var for samfundslivet.

Nu så provsten igen på Niels, men tænkte på Rokkeskrædderen, idet han ytrede med hævet røst:

„Jeg ved godt, det er mig alene, De taler til, provst Hansen“, sagde Niels så højt, at alle kunne høre det

„Du skal ikke rejse bort, Niels, du skal blive her for min skyld“, sagde Kirsten

»Der står skrevet: Den, som ser på en kvinde for at begære hende, har allerede bedrevet hor med hende i sit hjerte.«

Da glippede det for Niels. Uden at ville det, rejste han sig, så stift på provsten og sagde så højt, at alle i salen hørte det:

»Jeg ved godt, at det er mig alene, De taler til, provst Hansen, og nu går jeg.«

Derefter forlod han mødesalen. Han så ikke de mange måbende tavse munde, opfattede ikke Kirstens blanke blik — sansede kun den dødsens dybe stilhed.

Uden for blæste en frisk vestenvind. Her kom Niels til klarhed over, hvor tåbeligt han havde båret sig ad — og han skammede sig.

Sove kunne han ikke. Time efter time vandrede han langs stranden — frem og tilbage. Da det dagedes, begyndte han at bøde fiskenet. Med bødenålen formede han hurtigt og sikkert nye garnmasker i det iturevne net, mens solen steg og steg.

Det bliver nødvendigt, at jeg rejser bort, tænkte han. Kirsten vil ikke savne mig. Efter det, som skete i aftes, må hun foragte mig. Hun vil blive glad, når jeg er forsvundet: For Kirstens skyld må jeg væk herfra.

De sidste ord havde han ikke blot tænkt, men sagt halvhøjt til sig selv.

Da lød der pludselig bag ham en klar og kendt pi-

gestemme: »Du skal ikke rejse bort Niels. Du skal blive her — for min skyld.«

Det var Kirsten, hende selv, morgenfrisk, rank og dejlig.

Niels svarede ikke. Det var ham umuligt lige i dette øjeblik at få et ord frem, men en overvældende glæde fyldte hans hele sind.

»Hører du ikke, hvad jeg siger, Niels?«

»Jo, men...«

»Niels.«

»Ja.«

»Har du virkelig tænkt på mig sådan, som provsten udlagde det i aftes?«

»Ja, Kirsten. Sådan har jeg godt nok tænkt — og mere til.«

»Det skal du ikke skamme dig over, min ven, for jeg har tænkt på nøjagtig samme måde på dig.«

Hvad der derefter skete, fik for dem begge luften til lige som at sitre af fuglesang og klokkeklang.

Også bryllupsklokken kom til at kime for dem. Niels blev kompagnon med Kirstens far, overtog efterhånden helt fiskeribedriften, anskaffede motor-kutter og blev inden for fiskerierhvervet en af foregangsmændene i den nye tid på havet. Rokkeskrædderens gamle husholderske var, så længe hun levede æresgæst i deres hjem.

Og alt dette skyldtes altså i meget høj grad provstens udlægning af det sjette bud og Rokkeskrædderens skæbnebestemte fejltagelse.

Sydvest til syd!

Af KNUD D. JENSEN — Tegning: OSC. KNUDSEN

Hvor var det spændende, dette her! — Giv den en knag styrbord! havde Hansen sagt. Og rattet havde fået en knag styrbord. Hvor gik rattet let! Det var jo ingen sag at styre.

— Støt så, Peter! sagde Hansen. Hansen var matros og en voksen mand på 25 år. Og jeg, som slet ikke hedder Peter, men kaldes sådan, fordi nu engang alle messedrenge i alle danske skibe kaldes Peter, havde »støttet« rattet, hvilket vil sige at dreje tilbage igen. Og Hansen havde lagt sin store næve oven på min hånd, for at jeg ikke skulle dreje den

forkerte vej, og vi havde begge set over på kompasset, set gennem glasset i den blankpudsede messingkuppel, nathuset, set på den rolige kompasskive med de sorte trekanten, hvoraf én bestemt skulle holdes lige pegende på den lodretstående sorte styrestreg. Ja, de var lige ud for hinanden. Hansen havde for resten i sidste havn på dækket midtskibs skældt hovmesteren ud for sultekunstner og fupmager. Og hovmesteren havde også været i stødet og sagt til Hansen, at han såmænd ikke fik halvt så godt at æde hjemme på kvisten. Og det var vel ikke godt at vide,

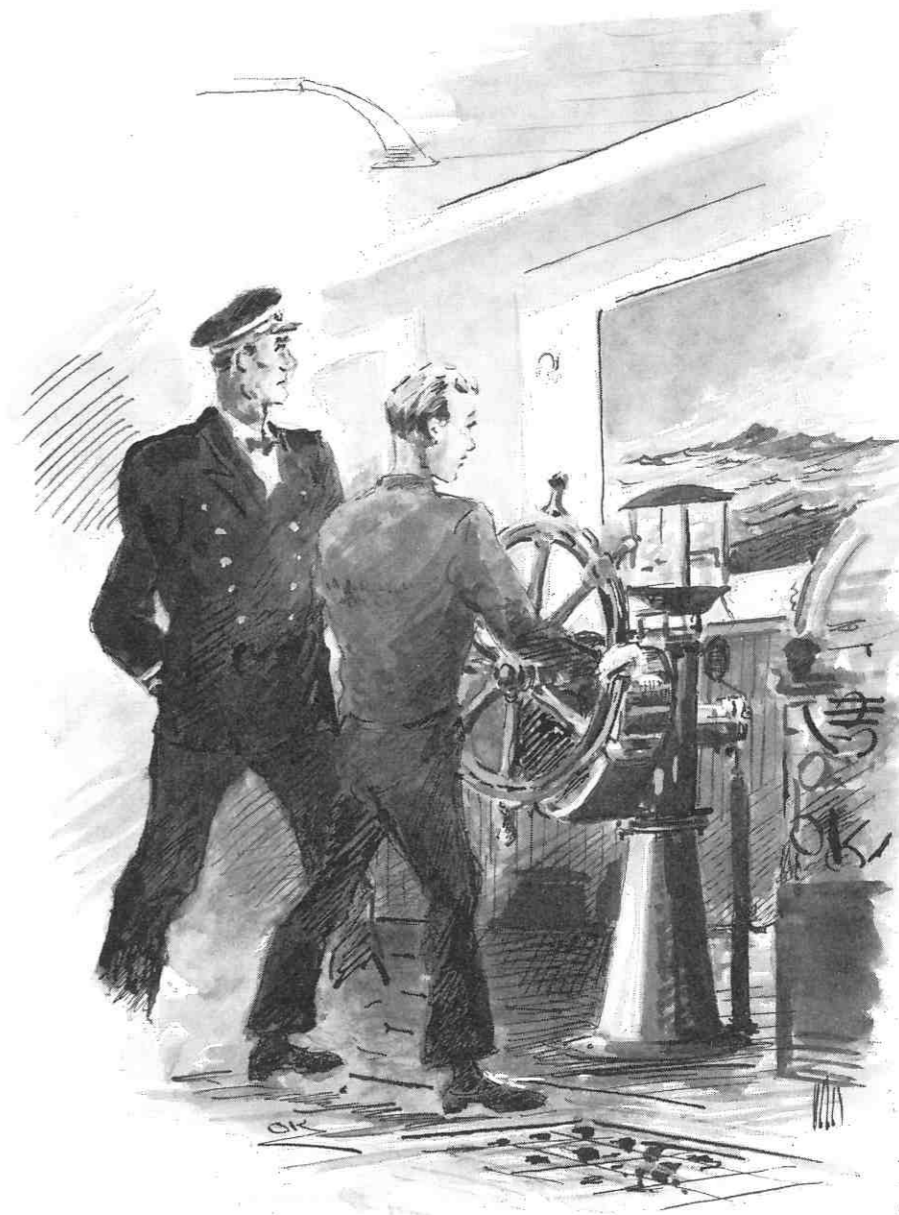
hvad det hele kunne have udartet sig til, hvis ikke førstestyrmand var kommet til og havde bedt dem begge om at gå hver til sit.

— Giv den 2 knage bagbord og støt med det samme! havde Hansen sagt, og rattet havde fået de to knage bagbord og var blevet støttet med det samme. At støtte vil sige at lægge roret midtskibs, havde Hansen forklaret, før jeg overtog styringen. Han må have det på fornemmelsen, denne mand, men han har jo også styret så mange gange før. Kursen holdes nemlig. Den lille bevægelse af roret til bagbord kom skibets lette giring i forkøbet, så skibet stadig stævnede ret kurs. Svært var det ikke at styre. Men spændende.

— Kan han hitte ud af det? havde andenstyrmand spurgt, idet han standsede sin vandren frem og tilbage på kommandobroen.

— Al begyndelse er jo svær, men han klarer den! havde Hansen svaret.

— All right, De kan godt gå ned og tage en røg, Hansen!

— Du skal hele tiden være opmærksom på kursen, sagde styrmanden.

– Sydvest til syd! sagde så Hansen og så på mig. Og da jeg bare så på ham og nikkede, sagde han bestemt, at jeg skulle gentage, hvad han havde sagt. – Sydvest til syd! gentog jeg højt.

Da matros Hansen var gået ned, var jeg alene ved roret. Det var mig alene, der dirigerede skibet. Med en håndbevægelse kunne jeg styre mod en helt anden havn end den, vi skulle til. Hvis jeg ville, kunne jeg snurre rattet helt om, så skibet vendte, og vi sejlede tilbage til, hvor vi kom fra. Men der var nu dette dumme kompas dér, og den sorte trekant dér, sydvest til syd, som skulle holdes lige mod styrestregen. Deri lå kunsten. Og jeg ville vise andenstyremand, at han ikke skulle komme til at fortryde, at han havde givet mig lov til at komme op på hans vagt og prøve at styre.

– Ikke give den for meget ror! havde Hansen sagt. – For så bliver kareten vild som en løbsk hest! De brugte så mange sjove udtryk og benævnelser om bord. Det var ligesom at lære et fremmed sprog. Højre side af skibet hed styrbord, venstre bagbord. At spise hed at skaffe, og gulvet hed dørken, at vække folk hed at purre ud. Køkkenet hed byssen, rettere kabyssen. En spand hed en pøs, væg hed skodt, hovmesteren var en høker, og klokken seks var fire glas.

Styrmanden stod stille og rømmede sig. Var der noget galt? Ja, sydvest til syd var gledet en lille smule forbi den sorte styrestreg. Rattet fik en knag. Han rømmede sig igen. Rattet fik en knag til den anden side. Sydvest til syd-trekanten vedblev at være lidt fjernet fra styrestregen, men kun lidt. Rattet fik en knag mere, og endnu én, for det var, ligesom det ikke virkede.

– Du skal hele tiden være opmærksom på kursen! sagde styrmanden.

– Javel! svarede jeg, for således svarede ungmanden styrmanden, havde jeg hørt.

Nu kom sydvest til vest hen, hvor den skulle være. Styrmanden kom også nærmere. Han stod og så på kompasset. Kursen var der jo. Hvorfor stod han og gloede, hvorfor fortsatte han ikke sin frem- og tilbage tur på kokosløberen? Det er spændende at styre. Det er spændende at vide, at det er én selv, som har hele skibet så at sige mellem hænderne og bestemmer og passer skibets vej frem over bølgerne. Hele tiden sitrer det af maskinens rytmiske dunk nede i skibets vom, og man fornemmer skruens durrende, fremadkløvende propeldrev henne agter. Og i tankerne kan man se skibets stævn i et knivskarpt jag skære sig frem i et vandbrydende snit henne under boven forude. Og man kan tænke på dem derhjemme, som dag ud og dag ind ser på de samme brosten, de samme huse, de samme ansigter, den samme horisont – hjemme, hvor en seng er en seng og ikke som her en køje. Men det skal nu blive helt rart at komme hjem igen og have dette pust af fremmede lande og fremmede strande over sig, som alle, der kommer hjem udefra, nu engang har. Så kan

man tale til kammeraterne om Biscayen og Middelhavet med samme selvfølgelighed, som de hjemme kan tale om Brabrand Sø og Kalø Vig.

– Du skal støtte på roret! sagde andenstyremand bestemt.

Ja, han har ret. Kompasskiven er i snur ligesom en tallerken, der drejer rundt. Og det var jo det, Hansen sagde så klart, at mærket på den knag dér betød, at roret lå midtskibs, og at dér skulle det helst ligge. Og dette mærke skulle være opad. Og hvad vej var det nu, jeg skulle dreje? Ikke give den for meget ror – og støt så.

– Bagbord lidt, sagde styrmanden.

– Så skal du gentage! fortsatte han.

– Bagbord lidt! gentog jeg. Rattet fik en tre-fire knag bagbord. Og hvad så? Hvor længe skal rattet blive dér? Jeg er kun messedreng, men jeg vil godt lære at styre.

– Let på roret! Støt så! Se på kompasset, se forud på stævnen! Kan du ikke se på vandet og på den sky dér, at skibet drejer! Ikke for meget ror!

Puha! Men nu hjælper det, bare ikke han var så nøjeregnende med kursen, og bare ikke skibet pludselig fandt på at dreje så lumsk til en af siderne.

– Vi er jo ikke tjent med en rorgænger, der er ude på at skrive sit navn i kølvandet! siger styrmanden ud i luften på sin vandring frem og tilbage på kommandobroen. Bare han ville tie stille, for nu er jeg ved at finde fidusen. Man skal hele tiden være opmærksom på både kompasset og skibets stævn. – Og det er jo det, du vil! Før var du endda på vej til at sejle rundt for at se, om det var pænt nok skrevet!

Så! Nu er der sving i den igen. Jeg lægger roret midtskibs og lurer på, hvad vej den kører. Så får den en knag eller to – ja! Og så støtter jeg, måske lige en knags modtryk til ophævelse af drejningen, mens den sorte sydvest til syd-trekant på den drilske kompasrose søvnigt danser frem og tilbage foran styrestregen, mens maskinens rytmiske dunk dirrende forplanter sig gennem hele skibet, mens frivagten hviler sig, mens skibet går fuld kraft frem mod det land og den havn, der er vort mål, og som om mange døgn dukker frem over vandet lige nøjagtig forude – hvis altså jeg ikke slår for store sving til nogen af siderne. Ja, jeg vil være matros, jeg vil være styrmand, jeg vil være kaptajn! Du danskes vej til ros og magt.

– Slå nu glas, klokken er to, sagde styrmanden.

Jeg slog to gange to slag på klokken.

Trin på lejderen. Nu er det lige med at få den til at være på kursen, når han kommer. En knag. To knag. Tre, og så støt. En knag den modsatte vej, to knag, midtskibs. En knag bagbord – så nu er den helt tosset.

– Lad gå! siger han. Det er letmatros Nielsen fra Ålborg.

– Sydvest til syd! siger jeg.

– Sydvest til syd! gentager han.

Bukktion: Brdr. Barentzen

Maleri af SØREN BRUNDO

Sejlende Sommer

K. D.Y.-jubilæum og
windjammer-parade

Af Kaj Lund

Svenske kadetter
har erobret piratflaget,
som under jubel hejses under
rånokken på »Falken«. (Foto: Kaj Lund).

Da Kongelig Dansk Yachtklub for et par år siden begyndte at udarbejde konkrete planer for sit 100 års jubilæum i 1966, var der enighed om at fejre fødselsdagen på en sådan måde, at begivenheden ville blive husket – ikke blot for receptioner og gallamidage, men for en serie arrangementer, der slog alle tidligere sejlerstævner og manifestationer af maritim kappelyst i danske farvande. En nedsat jubilæumskomité skød hurtigt knopskud med en halv snes underkomiteer, der hver især skulle tage sig af særlige opgaver som for eksempel de talrige kapsejladser, der var arrangeret for fødselsdagsgæsterne.

Mange af gæstefartøjerne skulle komme over land, pr. trailer efter privatbiler, på laddet af lastvogne eller i godsvogne, andre ville komme på dækket af fragtskibe. Men endnu flere ville komme sejrende selv, og hvad var da mere naturligt, end at der blev sejlet om kap til fødselsdagsgildet? Ikke mindre end ni tilsejlingskapsejladser fik i sommeren 1966 danske farvande som mål og med udgangspunkt i forskellige udenlandske havne. Den fjerneste startplads var Bermuda på den anden side af Atlanterhavet.

Interessen samlede sig ikke mindst om en armada af sejlførende skoleskibe, som skulle samles på Fal-

En gruppe af de mindre skoleskibe i Frederiksholms Kanal. – Nærmest ligger de britiske sejlerskole-fartøjer »Duet« og »Equinox«. (Foto: Kaj Lund).

Reproduktion: Bedr. Berentzen

Grønlandsfareren »Ceres« under bugsering i Københavns yderhavn

Maleri af Fr. LAMP

mouth red ved den vestlige indsejling til Kanalen og derfra sejle om kap til Skagen. Derfra skulle skibene fortsætte til København og deltage i festlighederne som K.D.Y.'s og byens gæster. Den særlige komité, som varetog skoleskibenes og deres besætnings vel under Københavns-besøget, havde direktør Carl Angol som formand, Eyvin Schiøttz som K.D.Y.-repræsentant og fru Karen Schiøttz som sekretær samt repræsentanter for Søværnet, Handelsministeriet og Handelsflådens Velfærdsråd.

Sejlerstævnets åbning i København var fastsat til 20. juli, men allerede den 15. juli ankom de første store, hvide svaner. Skoleskibskapsejladsen (omtalt i »Vikingen« for 1. september 1966) havde været stærkt begunstiget af vindforholdene og var blevet afviklet betydeligt hurtigere end ventet. En efter en kom de statelige råsejlere ind og fortøjede i deres anviste bøjer på Københavns inderred. Skonnerterne fik lov til at fortøje ved den sydlige ende af Langelinie-

molen, mens skoleskibene af mindre typer: Ketch, yawl, kutter og havkrydser, samledes i den rolige, hyggelige Frederiksholms Kanal bag Christiansborg. Til Atlanterhavs-kapsejlerne var Lynettehavnen undtagelsesvis blevet åbnet for civile fartøjer, og hundreder af drager, folkebåde, knarrer, 5,5-ere, sniper, catamaraner og andre små fartøjer måtte indlogeres i Øresundshavne nord for København, hvor der var truffet særlige foranstaltninger til at yde tryk liggeplads og al nødvendig service. Alene forberedelserne til at skaffe al denne ekstra havneplads havde givet en anden underkomité rigeligt at bestille.

De seks store, veltrimmede sejlskibe på inderreden frembød et syn, som kunne fryde øjet hos enhver gammel garvet og galvaniseret sømand såvel som hos ungdommelige, sværmeriske romanlæsere. De bragte med sig et pust af Passaten, en hvisken om vestenvinden, et ekko af orkanen, en hilsen fra halvglemte naturkræfter. Disse skønne anakronismer med deres

himmelstræbende rigning og skarpe klipperstævne kunne give ideassocieringer om mobile mindstene over en forbigangen romantisk periode.

Når der imidlertid stadig holdes sejlførende skoleskibe i drift, er det ikke for romantikkens – og i stadig mindre grad for traditionens – skyld. Et sejl-skib er fremdeles en god træningsplads for opnåelse af kvalifikationer, som der er behov for i moderne skibe – og for den sags skyld på mange landfaste arbejdspladser. Dette gælder især, når en sådan uddannelse ikke bliver alt for kortvarig. Selv om antallet af store råsejlsriggede windjammere svinder år for år (der er snart kun en snes stykker tilbage), er der en væsentlig stigning i de sejlførende skoleskibes antal. Fartøjerne er mindre og uddannelsesprogrammet et andet. Man renoncerer mere og mere på fordelene ved den måned-

*Skoleskibet »Danmark« forføjlet med ankerkæden i bøje på Københavns inderred. Bagved ligger »Christian Radich« og andre windjammere.
(Foto: Kaj Lund).*

lange fysiske og karaktermæssige træning. Den sørges der for på anden måde. Til gengæld får et større antal unge mænd under togter af 2–3 ugers varighed lejlighed til at opleve vejrets og havets opførsel på nærmeste hold, de får mulighed for at måle deres kræfter med natur-elementernes, at føle betydningen af konduite i kritiske situationer, betydningen af kammeratskab og afhængigheden af kammeraterne, med hvem de må tilbringe hver time på døgnet under barske betingelser og snævre pladsforhold.

Blandt de 28 skoleskibe, samlede i København i slutningen af juli, var repræsentanter for mange forskellige uddannelsesprogrammer. Også i de seks stor-sejlere, der prangede i bøjerne i statelig parade, er der tale om forskellige uddannelsessystemer.

På nordfløjen nærmest Kroneløbet lå den danske fuldrigger »Georg Stage«. Måske den mindste eksisterende fuldrigger i aktiv tjeneste, men også den smukkeste og bedst proportionerede. »Georg Stage«,

der føres af kaptajn Jens Nørgaard, tilhører en privat institution, Stiftelsen Georg Stages Minde, som oprettedes 1882. Skibet, der måler 297 tons og er bygget 1934, foretager hver sommer et fire måneders togt med ca. 80 elever, nybegyndere i handelsflåden.

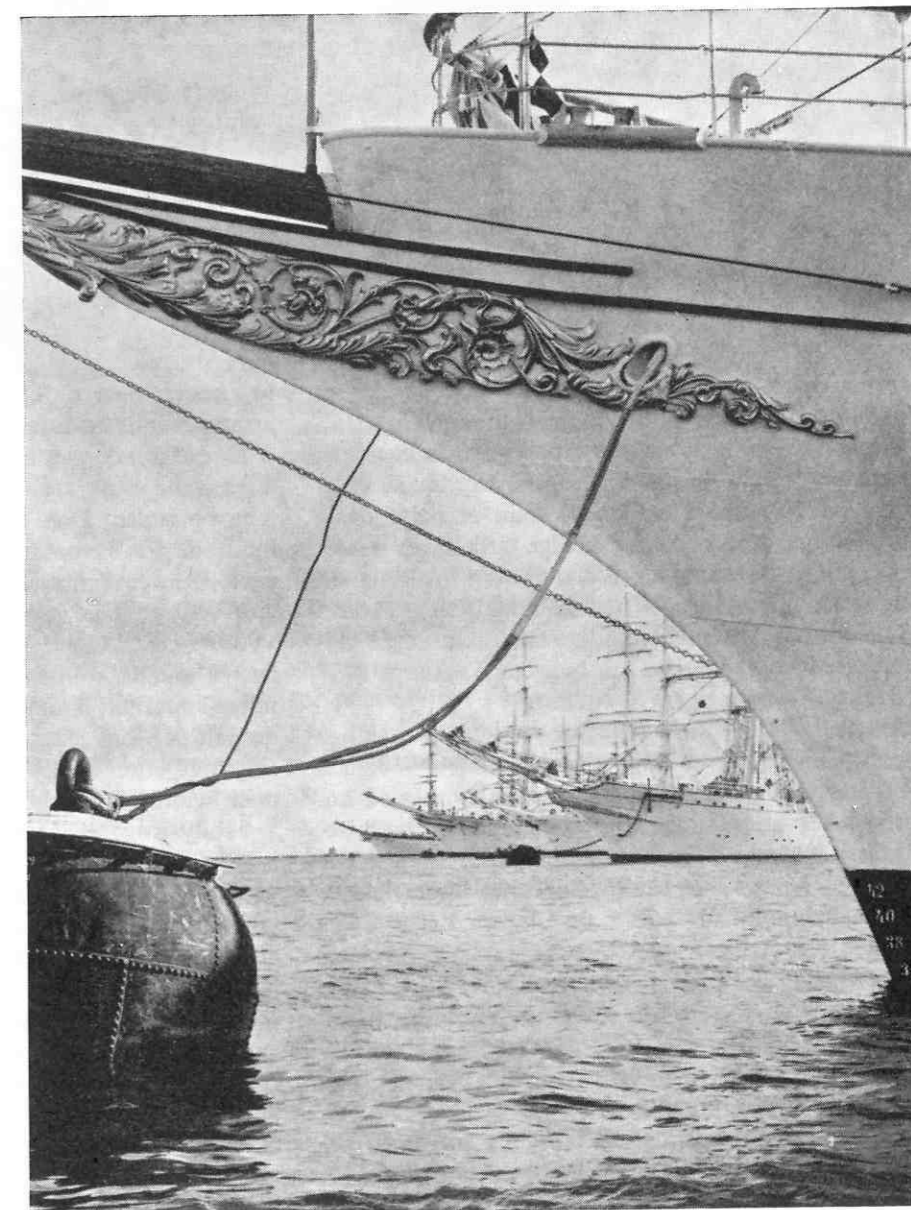
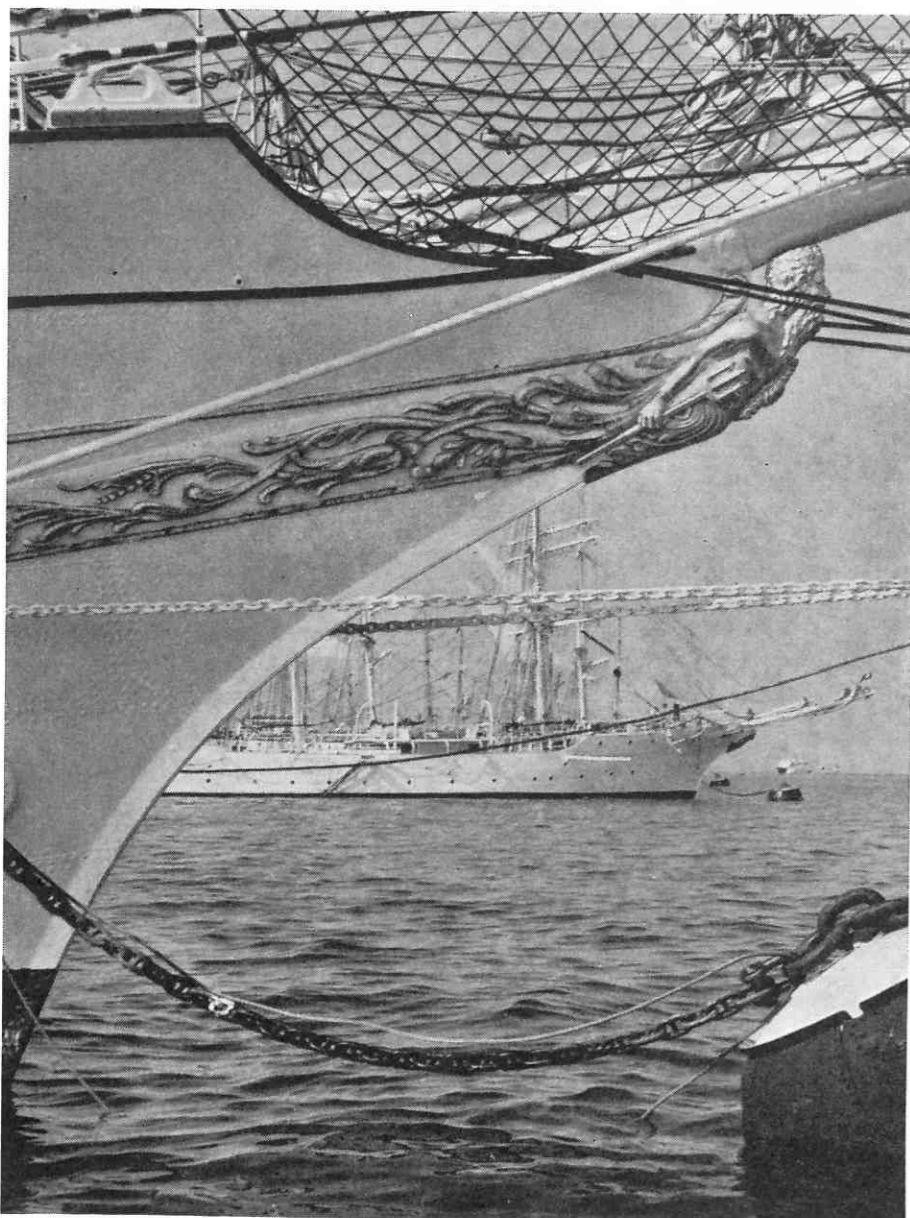
Næst i rækken lå den tyske bark »Gorch Fock«, der ikke havde deltaget i selve kapsejladsen, men deltog i den maritime parade som en gestus over for K.D.Y. »Gorch Fock«, der har et deplacement på 1770 tons og en bemanding på 270 inklusive kadetter, blev søsat i 1958. Den er et symbol på genoplivelse af den tyske marines traditioner med en vis sejl-skibstræning som led i uddannelsen af vorde officerer i krigsmarinen. Før og under den anden verdenskrig havde den tyske marine et antal sejlførende skoleskibe, bl. a. tre af denne type. De

*De skarpe klipperstævne af »Dannebrog«, »Danmark«, »Christian Radich«, »Statsråd Lehmkühl« og »Gorch Fock«. Bagved ses masterne af »Sørlandet« og »Georg Stage«.
(Foto: Kaj Lund).*

sejler nu under andre landes flag. – De følgende tre windjammere i paraden var norske skoleskibe. Fælles for disse tre gælder, at de drives af privat oprettede institutioner med betydelig offentlig støtte. Uddannelsesprogrammet ligger ret nær ved det danske system med sømandsskoler i land. Normalt ligger disse skibe i havn og udnyttes som stationære sømandsskoler med tre måneders kursus, men når økonomien eller særlige omstændigheder taler for det, får de lov til at lette på vingerne en gang om året til et sejrende sommerkursus.

Nordligst af nordmændene lå fuldriggeren »Sørlandet«, tilhørende Sørlandets Seilende Skoleskibs Institution i Kristiansand. »Sørlandet« er bygget 1927 og måler 577 brt. Den har 70 elever ud over sin faste besætning og føres af kaptajn Nils Arntsen, som i kapsejladsen viste sin dygtighed ved at sejre på beregnet tid over sine fire skandinaviske kolleger.

Ca. tre gange så stor var den næste nordmand i

rækken, barken »Statsråd Lehmkuhl«, ført af kaptajn Odd Fosså. Denne havde ingen grund til at skamme sig over, at den mindre »Sørlandet« stod til førstepremien. Det var nemlig et spørgsmål om handicap, og »Statsråd Lehmkuhl« havde tydeligt nok vist at være det hurtigste af de store skibe. Barken er i øvrigt en ældre halvsøster til »Gorch Fock«. Den har omtrent samme størrelse og rigningsform, og den var oprindeligt tysk marineskoleskib. Da den i 1914 søsattes i Geestemünde, blev den døbt »Grossherzog Friedrich August«. Nu tilhører den institutionen »Bergens Skoleskib«.

Bedst kendt af københavnere var den tredje nordmand, fuldriggeren »Christian Radich«, som i en år-række har gæstet byen ved Øresund hver sommer. »Christian Radich« er bygget 1937 og måler 676 brt. Den føres af kaptajn Asbjørn Espenak og har plads til ca. 80 elever, når den er på togt.

På råsejler-paradens sydlige fløj lå den danske fuldrigger, statens skoleskib »Danmark«, ført af kaptajn Wilhelm Hansen. »Danmark« er bygget 1933 og måler 790 brt. Den medtager ca. 80 elever på togter af ca. 5 måneders varighed. For at komme med »Danmark« som elev er det i reglen en betingelse, at man allerede forud har været til søs en tid, og at man har til hensigt senere at gå på navigationsskole.

Foruden »Gorch Fock« førte en halv snes af de fremmødte skoleskibe deres nations orlogsflag. Dette gjaldt for eksempel de to smukke svenske forenægterskonnerter, søsterskibene »Gladan« og »Falken« på 220 tons displacement, bygget 1946-47. Lejlighedsvis har de været chartret til uddannelsesformål for handelsflåden. Normalt sejler de med kadetter. Deres bemanning er 52, heraf 35 officersaspiranter.

Blandt marine-øvelsesfartøjerne var to hollændere, ketchen »Urania« på 83 tons og havkrydseren »Najade« på 20 tons. Desuden så man et halvt dusin havkrydsere tilhørende forskellige afdelinger under Royal Navy og andre britiske militære institutioner. Her skal kun fremhæves den 25 tons ketch »Marabu«, som har deltaget i samtlige skoleskibskapsejladser siden 1956. »Marabu« er bygget i Tyskland 1935 af Henry Rasmussen fra Svendborg.

En del af kapsejladse-deltagerne var ikke egentlige skoleskibe. De var af private ejere stillet til rådighed for dette særlige arrangement og bemandede med kadetter eller andre unge under maritim uddannelse. Til disse hørte bl. a. havkrydseren »Zulu«, som havde været det hurtigste af samtlige fartøjer under sejladsen fra Falmouth til Skagen, og Lloyd's Yacht Clubs »Lutine«, som havde været en af »Zulu«s hårdeste konkurrenter. Det mest spændende fartøj i denne gruppe var en ganske lille skonnert »Centurion« på 43 tons. Den havde på fokkemasten to trækgardin-råsejl og var noget ambitiøst tilmeldt kapsejladsen som hermafrodit-brigantine. Skonnerten var af Mr. J. Millar i London stillet til rådighed for et kadetkorps, som sejlede den efter alle kunstens regler. Den blev vinder af sin klasse.

To franske og et antal britiske fartøjer tilhørte forskellige sejlere-skoler af den slags, der tager betalende elever for to-tre uger ad gangen, og hvis uddannelsesprogram ikke direkte tager sigte på en fremtid til søs. Den største og smukkeste repræsentant for disse var den tremastede topsejlskonnerter »Sir Winston Churchill«, bygget 1965-66 til Sail Training Association i Hants, den britiske ungdomsinstitution, som står bag arrangementet af de store skoleskibskapsejladser. »Sir Winston Churchill«, som i kapsejladsen havde været i løb med svenskerne »Gladan« og »Falken« – og besejret dem – måler 299 tons (Thames Tonnage) og har en bemanning på 48, heraf 39 elever.

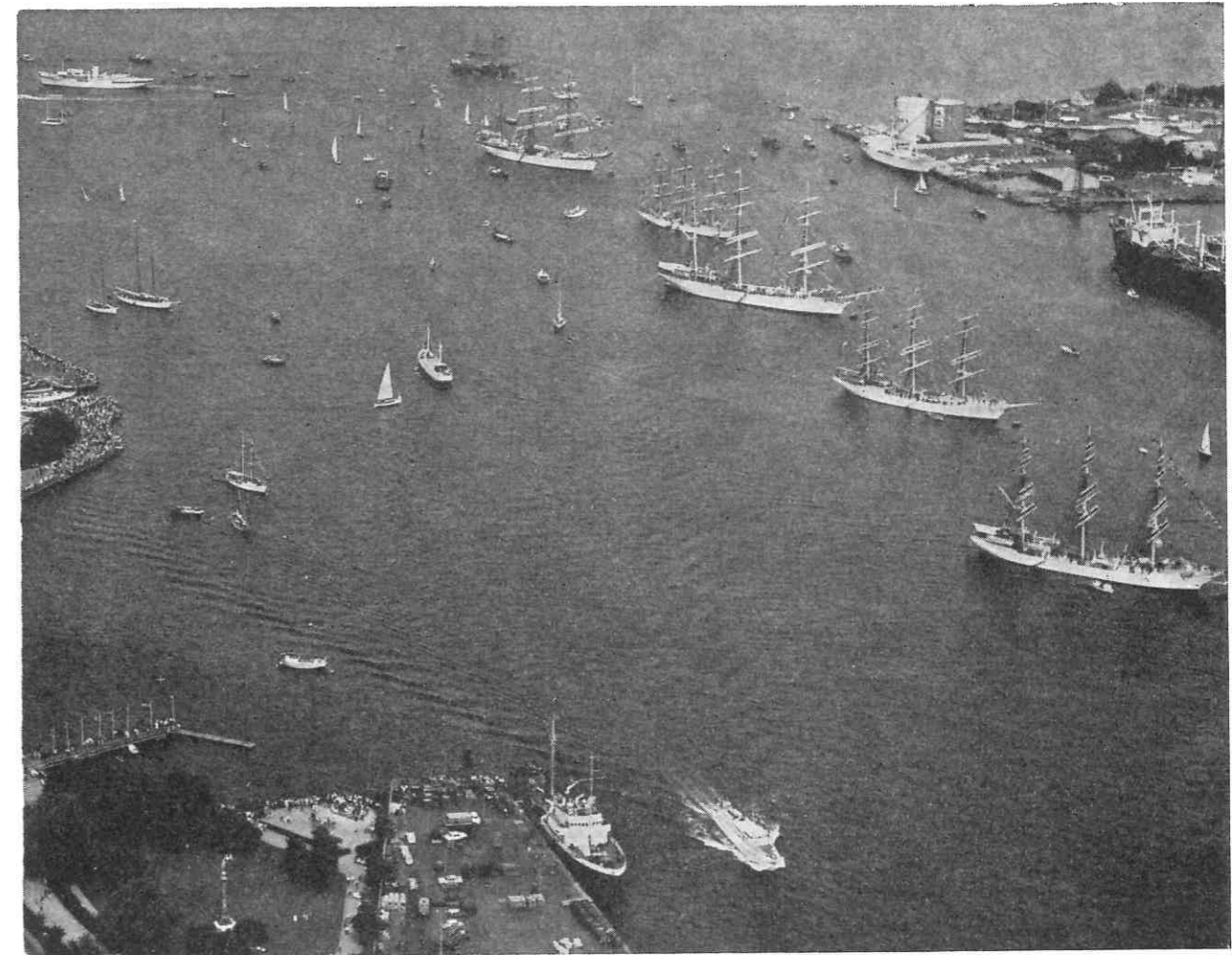
K.D.Y.'s skoleskibskomite havde allieret sig med bl. a. Søværnet, Havnevæsenet og Handelsflådens Velfærdsråd og lagt et bredt program for aktivisering og underholdning af skoleskibenes elever og besætninger. To dage i træk afgik særtog til Nordsjælland fyldt med søfolk. De fik lejlighed til at nyde den smukke natur og besøge Kronborg Slot og Søfartsmuseet. Derefter var der rundvisning på Helsingør Skibsværft, som serverede gratis frokost til alle.

Sideløbende med udflugter og sightseeing afvikledes på Kløvermarksbanerne en række fodboldkampe og konkurrencer i kasteline, og en af dagene var afsat til en dramatisk kaproning ud for Langeliniemolen med deltagelse af ikke mindre end 10 rohold. Desuden var arrangeret jollekapsejladser ud for Skovshoved, hvor drengene fra skoleskibene, assisteret af K.D.Y.-juniorer, prøvede kræfter i klubbens juniorbåde. Ind imellem var repræsentanter for skoleskibenes besætninger og elever gæster ved talrige festlige arrangementer af forskellig art.

De søfarende gæster kvitterede ved at vise stor interesse for værternes arrangementer og ved en udadledelig optræden. Den eneste lille klage var et diskret hjertesuk fra havnefoged Thomas, som var bekymret over, at den mørklagte natsejlad i havneområdet var ved at tage overhånd. Når havnepolitibåden »Portos« adskillige gange om natten med nød og næppe undgik kollision med en robåd eller motorbåd uden lanterner, kunne man være sikker på, at det drejede sig om skoleskibdrengene, der var på erobringstogt efter »Jolly Roger«, det sorte sørøverflag med hvidt dødningshoved og korslagte ben.

»Jolly Roger« var blevet hejst første gang i 1964 i »Christian Radich«, da det norske skoleskib blev vinder. Det var en udfordring, som blev taget op af konkurrenterne, og siden har det været tradition, at dette flag skulle erobres og generobres, når en lejlighed bød sig. Under skibenes ophold i København skiftede flaget ejer mange gange.

Skoleskibene kvitterede også for gæstfriheden med en strålende festlig sejlere-skibsparade mandag den 25. juli til glæde for tusinder af begejstrede københavnere og til honnør for Kong Frederik, som i »Dannebrog« afsejlede til Helsingør for at overvære havkapsejlerens start til The Skaw Race. De mindre skoleskibe

Luftfoto H. Hammer havde den bedste af alle tilskuerspladser under sejlere-skibeparaden for den danske konge. Dette var hans udsigt over Københavns inder-red med spidsen af Langeliniekajen i billedets midte til venstre, Lystbådehavnen ses nederst til venstre. Kongeskibet, der ses øverst til venstre i billedet, er passeret forbi de seks store råsejlere og styrer nu over mod nokken af Langeliniekajen for at inspicere rækken af mindre skoleskibe. (Foto: H. Hammer).

var fra Frederiksholms Kanal forhalet ud til Langeliniekajen, og samtlige skibe flagede over toppene med signalflag. På de seks store råsejlere mandede eleverne ræer, da kongeskibet langsomt sejlede fronten af, mens kongen i hvid admiralsuniform gjorde honnør, når flagene blev kippet. Om bord i kongeskibet befandt sig også dronning Ingrid, dronning Anna-Maria med den lille prinsesse Alexia, prinsesse Benedicte, dronning Anna-Marias svoger Don Juan Carlos, og K.D.Y.'s formand, civilingeniør Dugdale med frue. Omsværmet af hundreder af mindre fartøjer med tilskuere gled »Dannebrog« forbi rækken af store sejlere-skibe og krydsede derefter tværs over havnen mod Langelinie og sejlede langs fronten af skonnerter og andre mindre fartøjer, før kursen satte ud gennem Kronløbet.

Endnu stod dog et stort arrangement tilbage, præmieuddelingen og det festlige farvel i Tivoli. Tidligt den samme eftermiddag samledes alle, som kunne undværes i skibene, på Langeliniekajen og stillede op til march gennem byen. Til taktfast musik fra Sø-

værnets tambourkorps gik turen omkring »Plænen«. Præcis klokken fire lød otte glas fra en skibsklokke, et shantykor fra skoleskibet »Danmark« varmede stemningen op, og så fulgte regnen af belønninger for præstationer i kapsejladsen fra Falmouth til Skagen og de mange forskellige konkurrencer under Københavns-opholdet. Den fornemste præmie blev dog gemt til sidst: Kongens ærespræmie til den råsejler, som var kommet først over mållinien. Præmien blev af navigationsdirektør Knud Hansen overrakt til kaptajn Odd Fosså fra den norske bark »Statsråd Lehmkuhl«.

Præsidenten for Sail Training Association, admiral Sir Charles Madden, takkede på samtlige gæsters vegne for gæstfriheden under skoleskibenes ophold i København. Den lød oprigtig, og der er grund til at tro, at selv om man i andre havne har kunnet yde mere perfekt service og haft rigeligere midler at øse af, vil mange af de unge sømænd have gode minder fra disse dage. Hertil bidrog ikke mindst den stemning, som kun Tivoli kan give.

ET MØDE I HAVNEN

Tekst og tegninger af ROLLO

– Tjah, man skulle have kendt sin besøgstid, da man var ung, og være blevet lods, det må være en fin tjans, den.

– Ja, sagde jeg og kunne lige så godt have sagt nej, for jeg anede ikke meget om en lods' arbejde. Det så jo meget nemt ud, og en lods var en flot fyr, men det er jo gerne sådan, at det, der ser nemt ud, ofte er forbistret svært.

Vi havde stået på kajen ved siden af hinanden, den gamle og jeg, havde set skibet komme derude i sejlrenden, dreje af og komme indefter, mens det fulgte mærkerne i land; nu lå det langs kajen, man var allerede i gang med at losse, og lodsens var taget videre til sin næste opgave. Måske var den ikke så lige til, det kræver vist mere end almindeligt sømandsskab at føre et skib i havn, der næsten slæber sig hen over bunden. Jeg har ikke megen forstand på alt det der, men den gamle fyr, som stod ved siden af mig, syntes åbenlyst havde forspildt sit liv, ved ikke at blive netop lods. Måske ville han slet ikke have haft evner til det, hvem ved? Han havde fortalt mig, at han var startet i livet som svajer, men havde så fået den ulyksalige idé, at ville være fabriksarbejder, og da det kiksede, var han taget ud at sejle.

– Men jeg blev aldrig navigatør, sagde han, og det var mit livs store fejltagelse.

– Måske, sagde jeg og satte mig sammen med ham på en stabel brædder. Jeg sad og så på kranen og skibet, den gamle tændte sin pipe og sagde gennem røgen: – Det var den første og eneste gang, jeg forsøgte at komme til at arbejde på en fabrik.

– Nå.

– Men skal jeg fortælle om det, må De forstå, at en svajer er fri som en grossenollike, men en fabriksarbejder . . . nå, der er jo folk, som kan lide at være inde i varmen om vinteren, man kan nu engang ikke få alting. Men altså: Portneren stod og gav ondt af sig.

– Portneren? spurgte jeg.

– Ja, ham der skulle passe på, at ingen kom og

løb med fabrikken. Han sugede sit hængeskæg ind i munden og pustede det ud igen, lignede grangiveligt en hvalros, som havde forspist sig i en kasse sild, og det sagde jeg til ham.

Men han forstod ingenting, stod bare og gloede og tabte savlet ned ad sin pæne uniformsfrakke med de blanke knapper. Undskyldende børstede han ned ad sig med hånden, men jeg forklarede ham, at andre menneskers savl ikke interesserede mig det allermindste, for min skyld måtte han brække sig ned i sin brystlomme. Og så gav han sig til at snakke om snottede hvalpe og en frisk kasse øretæver, han havde stående og endnu ikke havde taget hul på.

Jeg syntes, han var dum, og at det var en helt meningsløs konversation, vi førte. Den var startet netop i det øjeblik, jeg ville gå ind gennem porten sammen med alle de andre, netop den gang han var kommet farenende ud af sit bur, havde hugget fat i ærmet på mig og spurgt, hvor jeg skulle hen.

Hans spørgsmål havde irriteret mig, for hvor troede fyren egentlig, jeg skulle hen? Hvor skal

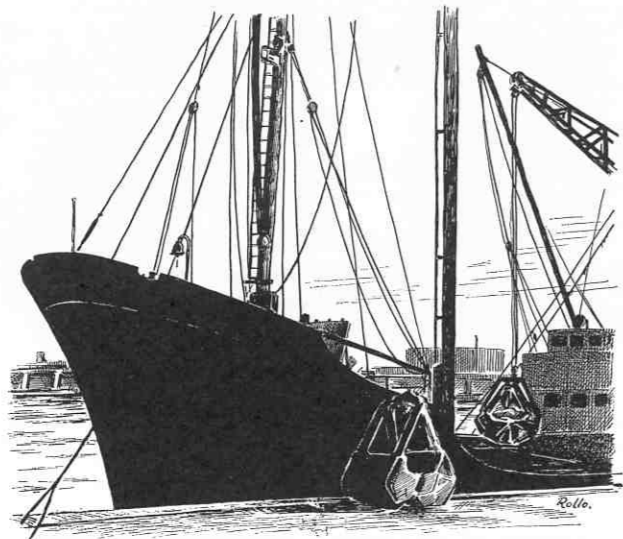
man hen, når man går ind ad en fabriksport, hvor skulle alle de andre hen?

Han så et øjeblik usikkert på mig, men så stivede han sig af: – Nå, du er næbbet, din lille sjover!

Han slæbte mig sidelæns ind i sit lille lukaf og bandede på, at han skulle vise mig noget andet; men jeg brød mig ikke spor om, hvad en flodhest kunne vise mig. Det sagde jeg til ham, gav mig til at kritisere hans udseende, og det fik ham til at sætte hænderne i hofterne og glo som en kat i torden.

Han stod med ryggen ud mod porten, et regiment lommetyve og bombeattentatmænd ville uhindret kunne marchere ind, uden at han så meget som anede det, stjæle den halve fabrik og sprænge resten i luften; men det gav han pokker i. Han var ved at finde ud af, hvad han skulle stille op med mig, og så ringede telefonen. Hustelegonen.

Den stod på det lille bord dybt inde i hulen, og han lod den ringe én gang til, før han med et øje på mig gik hen og fortalte den, at han var portner.

Måske troede han virkelig i sin store naivitet, at jeg tålmodigt ville blive stående og vente på at få mine klø; men det gjorde jeg ikke. Oh no. Jeg stak af. Ind over gården og ned langs fabrikken, fik baksset en tung skydedør op og gemt mig bag en stabel rustne blokpotter, før han kom farenende, rød i hovedet af ophidselse.

– Så I noget til, hvor han blev af?

– Hvem?

Et par unge piger med tørklæde om håret drejede spørgende hovederne mod den vrede portner. Der, hvor de stod, kunne de se både mig og portneren, og de gav sig til at fnise hinanden ind i ansigterne.

– For pokker, I må da have set ham! rasede portneren.

– Set hvem? spurgte pigerne uskyldigt.

– En dreng, han løb herind!

– Ok, vi har set masser af drenge, hvis det er det, De mener, Olsen.

Portneren var ved at klø i sit skæg og bandede ugudeligt på, at alle kællinger var skøre, hvad enten de var unge eller gamle; men så beherskede han sig: – Har I ikke set ham?

– Ham?

– Ja, knægten som stak af, mens jeg tog telefonen?

– Nej, ham har vi ikke set, Olsen.

– Det var som syv . . .

De to piger så spørgende på hinanden, så rystede de på hovederne og satte en pegefinger på deres pande: – Er grøden ikke ved at koge over fra morgenstunden, Olsen?

– Forbandede kællinger, kvitterede portneren og trak sig bort, fulgt af pigernes fnisende latter: – Vi skal nok ringe Dem op, hvis vi finder Deres bortløbne baby, Olsen.

Da skydedøren faldt til på hælene af den fortørnede portner, lo pigerne åbenlyst: – Nu kan du godt komme frem, brormand, den store bastian er skrubbet af!

De spurgte, om jeg havde drillet ham, men det havde jeg ikke.

– Hvorfor ville han så tæve dig?

– Fordi han er tosset, mente jeg; men hvordan kommer jeg nu ud?

– Ud? Hvorfor vil du ud, når du nu endelig er kommet ind?

– Jeg kan ikke lide at være her.

– Gå du rundt og se fabrikken, nu du har lejlighed til det, så render du nok på en værkfører efterhånden, og resten ordner sig.

Resten ordner sig, måske. Jeg var jo kommet for at søge arbejde. I annoncen stod, at jeg skulle henvende mig til værkfører Johansen – og så spørger gu' straf' me' en fladpandet flodhest, hvor jeg skal hen, uden at give mig lejlighed til at svare . . .

Den gamle på bræddestablen snøftede ad sine minder og søgte at få slaggerne i piben til at brænde. Da det mislykkedes, bankede han den ud og stop-

pede frisk tobak i pipehovedet: – Man bliver tør i halsen af sådan at snakke.

– Lad os gå hen og få en kaffepuns, sagde jeg. Noget for noget.

– Noget for hvad?

– For historien.

Det var et lille, hyggeligt værtshus, vi sad på, den gamle og jeg, uden en masse støjende gæster til at putte mønter i den larmende musikbox. Vi havde det stille og fredeligt, og med ét bøjede den gamle sig over mod mig: – Jeg blev jo ikke helt færdig med min historie før, gider du høre resten?

Det gjorde jeg. Jeg gav tjeneren et vink og pegede på de tomme kopper og glas, og den gamle vædede læberne med tungespidsen: – Jeg gik ind ad en dør med en masse små ruder og blev stående lige indenfor. Ved et stort arbejdsbord sad en mand i hvid kittel og arbejdede med en lighter, som ikke ville virke, mens han energisk og helt omsonst suttede på en lang, skæv cerut.

Jeg gik hen og stillede mig lige bag ham for på nærmeste hold at følge udviklingen af hans kamp for at få en mundfuld røg, men det fik ham til at indstille arbejdet, dreje hovedet og sige mig lige ind i ansigtet: – Værkføreren er ikke kommet endnu.

– Nå, sagde jeg, og det lod til at chokere ham. Han så sig hjælpeløst rundt i lokalet, fandt så på at tage en avis op af sin skuffe og give sig til at at blade i den på må og få.

– Han er ikke kommet, gentog han uden at dreje hovedet. Værkfører Johansen er ikke kommet endnu. – Det har De sagt én gang, sagde jeg.

– Sæt dig på en stol og vent til han kommer, stå ikke der og glo mig ind i nakken, det er jo værkførereren, du skal tale med, ikke?

– Hvem siger det?

– For himlens skyld, gå dig en tur, find selv på et eller andet og lad mig få fred til at læse min avis.

– Vorherrebevares, sagde jeg, og det fik ham til at krølle avisen sammen og smide den ned i skuffen. Lidt efter samlede han den op igen, glattede den ud og lagde den foran sig. Med tomme øjne stirrede han på den, mens savl drev langs den kolde ceruts underside.

– Vorherrebevares, sagde jeg igen, og det fik ham til at flyve i flint. Han rev avisen i to stykker, smed den ned under bordet og skreg efter den, at fanden skulle hente hver eneste idiot, som ikke undte ham fred til at læse sin avis og ryge sin morgencerut. Jeg vendte mig halvt om for at gå. Nærmest fordi jeg ikke kunne finde på andet, sagde jeg let henkastet over skulderen: – Vorherrebevares.

Virksomheden var simpelt hen eksplosiv. Manden rejste sig med et vræl, sparkede sin stol omkuld og knækkede sin hovedlineal. Han havde vel smadret hver eneste rude i fabriken, hvis jeg blot så meget som havde hvasket trylleordet én gang til; men en ung pige kom hen og lagde sin hånd på min skulder

og en finger over sine læber: – Hys, ikke drille Iversen fra morgenstunden.

– Jeg driller ikke nogen, svarede jeg, men pigen lodsede mig hen til en stol og fik mig til at sidde pænt, og der sad jeg så og iagttog manden, som åbenbart ikke var helt vågen endnu. Der findes jo mennesker, som sover endnu et par timer efter, at de er stået ud af sengen og først bliver friske et stykke op ad dagen, mens andre er vældig oplagte den første times tid og så snorksover resten af dagen. Min gymnastiklærer i skolen vågnede aldrig, før det ringede ud til første frikvarter. Han havde lært sig kunsten at sove med åbne øjne og lod os seksogtredivende drenge stå på hænder og vende mølle i en stiv klokke time i ét træk, og vores sanglærer komponerede ufuldendte symfonier på sin violin, mens han lod klassen om at underholde sig selv. Blev der for megen larm, kaldte han en af os op foran katederet og lod ham synge solo, højtrødt i hovedet; så holdt vi andre kæft så længe.

Men jeg havde ikke i sinde hverken at synge arier fra morgenstunden eller slå kraftspring for en morgensur fyr, som ikke kunne få ild på sin cerut; jeg ville meget hellere gå mig en lang tur. Op over et plankeværk og ned ad en gade for at søge mig en plads som svajer, det vidste man, hvad var. En stålged tog man aldrig fejl af.

Pigen så underligt efter mig, da jeg rejste mig og gik hen mod døren, og manden med avisen gloede også. Men jeg ville ikke række tunge ad ham, pigen kunne jo tro, det var hende, jeg sagde farvel til, og det var det ikke. Jeg gik bare – uden at tage afsked med nogen – ud over den åbne plads bag fabrikken, som var omgivet af et højt ståltrådshegn med to rækker pigtråd; men en eller anden forudseende fyr

havde anbragt en lysmast tæt op ad det, og det sang af lykke og frihed i min unge krop, da jeg sprang ned på den anden side af hegnet. Jeg fløjtede en rask melodi og lod benene gå i takt til den, kom så med ét i tanke om noget og blev stående. Et øjeblik efter var jeg på vej hen langs kontorbygningen, hen mod porten, som var lukket og stængt. Kun en lille luge var åben, og forsigtigt sneg jeg mig ind under den og bankede på.

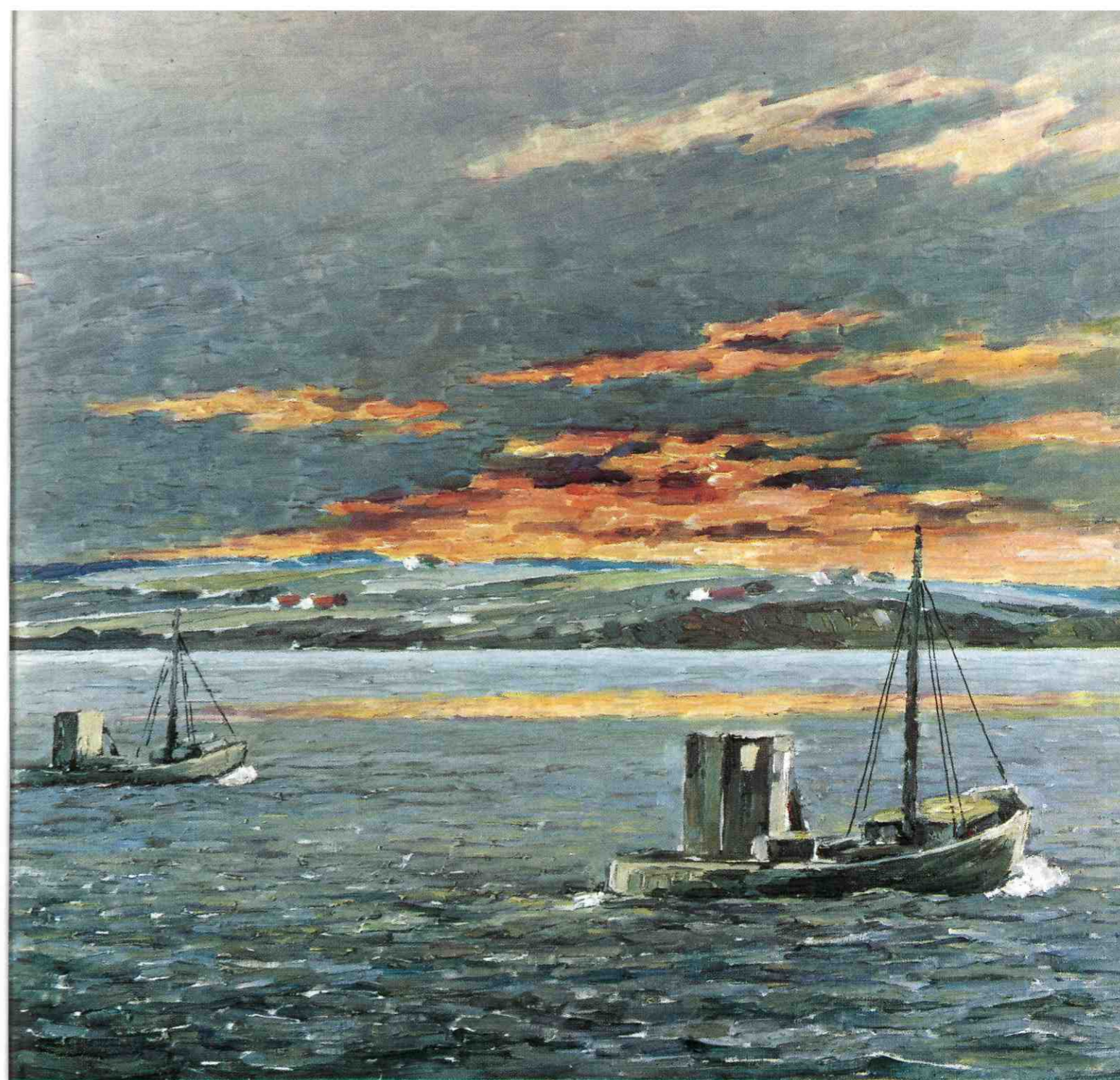
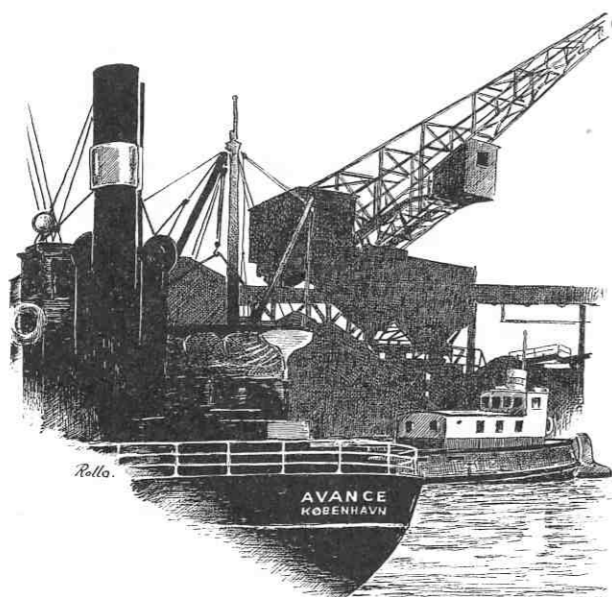
Måske faldt portneren ned af sin stol, måske brød den sammen under ham, jeg ved det ikke, men fyren har vel fået sit livs chok, da han nysgerrigt lænede sig ud, og jeg med ét rejste mig og med tungen langt ud af halsen vrælede ham ind i hans måbende fjæs.

Han var længe om at få styr på sine klodsede lemmer og komme ud, og det var en ren jammer at se ham forsøge at løbe mig op. Jeg løb tre skridt foran ham og fortalte ham, at han lignede en hvalros, der havde spist sild, og alt imens var fyren ved at kløjs i sit skæg. Jeg spurgte ham også, hvordan han havde båret sig ad med at stikke af fra Zoologisk Have, uden at nogen savnede ham dér.

Jeg fik aldrig arbejde på den fabrik.

Ude i havnen var sanddamperen kommet ind. Den var ved at tømme sin last over i store lastbiler, og ovre under kranen havde en lille hollænder lagt sig med koks. Færgen mavede sig vigtig og selvbevidst ud mod Røsen, skubbende kostene fra sig. Et par måger skreg efter den, og den gamle, som aldrig blev lods, sjokkede hjemad. Måske render vi på hinanden en anden gang, hvem ved? Der sker altid noget helt uforudset i havnen.

Rollo.

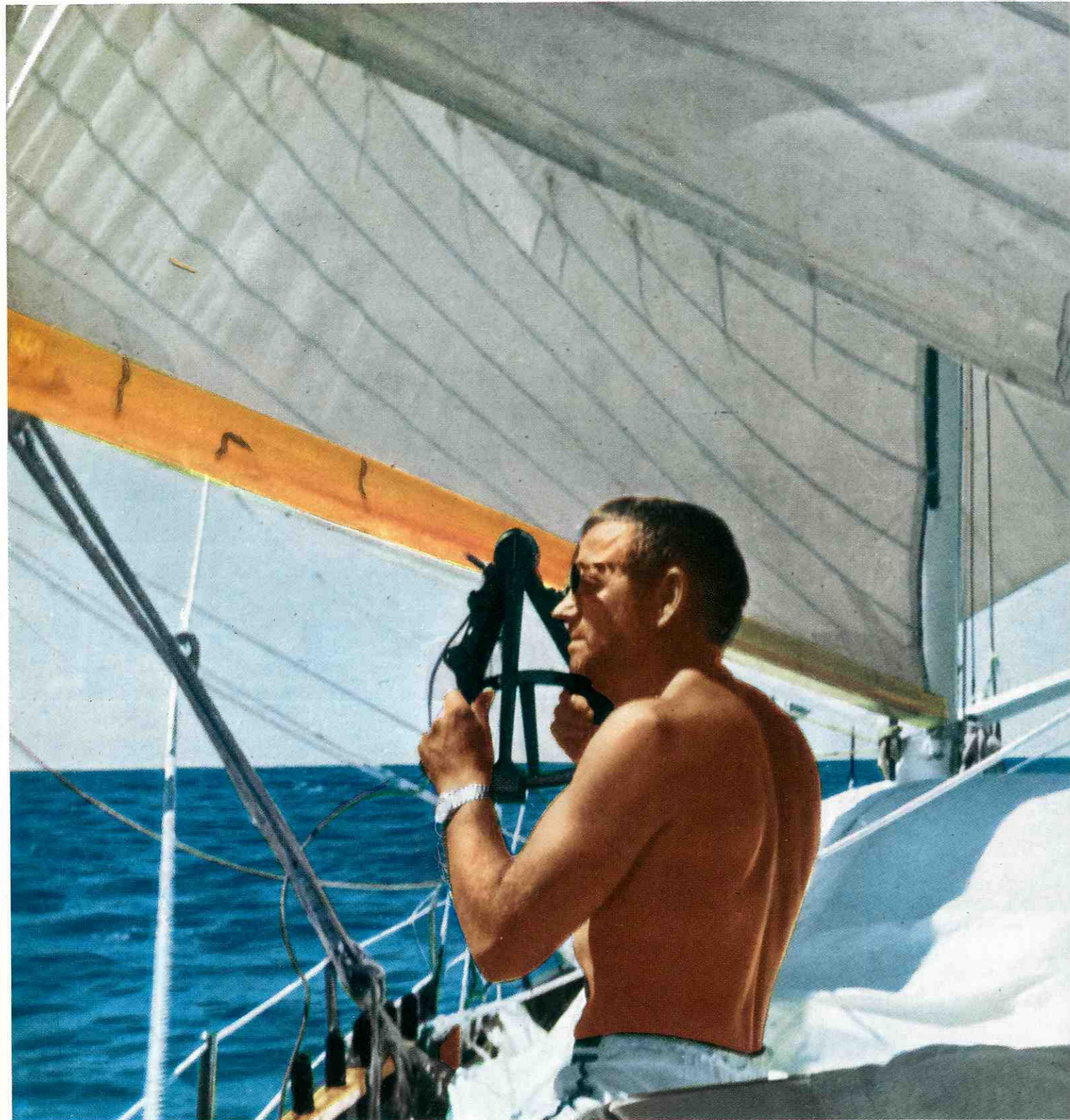

produktion: Brdr. Barentzen

Maleri af TH. LANGELUND

Solnedgang over Hvalpsund, Limfjorden

Med „Voy Voy“ over Atlanterhavet

Reproduktion: Brdr. Børentzen

„Voy Voy“s skipper, norsk-amerikaneren Lars Roedahl, tager solhøjden et sted i Atlanterhavet

I efteråret 1962 sejlede københavneren Hans-Erik Rydén sammen med norsk-amerikaneren Lars Roedahl (skipper), dennes 75-årige onkel, norsk-amerikaneren Hans Mikkelsen, og spanieren José Garcia (Pepe) en 48 fods sejlbad af yawl-typen over Atlanterhavet. Under den 25 døgn lange sejlads fra Las Palmas på de Kanariske Øer til Antigua i Britisk West Indien førte Rydén en logbog, og det er den, vi bringer her. Red.

2. oktober. — Hev ankeret hjem kl. 9,30 og gik for motor ud af Puerto de la Luz. Satte straks storsejl og gik nordover for at runde Gran Canaria. Nogen sø og en let brise fra nord-nord-vest. Efter de mange uger i havn, hvor vi havde arbejdet på at klargøre båden til turen, var det helt uvant at være til havs. Ingen havde det helt godt, ingen helt skidt. Palmecita, vor 6 uger gamle grævlingehund, rullede sig sammen i sin plasticbalje og lukkede sig ude fra denne vippende verden. Ved middagstid satte motoren ud, og med storsejl og to fokke på spilerbommene gjorde vi vel 5 mil. Satte loggen kl. 14,00 og fortsatte ned mellem Gran Canaria og Tenerife, hvis sneklædte top Teide dukkede op over de skytag, der skjulte hele øen.

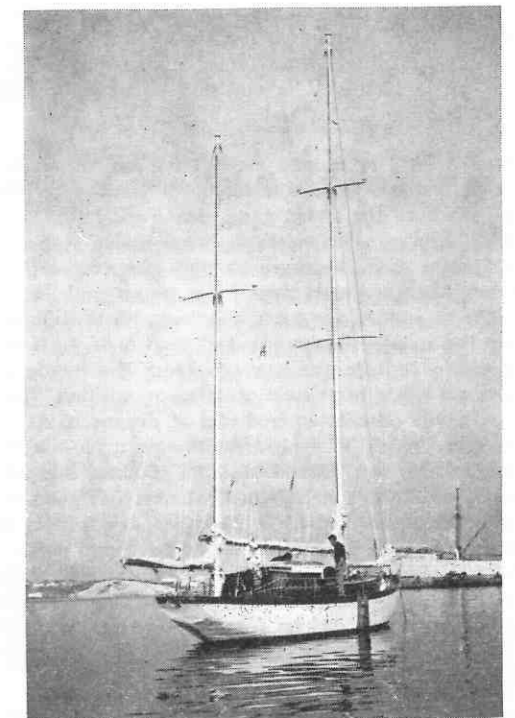
3. oktober. — Da jeg tørnede til i går kl. 23,00, var vinden næsten ret ind agten fra. Der blev ikke megen tid til at kigge på stjernerne på den skyfri, blåsorte nattehimmel over os. Det krævede al opmærksomhed at holde båden så tæt på kursen WSW som muligt, uden at bommen under den kraftige rulning skulle slå over. I dag så vi Teides sneklædte top — og dermed land — for sidste gang. Vinden er stadig frisk, men skifter ustansseligt i styrke. Vi har firet mere på storskødet og rigget en »idiotsikring« fra bommen ned til en af vant-skruerne og behøver nu ikke i samme grad frygte for at få vinden på den gale side af storsejlet. Palmecita har som vi andre vænnet sig til bådens bevægelser. Og dog. Var lidt havgal ved middagstid. Knækkede mig en enkelt gang, — det lettede. Håber fiskene nød det, det var god mad. Havde selv lavet den.

4. oktober. — Bortset fra ret kraftig sø, der får båden til at gire og vanskeliggør styringen, har vi det bedste sejlvejr, man kan ønske sig. Vi maser af sted, så det knager. Selv om onkel er på vagtlisten med et par timer under dagvagten, må vi andre foreløbig klare hans rortørne. Havde storsejlet nede ved middagstid, da 3 slæder havde slidt sig løs. Da jeg tørnede ind efter aftensmaden, var vinden frisket betydeligt. Kl. 23,00 blev jeg vækket ved, at båden rullede kraftigt. Da jeg et øjeblik efter tumlede ud på dækket, kæmpede Lars med at få storsejlet ned. »Roret er brækket ned, — se til at få purret Pepe og bjærget de øvrige sejl!« Efter 2 timers enerhverende arbejde i det trange styrerum under cockpittet havde vi udbedret skaden foreløbigt, og ved 1-tiden gik vi atter på kursen, men uden storsejl for ikke at presse roret unødigt. Spændingen og den kraftige rullen gjorde, at ingen sov mere den nat.

5. oktober. — Ved dag gry var vinden stadig uforandret. Efter at have checket roret, satte vi storsejlet, og da vi ved 10-kaffen aflæste loggen kunne vi konstatere, at vi var oppe på 5½ knob. Lars har her til morgen vasket Palmecita i shampoo. Den var ikke begejstret, men er til gengæld nu den, der lugter bedst af os alle. Indtil vi får roligere sø, tør vi ikke lade den gå frit på dækket. Den leger — men gør desværre også andre ting — i cockpittet.

6. oktober. — Vor kurs har bragt os på højde med de Cap Verdiske Øer, og vi går nu stik vestover. Under min nattevagt

passeredes vi for første gang af et skib. Det holdt nøjagtig samme kurs som vi, så »et eller andet sted« er vi vel på vej til. I over en time kunne jeg styre efter agterlanterne, før den med skibet forsvandt i horisonten. Under Pepes morgenvagt fløj en flyvefisk på størrelse med en stor sild ind i cockpittet. Den hænger nu i saltet og udspilet stand på agtertaget for tørring. Pepe spidser munden, knipser med fingrene og siger, at den kommer til at smage godt om 2 dage. Mon? Ved middagstid løjede vinden af, og inden en time

»Voy Voy«

var det helt vindstille. Vi mærker for første gang, at båden ikke tager al vor opmærksomhed; sidder tavse i cockpittet og ser betaget solen gå ned i et blødt tæppe af rødlige og gule skyformationer.

7. oktober. — Da vi kom på dækket her til morgen, var det fortsat næsten stille, og vi kunne knapt holde båden på kursen. Jeg mærker, at vi kommer varmen nærmere, og er begyndt at sove første del af natten på dækket. Bliver derved fri for to ting: Onkels snorken og den fantastiske knirken fra skodtet i salonen. Tømreren må have spændt hele herligheden for stramt sammen. Vi har sluppet Palmecita løs på dækket, og hun trimler af sted på sine lave ben for at undersøge alt. Desværre foregår hendes inspektion af alle løse ender ved hjælp af tænderne. Vi har måttet belægge et par ender på ny.

8. oktober. — Lars purrer os kl. 5,00. En let brise gav håb om god sejlvind igen, og vi går i gang med at få alle kludene op: Genua'en spilet på begge spinnaker-bommene, storsejlet, mesanen samt vor egen lille opfindelse — et mesansejl ført fra mesanmasten fremover ned til ruffet. På grund af sin følsomhed over for den mindste kursændring fik det straks navnet: Sladresejlet. Frem går det igen, og loghjulet tager til at summe. »En kostelig lyd«, siger onkel. Allerede

et par timer senere er vinden løjet af, og under bjærgningen af genua'en får vi en flænge på næsten 2 meter. På med vanten, eller rettere: Sejlhandsken, og til møde i syklubben. Ved middagstid opdager vi, at dagtanken er tom. Den må være begyndt at lække, og efter al sandsynlighed har vi, da vi lænsede om morgenen, spædet Atlanten op med ca. 100 liter godt canariensisk ferskvand. Vi må således efterdags tage vandet direkte fra bundtanken eller fra vor reservebeholdning, der i plasticdunke står surret langs med rælingen.

9. oktober. — Under min nattevagt på ny let brise, der har holdt sig her til dagry. Vind nok til at fylde genua'en, der i repareret stand er oppe og gør sin nytte. Et par timer i hvert fald. Så lyder der et skarpt smæld fra mastetoppen, og den store, hvide sejlbug daler majestætisk ned og slæber et øjeblik efter i vandet langs skibssiden. Et fald er filet over. Vi sætter fokken for at støtte båden, medens Pepe må de 23 meter til vejr i bådmandsstolen med en ny line. Ved aftenmaden i cockpitet gætter vi på ankomstdatoen. Vi bestemmer, at de 3 tabere alle skal give en omgang koldt øl, når vi er fremme i West Indien. Koldt øl..... ah!

10. oktober. — Der er vist ingen tvivl om, at onkel, der gættede på den seneste ankomstdato, vil vinde øllet. Genua'en røg over bord for anden gang, denne gang som følge af en ødelagt blok — den sidste vi havde i den størrelse. Vi må altså klare os med storsejl og to fokke, som med deres svære dug ikke gør meget nytte i den svage vind. Vi støttes heller ikke så godt i søen og er atter begyndt at rulle en del. Da Lars ved middagstid kom ned efter at have taget solhøjden og på det fedtede, gamle søkort, som han havde benyttet under sin sidste tur, skulle afsætte vor position, viste det sig, at vi havde udsejlet en trediedel af distancen. Af og til, når forskellen på de 3—4 observationer, han plejede at tage hver dag, var for stor, kløede han sig i manken, slog ud med det gamle postkort, som udgjorde skibets navigationslineal og sagde: »Så længe vi stadig er på kortet, er der ingen fare.« Vi har megen glæde af Palmecita, bådens eneste dame. Men hun fastholder sin vane med at luske omkring alle steder og »gøre«. Ved dagslys er det all right, men når vi om natten tumler søvnige op på dækket for at bjærge sejlene, inden en byge trækker hen over os, og vi sætter foden i »noget« og bandende kurer hen ad plankerne, så.....

11. oktober. — Nu da vi ikke fører genua'en mere, ruller vi meget. Må finde bedre støtte om natten, så jeg kan få mere søvn — må kunne gøres med nogle hynder. Man går og bliver helt tavs af træthed. Jeg sover på dørken. Kun én af køjerne er lang nok til mig, nemlig den onkel sover i — mange af døgnets timer.

12. oktober. — »Columbus dag« står der på kalenderen. Pepe, der dagen for vor afsejling fra Las Palmas kom ombord og lignede Yul Brynner, har nu små hvide kyllingedun på den solbrændte isse. Han holder timelangt, entusiastisk foredrag om Colombus, skibene »Santa Maria«, »Nina« og »Pinta«, og om hvorledes ekspeditionen var på nippet til at vende om, 3 dage inden man øjnede land. Vinden er ikke meget at prale med, men taler loggen sandt, gør vi lidt under 100 mil i døgn. Ikke så dårligt endda. De sidste dage har vi haft fiskelinerne ude. Da vi satte dem i morges, anbragte vi yderligere et sænk på hver af dem, og før middag trak vi en stor, søvlglinsende derado indenbords. Pepe gik straks i kabyssen og holdt en time efter trykkogeren med ris og fisk under vore næser. »Buen provecho, Senores!«

13. oktober. — Lars havde hele gårsdagen gået med spekulative rynker i panden. I dag kom han med en idé. Utallige ombytninger af skøder, fald og liner bragte en blok for dagen, der kunne bruges til genua'en — vor kære genua. Og op kom den — i en halv time. Så måtte den ned, men denne gang på grund af for megen vind. Vinden er sprunget om i nord. Jævn, god sejlvind. Jeg nyder mine timer ved roret.

Mærker hvordan båden presses gennem vandet af de spændte sejl. Selv om vi alle er i fin form, bliver vore besøg et vist sted færre og færre. Selv har jeg ikke været på comoden i 3 døgn, så vi måtte have en flaske med kanon-mixtur frem fra medicinkisten.

14. oktober. — Ved dagry fin vind, men mere urolig sø. Ruller meget. Vil i løbet af dagen have udsejlet den halve distance, ca. 1400 sømil. Vi fejrede dette med dåsekylling og ananas til middag. Bagefter fik onkel tildelt 2 liter ferskvand til at vaske sig i. Que fiesta! Om eftermiddagen opdagede vi, at Palmecitas hoved var helt opsvulmet. Den peb og forsøgte med poterne at kradse sig. Vi gav den en aspirin, hvilket ikke gjorde os særligt populære, og bandt benene sammen med klude. Hen under aften var den i bedring — havde nok forspist sig på dåsekyllingen. Hver dag ved middagstid plejer den at komme hen til det lille køje i kabyssen og stikke snuden ind for at se, hvad menuen står på og få en lille bid på forskud. Sidste døgn 118 mil. — Lille triumf!

15. oktober. — I nat gik en af vantskruerne; vi havde sejlene nede i 2 timer. Lå stille. Ved et tilfælde opdagede vi, at en kobling i styremekanismen havde fået et brud og ikke som forrige gang kunne repareres. Må håbe det holder. »VOY VOY« er bygget i Valencia, og det er ikke blide ord om spansk håndværk, der kommer fra Lars' mund. Vi må gang på gang minde ham om, at Spanien også har skønne, sorthårede senioritas og god vin. Vinden løjer af under min eftermiddagsvagt. Vi sætter genua'en og mesanen, men går kun 2—3 mil i timen. Når Pepe kommer op kl. 2 om natten for at tage sin 3 timers tårn ved roret, nupper vi en bid chokolade og en lille engelsk-lektion. Pepe! Los dias de la semana: Sunday, Monday, Tuesday.....

16. oktober. — Atter næsten vindstille og søen rolig. Kun nu og da kommer de lange Atlanterhavsdønninger — gerne 3 i rækkefølge — der hæver os blidt 6—8 meter op. I dag har vi slebet og malet toilettet, skrabet en del af dækket og fået sorteret kartofler og løg. Vi måtte næsten smide en tredjedel ud over siden på grund af begyndende forrådnelse. Ved middagstid hørte vi nogle mærkelige og ukendte lyde henne fra fordækket. Det var hvalpen, der havde opdaget, at den kunne gå, og som nu stod og øvede sig med et forbløffet udtryk i hovedet. Det er i øvrigt en meget flegmatisk hund; jeg kan pudse mine solbriller i hendes store penneviskeragtige øren.

17. oktober. — Hvis der er et vindpust på hele Atlanten, må vi bestemt kunne fange det. Vi har alle klude sat, men hører kun den evindelige klapren, når bådens rullende bevægelser får sejlene til at slå mod master og stag. Lars smider papirstumper i vandet, der dovent glider hen langs siden. »Jeg tror, vi gør 1, måske 1½ mil!« lyder det fortrøstningsfuldt. Ud over en ship-to-shore radio, der ikke virker, er vor eneste radioudrustning en større transistormodtager. Hver dag lytter vi til det internationale tidssignal til brug for vore positionsbestemmelser. I eftermiddags havde vi åbnet for den, og blide cellotoner fyldte vor lille verden, og jeg følte for første gang, at vi var ensomme med tusind sømil til land. En fornemmelse, der det ene øjeblik fik én til at føle sig skræmmende lille, men det næste øjeblik beruset af tanken om, at vi sejlede på havet... vi kunne... vi gjorde det.

18. oktober. — Ingen vind ved dagry. De mange dage med ingen eller for lidt vind kunne tyde på, at vi har valgt for nordlig en rute. Lars er meget utålmodig og har besluttet at bruge motoren og køre næsten al olien op for at bringe os mere sydover. Er ikke enig med ham, men »on a ship there are many opinions, but only one voice«. Fra tid til anden har vi dog lidt vind, nok til 40—50 mil i døgn. Vi kan senere komme ud for fuldstændigt vindstille. Engang lå en båd 25 døgn i dette bælte uden vind. Da jeg fyldte

Logbogens forfatter ved rattet

brændstof på komfuret i dag, fandt jeg en halv flaske rom i for-peaken. Før middag skålede vi og ønskede hinanden — og »VOY-VOY« i særdeleshed — god vind. Men vi er forberedt på 14 dage mere i søen.

19. oktober. — Da vi pejlede olietanken her til morgen, viste det sig, at vi nu kun har olie til 4 timer. Vi er i nattens løb kommet et godt stykke sydover, men endnu ingen vind. En stemning af utålmodighed og nervøsitet anes. Den skulle nødtigt brede sig. Med 600 liter vand og mad til ca. 1 måned kan det jo kun blive et spørgsmål om ventetid. Når utålmodige mennesker prøves hårdt, indser de ofte deres begrænsning: Da Lars tidligt i morges havde spændt dynamoen fast, glemte han at lægge en lem i dørken. Et øjeblik efter trådte han lige igennem og brækkede kølevandsledningen. Da han efter endt udbedring af denne skade endelig kom på dækket og gled i en klat af Palmecitas efterladenskaber, kom der ro og et humoristisk glimt i øjet, der var helt godt at se igen. Forstår ham til dels. Vi har haft et par uheld, der nok kunne berettige til spørgsmålet: Hvad bliver det næste?

20. oktober. — »Undre mig på, hvad jeg får at se — over de høje fjelde?« — citerer onkel for os, medens vi sidder og reparerer sejl. Jeg har fundet højskolesangbogen frem til ham, og her finder han minder fra sin ungdomstid i Tallvik i Nordnorge. Lige efter at solhøjden var taget, fik vi øje på en lille fugl, der et par gange kredsede rundt omkring os, før den atter fortsatte sydover. 800 mil fra land. Vi har rigget det agterste solsejl til over cockpitet, men middagstemperaturen i skyggen er alligevel 32°. Den rolige sø tillader for første gang, at vi kan bruge andet end trykkogeren i kabyssen. Vi har i dag spist stegte dåsepølser både til middag og aften.

21. oktober. — På min nattevagt bedre vind, og her til formiddag kom vinden. Vi er sikkert nået så langt sydpå, at vi har nået bæltet med de såkaldte tradewinds. Det er en dejlig fornemmelse at have konstant vind i sejlene igen. Middagspositionen viste, at vi er lige langt fra Barbados, Martinique og Antigua. Vi vil forsøge at gå efter Antigua, men vil lade vinden være udslaggivende. Fik i dag en tunfisk på en 10—15 kg. De mange dage uden fisk havde fået Pepe til at udskifte vore fine og dyre fiskegrejer med en kraftig krog omviret med en hvid klud, og det gav altså bid.

22. oktober. — Vinden holder sig og er endda steget i styr-

ke. Vi har strøget mesanen og har ét reb i storsejlet. I forhold til hurricane season startede vi ret tidligt fra Las Palmas, og det er måske årsagen til, at vi nu, forholdsvis tæt på de Vestindiske Øer, ustandseligt må se op for byger. Om dagen er det lettere at beregne bygernes kurs og hastighed, så at vi i tide kan få bjærget sejlene, inden de med voldsom vind og regn stryger over os. Værre er det om natten. Er vi først blevet indhentet af en byge, er det næsten umuligt at få sejlene ned, og der er kun ét at gøre: Falde af og få vinden ret ind agten fra og så håbe, at riggen ikke ryger overbord i løbet af de 3—4 minutter, det hele varer. Var i løbet af natten kommet en del mere sydover, og har nu skiftet side. Sidste døgn 108 mil.

23. oktober. — Palmecita indkasserede forleden dag et par kraftige rap, efter at hun havde »gjort« på vor fine nye fok. Siden har det ikke været nødvendigt for os at fjerne små klatter fra dækket. Mærkeligt for resten. Bare hun ikke er blevet syg af forstoppelse. »Man« er begyndt at snakke om ankomst søndag og i denne forbindelse om, hvad vi skal have. Onkel: Hotel med bad, Pepe: Frisk frugt, Lars og jeg: Koldt øl. Vort morgentoilette, bestående af en pøs saltvand over hovedet og en kop ferskvand til tandbørstning, har sat sine spor. Man kan godt se på mine hænder, at jeg ikke er koncertpianist.

24. oktober. — Søen er blevet højere, og efter at Pepe under sin nattevagt havde fået en forkert sø ind i cockpitet og videre ned i salonen, har vi besluttet at have line om livet under rørtørnene om natten. Middagspositionen udviste 360 mil til Antigua — 3 døgn, om vinden holder sig. Onkel er allerede begyndt at skotte længselsfuldt til landgangstøjet, der hænger og svinger på en krog i salonen.

25. oktober. — Lars har taget brillerne frem for bedre at kunne se land. Vore positioner kunne jo være gale (seks-tanten har været i dørken 2 gange). Palmecita er en smule søsyg i den noget høje sø, men logrer fortrøstningsfuldt med halen, når vi fortæller den, at der ikke er langt igen. Onkel påstår bestemt at have set en haj i nærheden af båden under eftermiddagsvagten.

26. oktober. — Har været på dækket flere gange i nattens løb for at bjærge sejlene. Sidste gang ved 4-tiden da stor-sejlet kom ned med en ordentlig flænge. Vi syede alle på det i tre timer, og går nu igen for alle klude. Vi girer voldsomt og er efterhånden blevet klar over, at hun er vanskelig at styre. For kort i kølen. Men farten er fin. Loghjulet snurrer som sød musik i vore øren. Vi går for halv vind med vest-nord-vestlig kurs. Forhåbentlig lige på Antigua. Vor stemning er tavs af forventning. Undrer mig stadig over, at Palmecita ikke efterlader sig de sædvanlige »spor«. Da Pepe i dag vaskede vore små spisekasseroller ud over skibssiden, røg én udenbords. Hvem gider tænke på det nu?

27. oktober. — Så under min nattevagt et svagt lysskær på himlen ude mod vest. Purrede straks de andre. Kl. 2,00 blev vi klar over, at det stammede fra en by på land, antagelig St. John, og lagde straks kursen mere vestover for i dagbrækningen at kunne gå syd om Antigua. Op ad formiddagen sejlede vi ind under grønne klippesider, fik søkortet frem og travlt med gennem kikkerterne at tage landkendinger. Ved middagstid kastede vi anker i English Harbour, en gammel flådestation fra Nelsons dage, gemt i en laguneagtig vig bag den klippefyldte kystlinie. Da vi løftede jollen i vandet — den havde under overfarten ligget med bunden i vejret over skyllytet — løstes gåden om Palmecitas »forstoppelse«. Jeg nåede lige at blive færdig med at muge ud efter den, da Lars kom roende tilbage med en kulsort politimand og 4 flasker iskoldt øl. Det gik for første gang op for os, at færden kunne have været farlig, da den indfødte politimand fortalte, at den spanske kopi af Columbus' »Nina«, der var af-sejlet fra de Kanariske Øer 8 dage efter os, var meldt sporeløst forsvundet.

Hans-Erik Rydén

En „skovtur“ i Disko Bugt

Tekst og fotos: CARL ØSTEN

Artiklens forfatter klippes før turen. Frisørsalonen er en hundeslæde, »klipperen«, grønlandsk telegrafist, eftersom ingen salon eller barber fandtes.

Familie-skovtur langt til søs! Det har jeg ikke prøvet siden mine drengeår. »Skoven« var det 33 km fjerne mål, Grønne Eylande, en ubefolket ø-gruppe, som ligger i Disko Bugt vest for Christianshaab på ca. 68° 49' breddegrad. Navnet Grønne Eylande er givet af fortidens hollandske hvalfangere på grund af øernes frodige, grønne vegetation. Grønlanderne kalder dem Kitsigsúnguit. Vort mål var den østligst beliggende af øerne, Agíssat, der med sine 7 km² er gruppens største. Den hører nemlig til Christianshaabs kommune, de øvrige i gruppen til Egedesminde. Vort fartøj fra Christianshaab var Den Kongelige Grønlandske Handel's »Jakob Severin«, motorbåd med sejlføring. Den er opkaldt efter grundlæggeren af kolonien Chistianshaab i 1734, storkøbmanden Jakob Severin, der havde fået monopol på handelen med Grønland imod subvention til staten og afholdelse af udgifter til missionens virke.

Fartøjets faste besætning er tre grønlandere: Fører Axel Jeremiassen, motorpasser Jonas Brandt, matros Thomas Zakariassen. Kl. 10.30 går »familien« om bord: Butiksbestyreren med kone og svigerinde, en gift lærerinde, en assistent med kone, en lagerforvalter samt undertegnede. Endvidere 2-3 børn. Alt i alt en skøn samdrægtighed af grønlandere og danske. Alle er varm-tøjs-klædte, damerne dels med hætte over hovedet, herrerne med skindhuer og alle med lange støvler. Udover »madkurv« med thermo-kaffe medbragtes foto- og film-apparater, kikkerter samt store spande til bær-plukning. Trods kun 11. september lå fjeldene omkring Christianshaab pudrede med sne. Vejret var fineste fine med solskin og hvide skyer på den ellers klare himmel, men kommet uden for fjorden mærkede man en kølig vind fra NV, som satte bølger på bugtens vande, så overfarten blev langtfra støt. Til gengæld foldedes splitflaget med sit

felt af korslagte harpuner i agterenden friskt ud. Trods farthjælp af sat sejl og bidevind tog det næsten 2½ time at nå øen.

I en lille bugts rolige vande lagdes båden for anker, hvorefter selskabet af en to-tre gange blev roet i land i den båden tilhørende jolle. For os alle var det *terra incognita*, vi betrådte, og landskabet det fladeste, man nogensinde har set. Vi gik straks hen hen imod et lille højdepunkt, en hytte tilsyneladende, hvor vi vel kunne indtage vor proviant. Hytten viste sig at være opført i nyere tid som nød-ly for fiskere eller andre havfarende. Den er bygget af store græstørv, som er lagt udenom og ovenpå et indrum af træ-vægge, og har både dør og vindue, oven i købet et dobbeltfags med glasruder. Indvendig findes kakkellov, bord, kogegrej, lampe

med mere, men hele interiøret er præget af uordentlige gæsters besøg. Vi foretrak at opholde os udenfor, ikke mindst takket være det fine vejr, men også de skovtur-prægede siddepladser, nemlig en bæk i form af en lang, høj tømmerbjælke samt tre »taburetter« eller – meget hårde »marokkanske puder«. Tingesterne hidrørte dog nu fra zoologiens verden, idet de er led fra en hvals ryghvirvel. Min sidden herpå vil rangere blandt mit livs *unica*. Vel sad danske enevælds-konger på en trone af narhval-tand, men de har ikke som jeg tronet på hvals rygled! Frokosten blev hurtigt overstået. »Ud og se«; dog heroppe ikke »med DSB«. I nærheden ligger et par hytter til, begge meget større, men uden vinduer og med kun en firkantet træ-ramme til indgang, hvilken er hævet ca. 1 m fra grunden. Mellem dem står nogle hvide, mandshøje støtter som firkant-hjørner. Også de stammer fra hvals skelet og er ikke af træ, som man først mente. Og de må have været endnu længere, eftersom deres øverste del er savet eller hugget af. Så

Alle om bord er iklædt varmt tøj.

Til venstre ses Jonas B., Axel J. og Thomas Z. ved hvalknogle-støtterne. Til højre: Kaffe-mik foran fanger-hytten.

store knogler kunne tyde på dele af de nu fra grønlandske farvande forsvundne barde- eller kaskelot-hvaler, hvilke sidste kunne blive indtil 20 m lange. En tilbagebleven tværligger af træ mellem to endestøtter tyder på, at de med en tilsvarende på de andre to har tjent som bukke for oplægning af kajaker, for at hundene ikke skulle æde disse.

Her er sandelig frodigt! Næsten overalt er øen dækket med vegetation af mos, græs, krybende polar- eller kærpil, revling, mosebølle og tyttebær med masser af frugt på. Dagens medbragte spande kan let fyldes. Her er nok til hele Danmark. Beklageligt dette ligger så langt herfra. Et tyndt snelags hvidhed står godt til mosebøllens efterårsrøde blade. Mærkeligt nok henligger visse steder uden sne, heriblandt en mærkværdig, meget lang, bred, plan flade af brunlig sten, i hvilken er små afsatser, kvadrater, cirkler og lige linjer i næsten symmetrisk mønster. Fantastisk! Hvordan og hvorledes? Ens hjerne-vindinger roterer! Dette naturens kunstværk må stamme fra glacial-tiden, et is-skuringens efterladte spor i øens undergrund af krystallinsk skifer eller sandsten. Ak, havde man bare haft forstand på geologi! – Omtrent på øens midte brydes fladheden af et par tuer med græs og store sten. Ved den ene står et kors af træ, vejrtæret og uden inskription. Under hver er altså en grønlander begravet som omkommen i røgtning af sit fanger-erhverv eller som bukket under for naturkræfternes overmagt. En heraf er vinterføjnen, Avángasik, som fra nord-østlige hjørne blæser fra land ud i Disko-bugt med en sådan volsomhed, at den hindrer færdsel til søs af selv næsten større fartøjer.

Kontrast hertil er denne dags smukke vejr med så klar luft, at man kan se meget langt, lige fra fjeldene i SØ til Disko ø i NV. Mod øst ligger eskadren af isfjelds giganter på sydlig kurs, medens dens forpostbåde i form af skodser nærmer sig vor ø's bred og holme. Mod vest ude i Davis-strædet øjne kimningen uendeligt langt borte. Ved øens sydlige ende, hvor den et sted hæver sig til 42 m over hav-niveau, stod et isfjeld strandet nær land. Det var dog kun af

»baby«-størrelse, vel i kubik-mål som en stor villas. Men det havde været meget større. Af form kunne det minde om en kirke med sit tårn og spir samt indgangsportal, hvilken udhuling var bølgers værk. Tillige havde de uden om den slikket ujævnhederne af, så siderne nu stod som murers smukke pudsningsarbejde. Vandet uden om skilte sig fra den øvrige overflade i en halv-bue og røbede herved fjeldets bredere omfang under vandet, i hvilket dets hvidhed reflekteredes med changerer i grønlig farve. Med en baggrund af tottede, hvide skyer frembød hele scenen et orgie af farver og stemning for fæstning på farvefilm. Jeg måtte have det med i flere vinkler. Vinden var efterhånden løjet, så havet lå blideligt hen i vaskebrædt-riller. Her var nok ellers meget mere på øen, som var yderligere studier værd, men vor afgang var sat til klokken halvfire, for at vi kunne være hjemme inden solnedgang. Man sejler ikke gerne med mindre fartøjer i mørke i isfyldte farvande ud over krævende nødvendighedsgrund.

Kommet ud i bugten gængede båden for en stadig frisk vind. 2-3 sømil fra Christianshaab-fjorden kom vi en isfjeld-gigant temmeligt nær. Den må have haft ret god fart på oppe fra Jakobshavns isfjord, eftersom vi på udturen kun så isfjelde deroppe omkring, ca. 30 km nord for vor position. Det blev den største »klods«, jeg søværts har været nærmest. Eftersom dette fjelds højeste punkt over hav-niveau kunne anslås til 20-30 m, og isfjelds partielle del under vandet er ca. 4/5, må dette her med sin meget store omkreds i kubik-volumen kunne sammenlignes med Kronborg Slot's! Mellem giganten og vort fartøj lå som hurtigsvømmere en del isskodser, som føreren for de størstes vedkommende måtte styre udenom.

Både Agíssat og andre af gruppens øer har førhen været beboede af grønlandere siden deres indvandring til vest-kysten, hvilket bevises gennem fund af hustomter af gammel eskimoisk form. Første gang, arkivalia kan oplyse om beboelse, er fra 1737, hvor Poul Egede (søn af Hans Egede, Grønlands Apostel), der virkede som missionær i Christianshaab fra koloniens anlæggelse 1734 til 1740, besøgte ø-gruppen.

Han beretter om mange folk og hytter på flere af øerne. Siden da har de skiftevis ikke været beboede, fordi befolkningen som mange andre steder i Grønland havde måttet lide sult-døden på grund af misfangster. Øernes tynde lag af jord og tørv gemmer nok flere skeletter af nød-omkomne end de to markerede grave, jeg så. Men i så fald er det ikke af hvalfangere af fremmed nationalitet ud over en enkelt. Hollandske hvalfangere, for eksempel, brugte hovedsagelig en vis ø til dødes begravelse, en ganske lille i gruppen Kronprinsens Eylande. Gruppen kaldtes af hollænderne Walvis Eylanden (= hvalfiske-), men fik i 1778 i anledning af dansk hvalfangerloges (= -lav) oprettelse dersteds sit navn ændret til nuværende (kronprinsen = senere Fr. VI). Datidens grønlandske beboere udviste langt fra nogen pietet mod de begravede hollændere. I mangel af normalt materiale brugte grønlænderne dem som grundvold til hytter!

Hen imod 1800-tallet og gennem et halvt århundrede år herefter fandt handelens vekslende inspektører Grønne Eylande ubeboede. Men omkring 1855 var her kommet tilflyttere igen, hvorfor handelen beordrede en udligger (= bestyrer) dertil. Denne tilstand varede imidlertid kun få år på grund af beboernes fraflytning. Først i dette århundredes begyndelse fik øerne atter helårs-beboere. 1915 fandtes her således 5 hytter. Fangst havde dog i somrene forinden været drevet herfra af folk fra fastlandet, hvorfra mange drog til deres bestemte sommerlige »udflytnings-pladser«. For sine sidste helårs-beboere, boplads-folk, må øerne stadig ikke have haft tilstrækkeligt med fangst-emner, eftersom supplerende føde måtte søges ved jagt på ren på fastlandet. Og nu er ø-gruppen igen blevet ubeboet.

Enten havende faste beboere eller ikke har øerne stadig nok af naturalier, som kan omsættes i penge, først og fremmest de mange havfugle, som yngler her, hvis æg og fjer førhen blev indsamlet i massevis. Således har man gennem række af år kunnet samle 100.000 terne-æg årligt. Hav-terner ruger her i størst antal af samtlige arter. Men dens æg, som den normalt har lagt i tiden omkring St. Hans, har en så tynd skal, at de vanskeligt kan transporteres eller gemmes. Grønslænderne spiser dem derfor lige efter optagningen eller snarest derefter. Smagen skal være som hønseæg. Af dun har man også førhen kunnet samle mange af edderfugl. Og endelig er der for flittige hænder nok af tyttebær at samle, lige så mange som førhen eller måske flere.

Grønlandske farvande og ikke mindst heraf Disko Bugt har været stedet for mangetallige skibsforlis. Blandt medskyldige grunde hører Grønne Eylande. I året 1738, da koloni-skibet var for hjemgående og befandt sig en mils vej nord for øerne, tårnede det så højt på en klippe, at det var nær ved at kæntré. Roret gik af løkkerne, og spejlet begyndte at skilles ad, fordi skibet arbejdede hårdt på grunden. Ved at lempe noget af ballasten over bord fik man det flot,

men så stødte det på grund igen umiddelbart herefter. Heldigvis kom det denne gang næsten lige så hurtigt flot igen. Skaderne var ikke større, end at man efter reparation heraf kunne fortsætte hjemrejsen. – Det mentes, at det var på samme grund, dampere »Godthaab« tårnede i 1913, og måske også den samme, på hvilken Godhavns dæksfartøj forliste totalt 1782. – I året 1790 stødte »Gjertrud Cathrine«, som var bestemt for Claushavn og Umának, på et isfjeld i ca. 3½ mils afstand fra Claushavn. Herved opstod så stor læk, at folkene troede, skibet var synkefærdigt, hvorfor de hurtigst forlod det. Men det holdt sig flydende og strandede efter nogen tids driven på Grønne Eylande. Her blev det plyndret og vist til dels opbrændt af en flok »utaknemlige grønslændere«, der herefter flygtede til en fiskeplads mellem Egedesminde og Holsteinsborg, hvor de levede højt på rovet, og hvor »de en aften skal have taget så lystigt til sig af brændevinen, at en kærling for evigt hensov på stedet«. En af grønslænderne må have syntes, at nu kunne det være nok, for han slog spunsen af brændevins-ankeret for at lade resten deri løbe i havet.

I november 1791 var bestyreren for handels-distriktet, L. A. Nørregaard, der først havde overtaget dette virke samme år, sammen med fem danske medhjælpere taget ud på årets sidste handelstogt med »negotiations«-fartøjet (= handels-) til sydøstbugtens boplads. Da ingen af dem var kommet tilbage til forventet tidspunkt, syntes årsagen hertil at være forlis, eventuelt ved en af de voldsomme vinterføjns opståen. En foreløbig undersøgelse af deres færds klarlagde, at de havde været ved en plads i Egedesminde distrikt og på Grønne Eylande. 1792 i februar, da en grønslænder søgte efter drivtræ på en lille ø, Sātúnguak, nord for Grønne Eylande, opdagede han liget af bestyreren. En åre ved hans side var rejst som et mærke. Den omkomne var knapt genkendelig på grund af ræves og ravnens indhug. Endnu kun én af de omkomne fandtes, »Ole Benløvs«. Senere fandt man båden som dreven ind på Hunde Eylande uden agterende. De omkomne kunne måske være blevet reddede i live af beboerne på Grønne Eylande. Disse havde nemlig hørt lyde lig klokkeringning fra ovennævnte ø. men i stedet for at tage derhen og undersøge årsagen hertil, var de flygtede til andet sted på grund af skræk. Lydene var, som en senere eftersøgning klarlagde, kommet fra en gryde, på hvilken de forliste havde slået for hjælps tilkaldelse. At beboerne var flygtede i hast havde en båd-ekspedition til Grønne Eylande konstateret ved synet af den forladte boplads. Beboerne i 1790 må altså være vendt tilbage, om ikke nye var kommet i stedet for. Grønslænderne i de tider skiftede jævnligt boplads.

Carl Østen.

En Jul, jeg aldrig glemmer

Af COURT HAURVIG — III. af KJELD SIMONSEN

– Se, det kalder jeg nemlig julevej, det her, sagde førstestyrmand til mig lillejuleaften. Vi var gået fra New York fire dage i forvejen og havde kurs mod Casablanca. Selv om vi gik syd om Azorerne, var det temmelig koldt, men Atlanterhavet var blankt som et spejl og viste sig fra sin allermest lovende side. Det var min første rejse som befaren kok, så jeg var ikke alene lidt nervøs for, hvordan besætningen ville modtage min julemad, jeg var også lidt bange for, hvorledes vejret ville arte sig juleaftensdag, hvor der skulle steges, bages og brases i kabyssen. Ganske vist havde jeg bagt en del på forskud, men der manglede endnu meget, før jeg kunne komme den gode danske julemad så nær som muligt. Det var med glæde og taknemmelighed mod de milde vejrguder, at jeg den aften gik til køjs.

Min opvågning blev derfor så meget mere dramatisk. Jeg husker, at jeg, kort før min opvågning, drømte, at jeg befandt mig som rytter på ryggen af en galopperende hest, og at hesten svajede voldsomt frem og tilbage under det vilde ridt. Pludselig støjede den i en meget akavet bevægelse, og med et sæt satte jeg mig op i køjen. Det første, jeg fattede, var en langtrukken hyl, der snart syntes nær, snart fjern. Et vildt håb om, at jeg endnu drømte, gik igennem mig, men så krængede skibet voldsomt over til styrbords side – så voldsomt, at jeg måtte stemme benene mod skottet. Et øjeblik troede jeg, at det ikke ville komme op igen, så langt var vi nede, men efter nogle sekunders tøven rystede skibet sig som en våd hund og gik langsomt op i vandret stilling for så – lidt efter – at duve over mod bagbord.

I det samme bankede det hårdt på min dør. Jeg var klar over, at der blev banket hårdt, for jeg kunne svagt opfange lyden. Jeg tændte lyset over min køje og så på klokken: Den viste fem minutter

over to! En eller anden råbte noget udenfor, og så blev min dør brutalt revet op. Det var andenstyrmand; han havde tolv-fire vagten.

– Nå, du er vågen, brølede han – stik lige en tur ned i kabyssen, der ser forfærdeligt ud!

Så forsvandt han igen. En sø slog hårdt mod køjet, mens jeg ravede ud af køjen og besværligt fik et par bukser på. Helt vågen var jeg endnu ikke, og hans ord trængte kun svagt ind. Så åbnede jeg døren ud til dækket, men blev tøvende stående ved dørtrinnet. Udenfor hylede det, som om alverdens onde ånder var blevet sluppet løs, og skibet tog i det samme en voldsom overhaling. Åbenbart var de ved at dreje om mod bølgerne, for nu var det forstavnen, der blev løftet; det dirrede i hele skroget, mens skruen et øjeblik efter forgæves baskede ud i den tomme luft. Så hamrede vi ned mod vandoverfladen med en voldsomhed, der nær havde fået mig til at slippe mit tag i kammerdøren. Da det igen

forekom mig lidt mere roligt, skyndte jeg mig ud på dækket og ned ad lejderen, klamrende mig til alt muligt på min vej. Gennem mørket kunne jeg se hvidt skum, der blev pisket højt i vejret, og en bølge tordnede ind over dækket. Så fandt jeg døren, der førte ind til gangen, hvor kabyssen lå, og jeg skyndte mig at lukke den efter mig.

Der var tændt lys i kabyssen. Det syn, der mødte mig, kan endnu den dag i dag få det til at løbe koldt ned ad ryggen på mig. Vand stod op af spygatterne og løb forvildet rundt over dørken, følgende skibets bevægelser. Men havde det så endda været vand alene, men det var en blandet pærevælling af forskellige ingredienser: Kaffebrums fra den store kaffekande, kartofler, som jeg havde hentet aftenen før, så de stod klare til skrælning om morgenen, mel og sukker fra skuffer, der normalt var sikret mod at

Jeg drømte, at jeg befandt mig som rytter ...

gå op, samt indholdet fra en knust soyaflaske. Kaffe-kanden kørte også rundt, fuld af buler, og som et supplement til denne suppedas var noget brun sauce, som jeg havde henstillet i en gryde til videre brug, sprøjtet op over skot og dæk.

Skal jeg være helt ærlig, så var jeg lige ved at græde. På den anden side var jeg også godt klar over, at gråd ikke ville rydde op i kabyssen, så jeg begyndte, så godt det lod sig gøre, at rydde op i det. Det gik dog kun langsomt, for jeg var nødt til at holde mig fast med den ene hånd, mens jeg holdt skidtpøsen mellem benene og fiskede efter uhumskhederne med den anden hånd. Jeg forstod, at jeg aldrig ville blive færdig på den måde, så jeg hev pøsen ind i kabyssen, fik den bundet fast ved vasken og påbegyndte så en oprydning, der ganske vist var hurtigere, men dog ikke overvældende hurtig.

Det var under dette arbejde, at jeg pludselig forregnede mig. Et vovefuldt øjeblik slap jeg mit tag med begge hænder for at få så meget som muligt med på én gang, og netop i samme øjeblik hamrede skibet en pæl, der sagde sparto til alle de rystelser, jeg før havde været udsat for til søs. Jeg erfarede senere, at andenstyremand havde stået på broen og set en mur af vand foran skibet – en mur, der var lige så høj som den forreste mast. Selv blev jeg sendt tværs gennem kabyssen og var så uheldig med ryggen at ramme håndtaget på den maskine, hvormed jeg pressede de franske kartofler. Jeg mistede bevidstheden et kort øjeblik ved det voldsomme slag, og jeg ville sikkert have ligget og kørt rundt i kabyssen, hvis ikke skibets polske matros var kommet forbi ude på gangen. Han var en stor, stærk fyr, og da jeg kom til mig selv, hang jeg i hans arme. Han stod med ryggen presset mod skot-

tet i gangen, begge ben på det høje dørtrin til kabyssen og med et forsvarligt tag med begge hænder under mine arme og om mit bryst. Endnu den dag i dag er jeg faktisk sikker på, at han reddede mit liv.

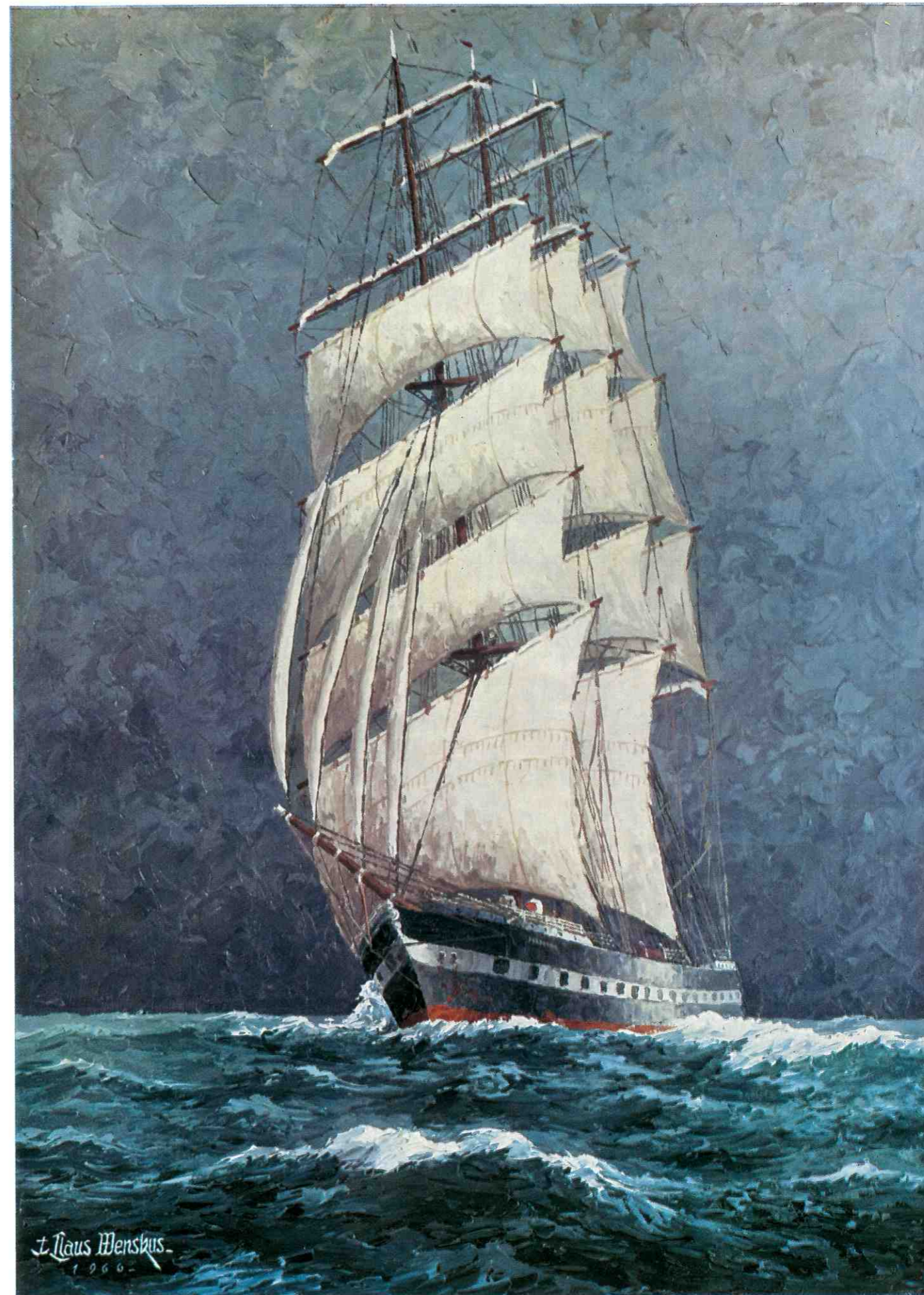
Der blev ikke mere oprydning for mig den nat. Andenstyremand beordrede mig til køjs; slaget havde uheldigvis ramt min ene nyre. Men om morgenen insisterede jeg dog på at overtage min plads i kabyssen, selv om det stormede lige kraftigt. Her havde dæksbesætningen været så venlig at rydde op, men madlavning i det store skib var umulig. På de våde måtter, som hovmesteren og nogle matroser havde skaffet frem, måtte jeg sidde på dørken og skrælle kartofler. Samtidig stod de to største kasseroller bundet fast på fyret, kun kvart fulde af vand, fordi det slingrede så meget, at vandet ville vælte ud af dem, bare de var halvfulde. Af vandet fra den ene kasserolle lykkedes det mig at lave kaffe og i den anden kogte jeg æg. Disse goder, sammen med noget tørkost fra provianten, blev besætningens julemad.

Førstejuledag hen på eftermiddagen begyndte stormen at lægge sig. Og jeg kunne påbegynde den forsinkede julemiddag, der blev serveret klokken otte om aftenen. Besætningen havde været meget forstående under mine kalamiteter. Nu roste de tilmed maden og var glade og tilfredse, og så havde jeg jo også kun grund til selv at være det. Da vi omsider nåede Casablanca, forlangte skipperen, at jeg gik til læge, og her viste det sig, at den ene nyre var slået løs. Jeg kom på hospitalet og blev senere fløjet hjem til Danmark; men det er en anden historie.

For denne her skal kun handle om mit livs begivenhedsrigeste juleaften – en juleaften, som jeg aldrig vil kunne glemme.

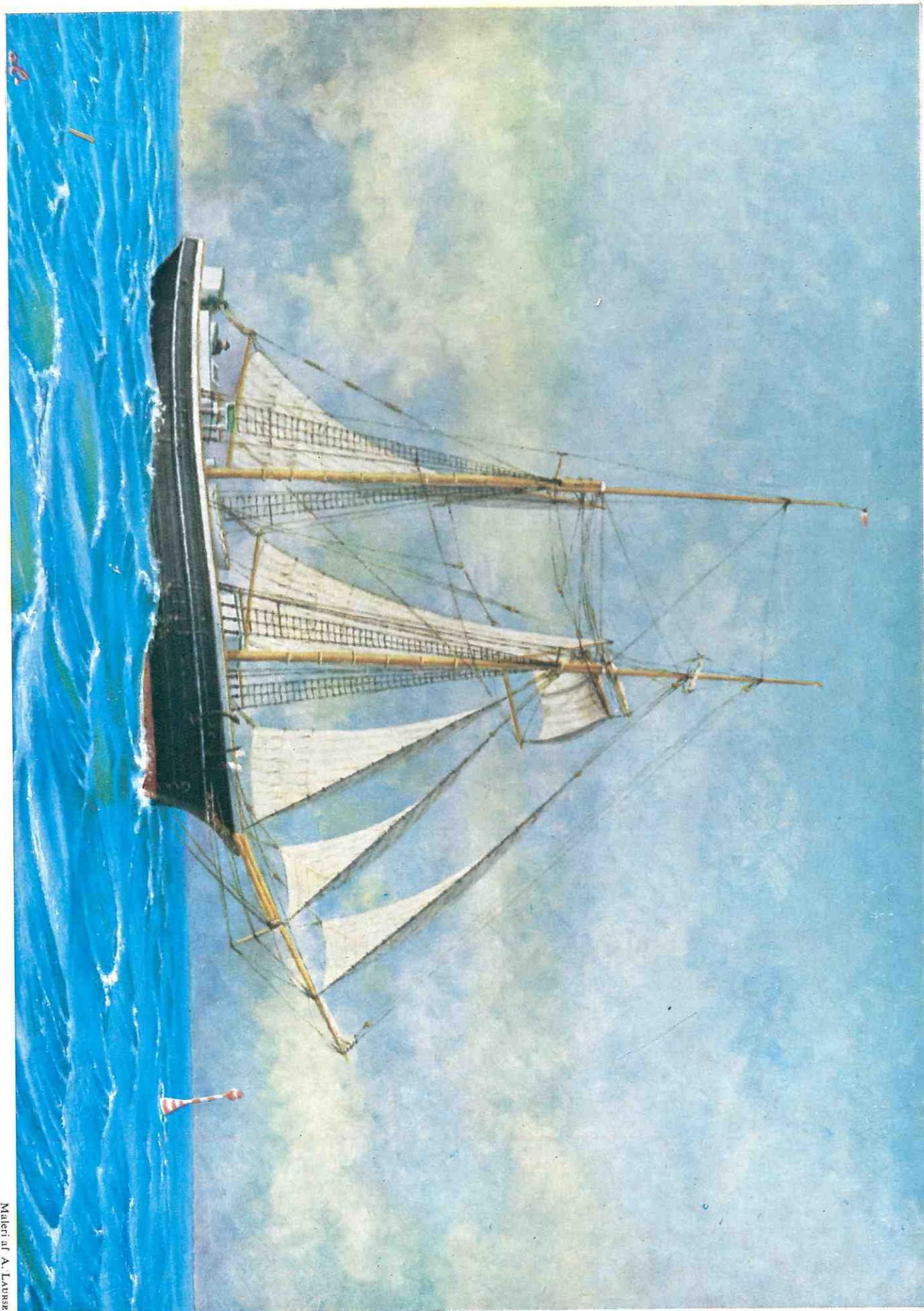
Jeg var lige ved at græde ...

Reproduktion: Brdr. Barentzen

Maleri af CLAUD WENSKUS

Fuldriggeren „Susanna“

Bramsejlskonnert „Elise“ af Thurø

Lodsen fra Macao

Af S. A. KLUBIEN – Ill. af OSCAR KNUDSEN

Huset lå på en omstridt plet; både portugiserne i Macao, det lille kolonimråde ved Perleflodens munding i nærheden af den engelske kronkoloni Hongkong, såvel som de stedlige kinesiske myndigheder gjorde krav på den lille pynt, hvor den danske lods i sin tid havde bygget, og hvor han gennem en menneskealder med fynd og klem – og ikke ringe succes – havde bedt begge parter gå pokker i vold med en velment forsikring i tilgift om, at han nok skulle vide at beskytte sit hus og sine interesser på passende vis, om nogen skulle føle sig fristet til at træde ham over tærerne – en indstilling, som end ikke Kinns nye magthavere havde fundet det tilrådeligt at anfægte.

Og her i dette »ingenmandsland« holdt kaptajn Berg stand også nu, da han var gået i land, selv om han nu og da stadig kunne tage en tårn for at afløse en af sine tidligere, yngre kolleger.

Fra huset på pynten var der vid udsigt over flodmundingen helt til Hongkong-klippen, og for enden af hans private bådebro lå, endnu sejlklar, hans gamle lods båd med motoren i fineste stand.

»Jo, vi ansås for udtjente på samme tid, båden og jeg,« plejede kaptajn Berg at hævde, skønt sandheden snarere var den, at han vel kunne finde sig i at sige lodstjenesten farvel, men ikke båden, der havde været hans halve liv ved dag som ved nat, hvorfor man havde tilbudt ham den til en manerlig pris.

Og nu nød gamle Berg sit otium, plejet og passet af sin broderdatter, en henrivende ung pige ved navn Ulla, som var kommet til at holde lige så meget af pynten som hendes elskelige farbror – skønt folk ikke forstod, at den treogtyve-årige unge og livsglade pige kunne finde sig i at leve så isoleret, selv om hun også havde haft den store sorg at miste begge sine forældre ved en flyveulykke for godt et par år siden.

Forklaringen skulle vel søges netop deri, at Ulla i den stille, lune aften sad og lyttede anspændt, og at hun sjældent havde grund til at lytte forgæves efter en ganske bestemt lyd, der skilte sig ud fra alle andre – en lyd, der ville bringe hende en kærkommen afbrydelse.

»Jeg tror, Herbert kommer i aften,« meddelte hun onkelen, der med årene var blevet en smule tunghør og derfor næppe havde hørt båden, »går du ned og tager imod ham, han kan straks være her?«

Den gamle lods kom på benene. Intet var ham kærere, end når unge og gamle fandt vej til Pilots

Point, hvor der altid stod gæstesenge klar til at modtage vennerne.

Ah-kim, der var kaptajnens uvurderlige, mangeårige hushovmester, fik travlt, kok og kulier ligeså. En gæst betød fest, og Ulla havde bordet dækket og pyntet, da farbroderen med sin unge ven kom op gennem haven. I døren modtog Ulla ham. Et kort nu røbde deres øjne en hemmelighed, som kun de to mente at kende. Men så døde smilet bort på Herberts ansigt, og Ulla så, han var påfaldende urolig.

Først ved bordet, da Ah-kim var forsvundet, kom Herbert frem med det, han havde på hjerte.

»Jeg bringer dårlige nyheder i aften,« erklærede han. »Det er – så vidt vi i Hongkong har kunnet forstå – den nye kinesiske kommissær over dette lokalområde, der har sat sig for at gøre sig bemærket ved denne gang at sætte ondt blod i forholdet til Macao, hvis grænser jo unægtelig er noget udflydende. Han bruger det gammelkendte middel at piske stemningen op til direkte aktion, og pøbelen er jo altid villig til sjov i gaden med udsigt til plyndring.«

»Det forbandede pak,« mumlede den gamle lods, idet han rakte et fad over bordet til Herbert. »Men lad dem da endelig ikke ødelægge din appetit, unge mand. Hvis du vidste, hvor mange gange jeg har hørt om den slags tåbeligheder. Det blæser jeg et stykke.«

Herbert kunne ikke lade være at smile. Den gamle mand havde nerver som stål – men nu havde Berg tillige et ansvar for en purung pige.

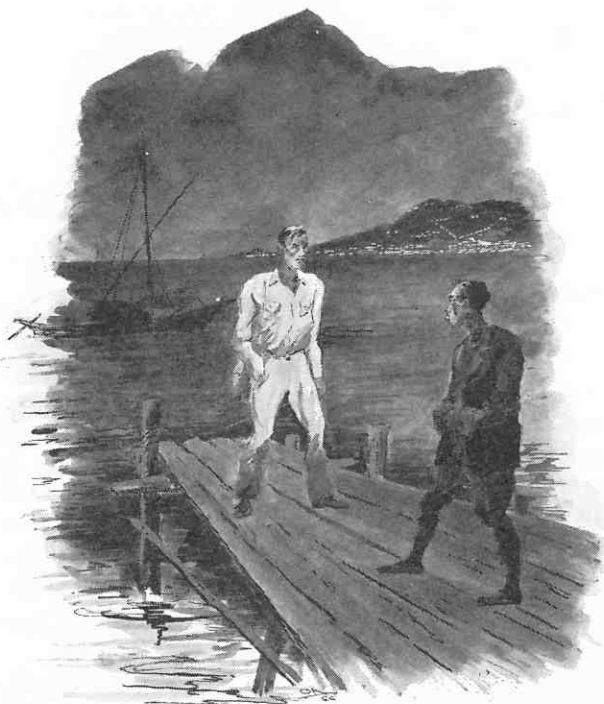
»Jeg er bange for, at De undervurder situationen, kaptajn Berg. Deres hus ligger jo – så at sige – lige i skudlinien. Båden bærmen i land og flodens ladroner skal være alarmeret. Det forlød i Hongkong, at de sidste allerede har sat fart i sørøveriet ved at angribe et par mindre portugisiske kystbåde – og pynten her med Deres hus er jo et oplagt mål, når det gælder om at skabe komplikationer.«

»Bare rolig, unge mand,« lo kaptajnen. »Endnu er jeg mand for at holde den slags udskud fra livet. Det har jeg været med til før.«

»Måske,« svarede Herbert alvorligt, »men Deres ansvar er større nu, end da De var ene. Når jeg er taget hertil i aften, er det udelukkende for at overtale Dem til at tage med til Hongkong, indtil situationen afklares.«

»Tror du virkelig, det er så alvorligt, Herbert?« spurgte den unge pige åndeløst.

»Absolut. Hvad skulle forhindre de bæster i at

Ude på bådebroen skimtede Herbert en mørk skikkelse.

overfalde og plyndre et ensomt liggende hus som dette? Og jo før, vi kommer af sted, jo bedre. Farvandet er forpestet med ladroner, så vi skal være heldige, hvis vi slipper helskindede igennem.»

»Jeg tror, du vil, Herbert,« lo kaptajnen bulldrende. »Hvad ville folk ikke tro om kaptajnen på pynnten, hvis han stak halen mellem benene. Men naturligvis skal du have tak for din omsorg, Herbert.«

»Men onkel – hvis nu Herbert har ret?«

»Så kan du tage med ham. Der skal mere til at ryge en gammel ræv ud af hulen.«

»Hvornår kan du være rede, Ulla?« spurgte Herbert ivrigt.

»Nej – jeg ville ikke have et roligt øjeblik med onkel ene her.«

Herbert søgte at overtale hende, men det hjalp ikke; selv om Berg erklærede rent ud, at han fandt det klogt, hvis hun tog imod hans tilbud, måtte Herbert dog tage af sted med uforrettet sag.

Kaptajn Berg havde forstående holdt sig tilbage, da Herbert på verandaen tog afsked med Ulla – og det varede noget, før hans skridt lød ned gennem haven, som nu lå hen i fuldstændigt mørke.

Da Herbert trådte ud på den lille bådebro, kunne han alligevel skimte en mørk skikkelse.

»Hvem dér?« spurgte han dæmpet på kinesisk.

»Ah-kim,« lød svaret hviskende. »Mr. Herbert skulle ikke tage af sted uden de andre. Ingen er sikre her mere. Naturligvis har jeg hørt alt, hvad der blev talt om,« indrømmede Ah-kim uden skam. »Der kan ske en ulykke, hvis kaptajnen og den unge frøken ikke kommer herfra. Ah-kim ved, hvad der vil ske.«

»Når du har hørt, hvad vi har talt om, Ah-kim,

så ved du også, at jeg har gjort, hvad jeg kunne. Men den gamle er hverken til at hugge eller stikke i. For resten . . .« I det svage lys fra en lommelygte betragtede han spørgende kineserboy'en.

»Jo,« nikkede denne med et lille, lunt smil, »selvfølgelig forstår Ah-kim engelsk – meget bedre end det kinesiske, kaptajnen forsøger sig med. Men også på det punkt er han stædig, den gamle, og det må ikke være sådan.«

Først nu gik det op for Herbert, at mens han havde anråbt kineseren på hans eget mål, havde de ført samtalen på flydende engelsk.

»Hvad skal jeg stille op?« spurgte han, idet han belavede sig på at kravle i båden. »Jeg kan da ikke fjerne dem med magt, og min tjeneste i marinen skal jo også passes.«

Men Ah-kim lod sig ikke sådan afvise, og Ulla, der havde ventet på verandaen for at høre Herbert starte sin motor, undrede sig over, hvad der kunne være i vejen, men hun beroligede sig med, at hun måske kunne have overhørt lyden – og at Herbert sandsynligvis allerede var godt på vej tilbage mod Hongkong. Hun vendte sig for at gå ind, men i det samme knaldede de første eksplosioner, og straks efter lød de regelmæssige stempelslag – fjernere og fjernere, indtil de helt tabte sig i natten.

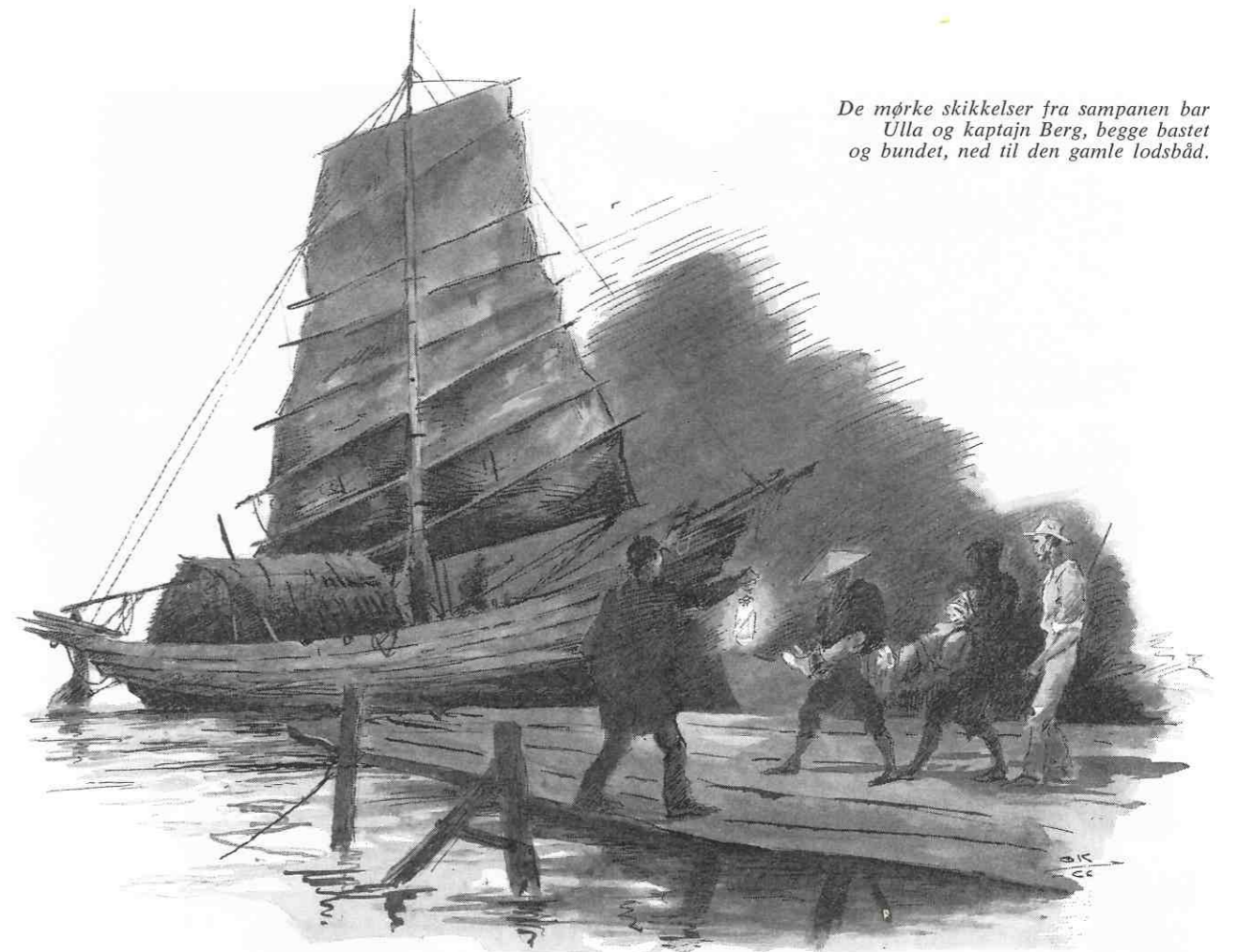
Det varede længe, før Ulla faldt til ro den nat. Herberts alvorlige, men forgæves advarsel havde gjort et dybt indtryk på hende, men langt om længe forbarmede søvnen sig alligevel over hende – og med det følgende daggry og den blændende sol forekom det hele hende ganske uvirkeligt og næsten meningsløst. Alt åndede fred og ro – og hendes onkel tillod sig endog at smile en kende hånligt ad Herberts fantasifulde angstelse.

Da natten faldt på, kunne Ulla dog ikke lade være at lytte; men timerne svandt. Kl. 22 gik kaptajnen til ro, og en lille halv time senere slukkede også Ulla lyset i værelset ved siden af onklens.

Godt en time senere gled en mellemstor sampan lydløst ind til bådebroen neden for pynnten, og fem mørke skikkelser sprang i land. To af dem forsvandt dog straks igen i den gamle lodsbåds indre. Lydløst gled de andre tre gennem haven til bagsiden af huset, hvor endnu et par mørke skikkelser sluttede sig til dem, uden at der blev vekslet et ord. På tykke filtsåler fortsatte de ad den brede veranda, der vendte mod floden.

Et øjeblik efter gled tre kofteklædte skikkelser gennem de åbenstående franske vinduer til kaptajnens sovekammer, mens to andre forsvandt bag dørene til Ullas værelse. Hun vågnede og fo'r op, men før hun vidste et ord af det, var hun bastet og bundet, svøbt i et tæppe og løftet ud på verandaen.

Slet så nemt gik det ikke med den gamle lods. Også han var vågnet med en besynderlig fornemmelse af, at der var nogen i hans værelse. Med et brøl sprang han ud af sengen og langede på må og få ud efter den første, der kom ham nær. Der lød et

De mørke skikkelser fra sampanen bar Ulla og kaptajn Berg, begge bastet og bundet, ned til den gamle lodsbåd.

halvkvalt skrig, men i næste nu blev han grebet af stærke hænder. Et tørklæde blev presset mellem hans tænder. Forgæves kæmpede han vildt med arme og ben. Lagner og reb strammedes, og han var ikke i stand til at røre en finger. Et øjeblik efter følte han sig helt magtesløs – løftet og båret ned gennem haven.

For sent angrede han, at han ikke havde villet lytte til Herberts råd. Det, der navnlig pinte ham, var spørgsmålet om, hvad der var sket med Ulla. Han lagde knapt nok mærke til, at han blev læmpet over rælingen på en båd, men snart gik det op for ham, at han lå på en hynde i lodsbådens kahyt. Nu hørte han andre på trappen – derpå en svag klynken fra den modsatte hynde, og han anede, det gjaldt Ulla, der altså blev behandlet på samme brutale måde af de slyngler.

Han sled som en rasende i sine reb for at komme fri – men nu rantes han af et voldsomt chok, da en beroligende hånd blev lagt på hans skulder, og han genkendte Ah-kims stemme.

»Hvis blot kaptajnen forholder sig rolig, vil hverken De eller frøken Ulla lide overlast.«

Så var verden altså ved at være forrykt, når hans egen tro tjener var med i dette komplot.

Et par kraftige eksplosioner forkyndte, at lods-båden var ved at blive startet. Han kunne lige høre Ah-kim hviske sagte med en af sine medsammen-

svorne. Det var ham ikke muligt at skelne ordene. Men så med ét knaldede et skud – derpå endnu et. Kaptajnen mærkede, hvordan båden ændrede kurs, opdagede også til sin rædsel, at alt lys om bord blev slukket – også lanterne. Det ville være dødsens farligt at navigere i dette farvand, hvor strømmen var stærk, og revlerne talrige. Ingen kendte bedre de lurende farer end den gamle lods.

Et øjeblik efter satte lods-båden da også sin stævn ret i en af de farlige sandrevler, så den dirrede i alle sammenføjninger, og han selv landede med et brag på dørken i kahytten.

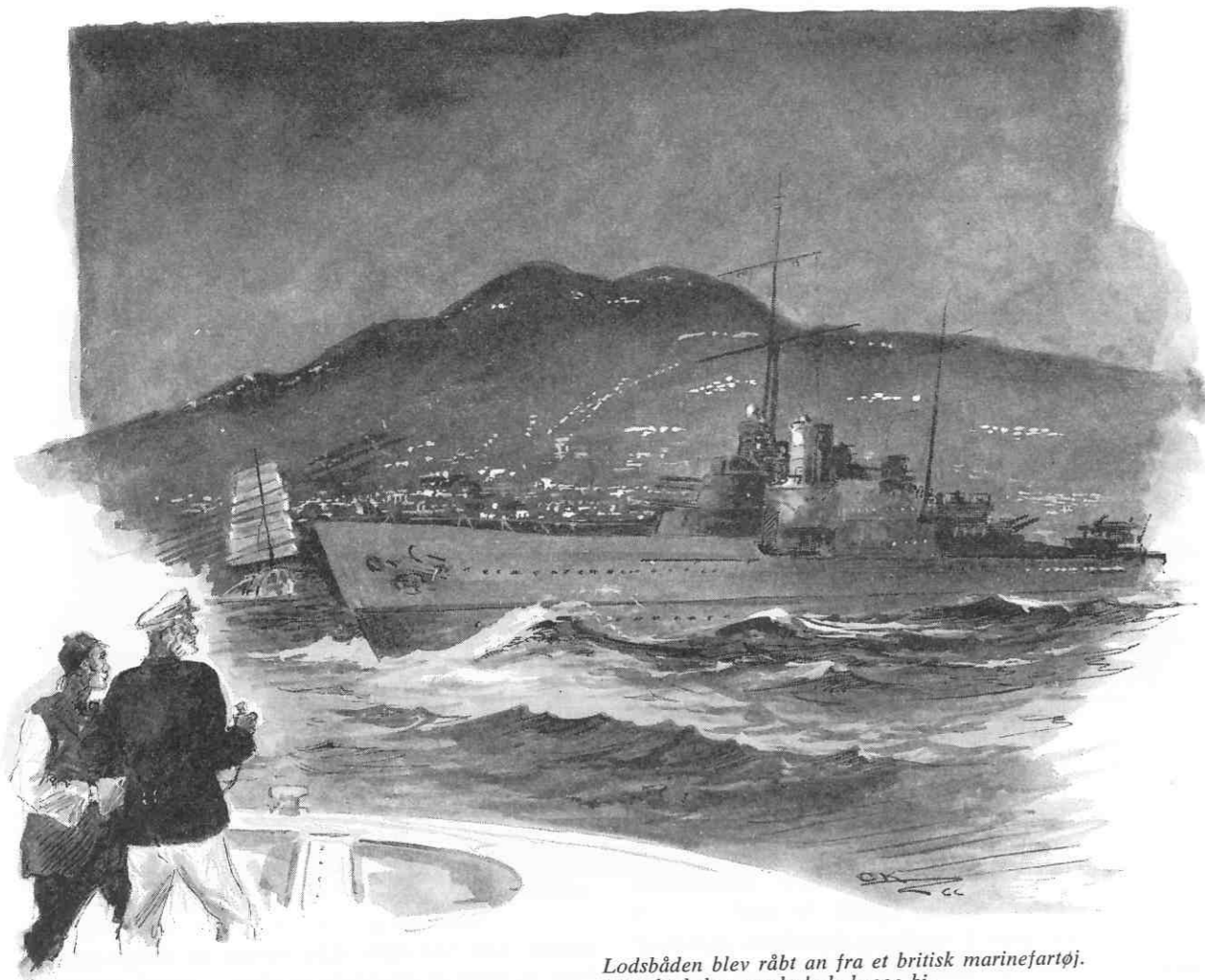
Oppe fra dækket lød ophidsede stemmer – og besynderligt nok blandt dem Ullas klare røst. Så stod Ah-kim bøjet over ham.

»Kaptajnen er blandt venner – men Mr. Herbert er såret, og båden har taget grunden.«

»Hvad pokker er meningen, slubbet? Og hvad har Mr. Herbert her at gøre på min båd? Og frøken Ulla? Hvad foretager hun sig?« Hans tanker var ét virvar.

»Frøkenen er på dækket og ved at vaske Mr. Herberts sår. Men kaptajnen må tage roret. Det sværmer med floddrøvere.«

Alt imens havde Ah-kim løsnet kaptajnens bånd, og i et spring var han på dækket. Fra agterstavnen hørte han en svag stønnen. I mørket greb Ulla hans arm.

Lodsbåden blev råbt an fra et britisk marinefartøj.
Man bød den gamle lods lægge bi.

»Vi må videre, onkel. For Guds skyld lad os løbe direkte til Hongkong, så Herbert kan komme på hospitalet, han er såret dybt i den venstre skulder.«

»Jeg tror, I raser alle sammen,« buldrede kaptajnen, der ikke forstod et muk af det hele. »Jeg kræver først en forklaring på hele denne komedie.«

Men Ulla havde atter bøjet sig over den bevidstløse skikkelse. »Det kan være øjeblikke om at gøre, onkel Jens.« – Og den gamle lods strøg hendes varsomt over håret med sin brede, kantede hånd.

Kaptajnen havde allerede slået bak til maskinen, fartøjet duvede for den stærke strøm – men pludselig gled det af grunden, og straks efter stod lodsbåden for fuld fart frem mod det fjerne lysskær fra Hongkong. I samme nu skurede en båd mod lodsbådens sorte skrog. Uden betænkning overlod lodsen føringen til Ah-kim, idet han selv greb en tung brandøkse, der hang på væggen i styrehuset. Med et velrettet kast, sendte han øksen mod den fremmede sampan, så den bed sig fast i dens bundplanke og vandet fossede ind. Et par kugler peb om ørerne på den gamle mand, men inden han fik kappet rebet, lå en halv snes ladroner og sprællede hjælpeløse i flodens gule vand. Han nøjedes med at sende dem et

foragteligt blik, så stod han atter ved rattet i førerhuset.

Hans vrede var efterhånden vokset til et sandt raseri, fordi man havde trukket ham ud af hans gode seng – og behandlet Ulla lige så brutalt. Han fandt det vanskeligt at tale blot nogenlunde roligt til Ah-kim – den forbandede forræder, som nu, da det alligevel måtte være gået galt for de sammensvorne, selvsagt havde valgt igen at optræde som den altid omsorgsfulde tjener og hushovmester. Men de skulle alle få læst teksten, hvis de ikke forstod at svare for sig, når han kaldte dem til regnskab.

Da de nærmede sig sejlrenden gennem flod-deltaet, opfangede kaptajnen lyssignaler fra et større fartøj. Først faldt det ham slet ikke ind, at de gjaldt den gamle lodsbåd – men i næste øjeblik forstod han til sin overraskelse, at det var et britisk marinefartøj, der bød ham lægge bi.

Da de to fartøjer mødtes, blev lodsbåden da også råbt an, og lidt efter stod den gamle lods på dækket af en britisk jager.

»Det sparer os unægtelig en del ulejlighed,« erklærede kommandør Green, »at det lykkedes Herbert at få Dem alle om bord i tide – også eventuelle in-

(Sluttes side 66)

Wilhelm Bauer

U-bådens opfinder gik i glemmebogen

Den første militært brugbare og mekanisk drevne u-båd blev prøvesejlet for 110 år siden. Men i de fleste opslagsværker leder man forgæves efter konstruktørens navn.

Af V. J. BRØNDEGAARD

Ill. af OSC. KNUDSEN

En sommerdag i midten af forrige århundrede vandrede en ung mand ad sydtyske landeveje. Han hed *Wilhelm Bauer*, var født 1822 i landsbyen Dillingen ved Donau og gik nu som drejersvend »på valsen«. Fra barnsben havde han haft lyst til at se fremmede lande, og tilfældet førte ham sammen med en vidtberejst mand, der havde levet længe i Tyrkiet og kendte sultanens hofdrejer. I svendens lomme lå en introduktionsskrivelse – og dygtige håndværkere var efterspurgt i Tyrkiet.

Helst var han marcheret direkte mod Bosporus. Men det lod sig ikke gøre – han måtte først hente et rejsepas i München. Og dér tjente faderen som vagtmester i et garderegiment. Han var noget af en hustryran, og Wilhelm vidste, at faderen bestemt ikke delte hans ønske om at udvandre. Derfor holdt han sig i byen længst muligt fra kasernen.

Men skæbnen ville det anderledes. På et gadehjørne mødte han sin bror, der tog ham med hjem. Og det gik, som Wilhelm frygtede: Faderen ville ikke give sit samtykke til rejsepassets udstedelse. Næ, i stedet for at farte omkring i udlandet skulle sønnen hellere finde et job med gode muligheder for karriere. Og der var efter hans mening kun én ting: Militæret.

Allerede dagen efter blev Wilhelm Bauer tilmeldt 4. Chevauleger-Regiment i Augsburg. Kadaverdisciplinen, strækmarcherne – hele soldaterånden var ham så inderligt imod. Om aftenen søgte han trøst i sin hobby: Teknisk legetøj.

1849 deltog han i krigen mod Danmark, og i Slesvig-Holsten så han havet for første gang. Her var det også, han en dag iagttog en sælhund svømmende under vandet. Og i samme nu fik han ideen at bygge et fartøj, der kunne gøre det samme.

Et par måneder senere afleverede han tegningerne

til hærkommandoen, der bevilgede ham 30 dalere. En model blev bygget, og den klarede prøveturen udmærket.

Men Bauer, som regnede med, at han nu ville få lov til at bygge et rigtigt undervandsskib, blev dybt skuffet. Man opfordrede ham blot til at aflevere modellen: Materialerne var betalt af staten og tilhørte denne.

Bauer indså, at man uden videre ville tilegne sig hans opfindelse. I raseri knuste han modellen og sendte stumperne til hærkommandoen med en følge-

Den unge Bauer vandrede hen ad de sydtyske landeveje

skrivelse: – Vedlagt returnerer jeg de for 30 dalere til rådighed stillede materialer.

Resultatet var en forflyttelse til et strafferegiment i Rendsburg, hvor kommandøren imidlertid viste sig så interesseret i Bauers planer, at han startede en indsamling af pengemidler. De kunne dog langtfra dække udgifterne. Obersten bad derfor artilleriets prøvekommission om en kalkulation, og den kom til et helt andet beløb.

Med hovedrysten læste Bauer, hvad »eksperterne« skrev i deres memorandum:

Kombinationen af skib og dykkerklokke har til følge, at luften forbliver i uændret tryk, altså uafhængig af de opnåede dybder. Et stempel bevirker hævnning og sænkning. Alt efter dets stilling fortrænges mere og mindre vand. Det hele kan imidlertid fremstilles meget billigere, men lige så holdbart og sikkert. De angivne mål for skibsvæggens tykkelse vidner om forkert vurdering af vandtrykket. De tre cylindre, der skal tjene til efter behov at optage eller udstøde vandballast, er helt overflødige. Enkle pumper gør samme tjeneste . . .

Som simpel underofficer uden højere uddannelse måtte Bauer rette sig efter sagkundskabens dom. Båden blev nok bygget efter hans udkast, men med de af kommissionen foreslåede ændringer.

Den 1. februar 1851 klokken 9 gik Bauer og to marinere, Witt og Thomsen, om bord i undervandsbåden. Kun få minutter efter neddykningen viste det sig, hvor lidt de superkloge herrers memorandum var værd. Næppe havde fartøjet nået en vis dybde, før der hørtes en knagen og så et brag: Vandtrykket pressede bagbords side ind og ødelagde vigtige dele af maskineriet.

Skønt Bauer ikke havde opfordret Witt og Thomsen til at deltage i prøveturen, rettede de nu i deres dødsangst grove beskyldninger mod ham. – Det eneste, som kan redde os, erklærede Bauer, er at undgå panik. Der findes en udvej, nemlig gennem den luge, vi steg ind ad. Over os hviler en vandmasse. Når luften hernede er presset sammen til et tryk svarende til trykket af vandsøjlen, har vi en chance for at blive hvirvlet op til overfladen. Men vi må have tålmodighed, det kan vare timer . . .

Ledsagerne troede ikke et ord, og Thomsen trak en kniv frem for at skære sine pulsårer over. Det lykkedes Bauer at få vristet kniven fra ham. I samme øjeblik gav Witt et glædesskrik. Bauer kiggede op og så gennem køjet to stærke trosser: Skibet foroven prøvede at hale båden op.

Det var også lige ved at lykkes. Men så bristede trosserne, og båden sank igen ned på bunden af Kiels havn.

Syv timer tilbragte de tre mænd i en tilsyneladende håbløs situation. Kun takket være Bauer slap de levende fra vovestykket. Witt krøb som den første gennem lugen, så fulgte Thomsen og Bauer. Da de nåede op og havde fyldt lungerne med frisk luft, så de et krigsskib lidt borte. På dækket stod matroser

og sang en koral. Derefter holdt kaptajnen en tale. Han hylkede mændenes heltemod – de ofrede livet for en stor sag. Mændene i vandet blev klar over, at de var tilhørere til deres egen dødsmesse . . .

Man skulle vente, at artilleriets prøvekommission nu endelig indså fejltagelserne og lod bygge en dykkerbåd helt efter opfinderens tegninger. Men nej – dette blev end ikke diskuteret.

Til gengæld viste udlandet sig pludselig interesseret. Baron Bruck, direktør for Østrigsk Lloyd, bad pr. brev Bauer komme til Triest og demonstrere undervandsbåden. Det lød jo lovende, men desværre ejede Bauer ikke penge til rejsen. Det lykkedes ham dog omsider at låne dem, og i Triest gik alt til at begynde med godt. Man lovede ham kontrakt på bygningen af flere dykkerbåde, men planerne blev i sidste øjeblik forpurret af handels- og finansminister Baumgartner, der var baron Brucks fjende og afviste ansøgningen om statsstøtte. Således blev Bauer offer for intriger mellem to hensynsløse karriéréjægere. Hans eneste resultat af rejsen var en stor gæld, der gav ham mange bekymringer.

På hjemrejsen traf han en herre von Spessardt fra Coburg, og denne rådede ham til at drage til England . . . derovre var den rigtige baggrund for at udnytte opfindelsen. Ikke nok med det: von Spessardt anbefalede ham til dronning Victorias gemal, den tyskfødte prins Albert; han skulle nok sætte Bauer i forbindelse med de højeste officerer i admiralitetet.

Men opfinderen tøvede, og von Spessardt gættede grunden: Den jævnt klædte rejsefælle havde ingen penge. Også det vidste han råd for. Han kendte velhavere, hvis kæphest var at stikke penge i dristige opfindelser, og lovede at interessere dem for projektet.

Foråret 1853 sejlede Bauer med store forventninger over Kanalen. Allerede få dage efter ankomsten til London blev han modtaget i audiens hos prinsgemalen på øen Wight. Albert hilste hjerteligt på sin landsmand, viste stor interesse for undervandsskibet og bad opfinderen skildre det i alle detaljer:

– Det ydre hylster består af kobberblik. I det indre er anbragt cylindre med stempler, hvis opgave er at indsuge og udpresse vand, således at fartøjets vægt bliver større eller mindre. Ved nøje at regulere vægtfylden kan skibet stå stille under vandspejlet eller drives i horisontal retning. Under dækket findes en blyklods som direktionvægt. Frembevægelsen drives af et urværk, hvis kraft overføres til en lille vingeskrue . . .

Audiensen varede en hel time, og da Bauer forlod sommer-residensen, regnede han med at have nået sit mål. En dronnings gemal måtte vel have lige så megen magt som selve dronningen – et ord fra ham var nok til at afgøre, at den britiske marine købte opfindelsen.

Men heri tog han fejl. Vel respekterede man prinsgemalen som monarkiets mandlige overhoved, men alle hans forsøg på at gribe ind i offentlige an-

Da de nåede op og havde fået fyldt lungerne med frisk luft, så de et krigsskib lidt borte

liggender mødte sluttet modstand i alle tjenestesteder. Da Bauer nogen tid efter igen fik foretræde, var prinsen synligt forlegen. Undervandsskibet havde kun udsigt til at blive realiseret, hvis opfinderen ville forblive i baggrunden. Med andre ord: Britiske statsborgere skulle have æren af opfindelsen. Gik han ind på forslaget, kunne han snart regne med betydelige indtægter.

Bauer bad om betænkningstid – og dog: Var der noget at betænke? Han havde kun valget mellem at sige ja eller vende retur til den forhadte kaserne. Altså indvilligede han og blev ansat i ingeniørfirmaet Russel, Fox & Brunel. Han underskrev en kontrakt, som lød tilfredsstillende.

Langt om længe kom man i gang. Krimkrigen var brudt ud, og England ville selvfølgelig med alle midler prøve at slå russerne. Parlamentet bevilgede 10.000 £ til bygningen af et undervandskib, og Bauer glædede sig . . . nu var leddiggangen endelig slut. Men netop som kølen skulle lægges, fik Bauer sin afsked på gråt papir! Man havde, hed det i skrivelsen, besluttet at bygge skibet efter egne tegninger.

Bauer var naturligvis opragt og tvivlede ikke på, at de noble herrer med uvæsentlige ændringer ville udgive konstruktionen for deres egen. Han gik straks til en advokat, som læste kontrakten igennem. Det viste sig, at den mand, der læste kontrakten højt før undertegnelsen, af firmaet var betalt til at udelade

En trojka bragte Bauer til kejserens sommerresidens, hvor storfyrst Konstantin ventede

en række enkeltheder, som gjorde Bauer retsløs. Firmaet forbeholdt sig at udnytte opfindelsen ganske, som var den dets ejendom!

Ophidset begav Bauer sig til admiralitetets First Sealord, James Graham, overbevist om at denne ville hjælpe ham til hans åbenlyse ret. Sir James hørte, hvad Bauer forklarede på sit mangelfulde engelsk, trak så på skuldrene og sagde: – *Sorry*, men jeg kan ikke hjælpe Dem.

Nuvel . . . var briterne uden skrupler, kunne Bauer også være det. 24 timer senere var han allerede undervejs mod Berlin, hvor han straks meldte sig hos czarens gesandt. Da han forlod bygningen, blev han tiltalt af en mand, der afslørede sig som repræsentant for London-firmaet. Hvilke betingelser Bauer stillede for at vende tilbage til England? Han lod skinne igennem, at han havde fuldmagt til at love ham en højt betalt stilling.

Bauer gættede straks grunden: Hos Russel, Fox & Brunel var man simpelt hen kørt fast. Opfinderen havde nemlig været så forsigtig at udelade en vigtig detalje i tegningerne, og uden den kunne der ikke bygges en brugbar ubåd.

Fra St. Petersburg kom snart den besked, at Bauer snarest skulle melde sig hos kejseren. Umiddelbart efter ankomsten bragte en trojka ham til kejserens sommerresidens, og her ventede storfyrst Konstantin, øverste admiralitetsofficer.

Konstantin syntes ganske vist levende interesseret

i opfindelsen, men lagde ikke skjul på sin skepsis. Fartøjet havde åbenbart store mangler, siden det allerede havde kostet flere mænd livet. Bauer protesterede – det var nær gået galt i Kiel, men alle tre om bord kom levende op. Konstantin bemærkede, at han kun sigtede til den ubåd, der – som indberettet af spioner – var blevet bygget hos fa. Russel, men straks efter sunket.

Nu hørte storfyrsten, hvordan sagen i virkeligheden forholdt sig, og lovede, at bygningen af skibet snarest muligt ville blive påbegyndt. Bauer skulle få alle fuldmagter til at lede arbejdet.

Efter de mange skuffelser troede Bauer, at nu var sorgernes tid endelig forbi. Han hentede sin kone til Rusland og regnede med at blive dér resten af sine dage.

Men fremtiden tegnede ikke så rosenrødt, for han havde ikke taget hensyn til den altbeherskende korrupsion. Man forelagde ham regninger på varer, der aldrig var leveret – nægtede han at signere dem, fik han dem til dødsfjender, der bag kulisserne regerede Rusland. Hver eneste dag saboterede de hans ordrer, og gik et eller andet i fisk, fik han altid skylden. At det overhovedet lykkedes at få bygget den første dykkerbåd, vidner om Bauers udholdenhed. Fyrst Konstantin udnævnte ham til »submarineingeniør« med majorsrang og gav ham samtidig kontrakt på bygningen af flere skibe.

Kort efter drog storfyrsten ud på en længere rejse,

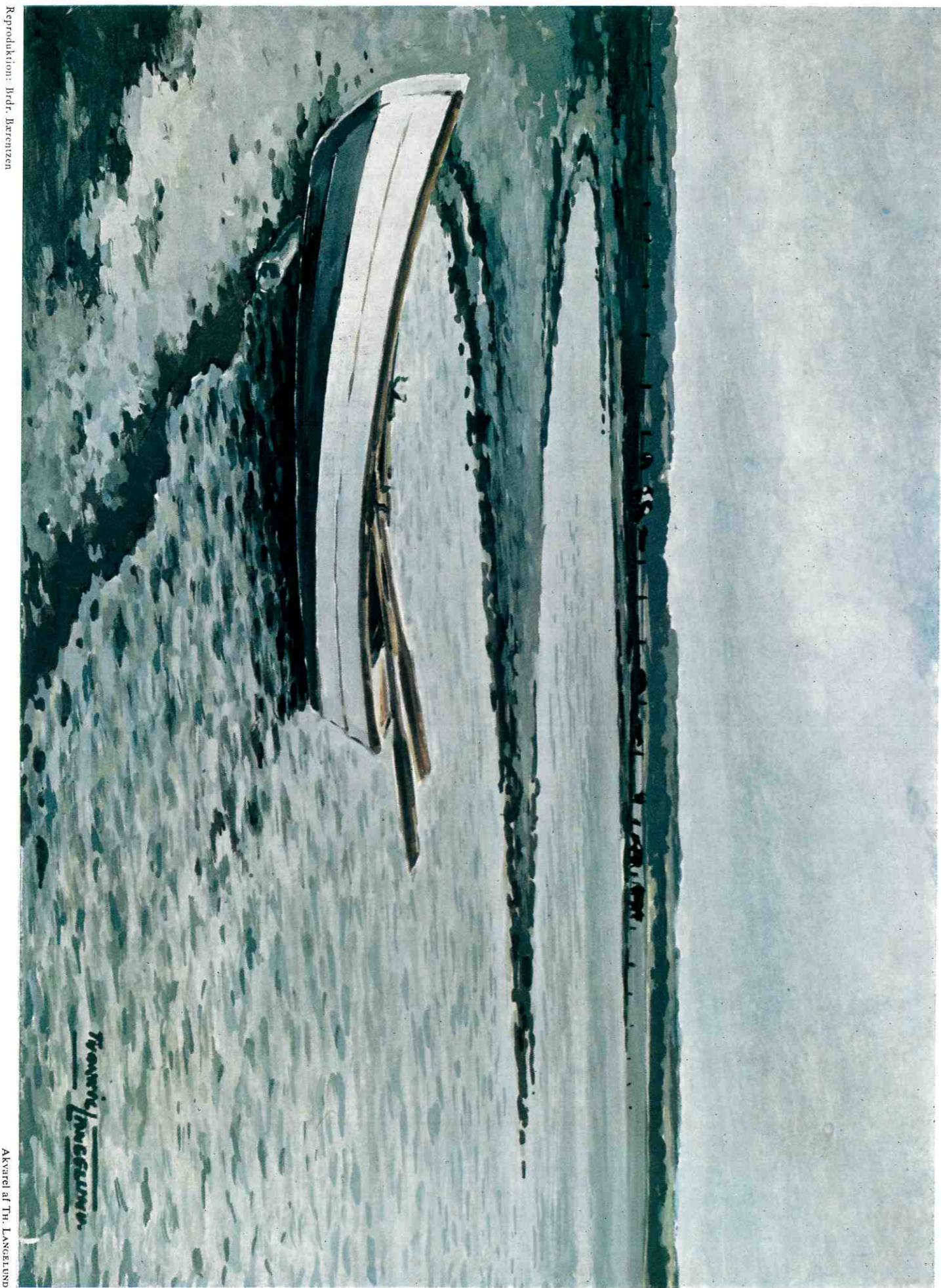
(Sluttes side 61)

Maleri af FR. LANDT

Gammel norsk bark ligger bak ud for Drogden fyrskib for lods

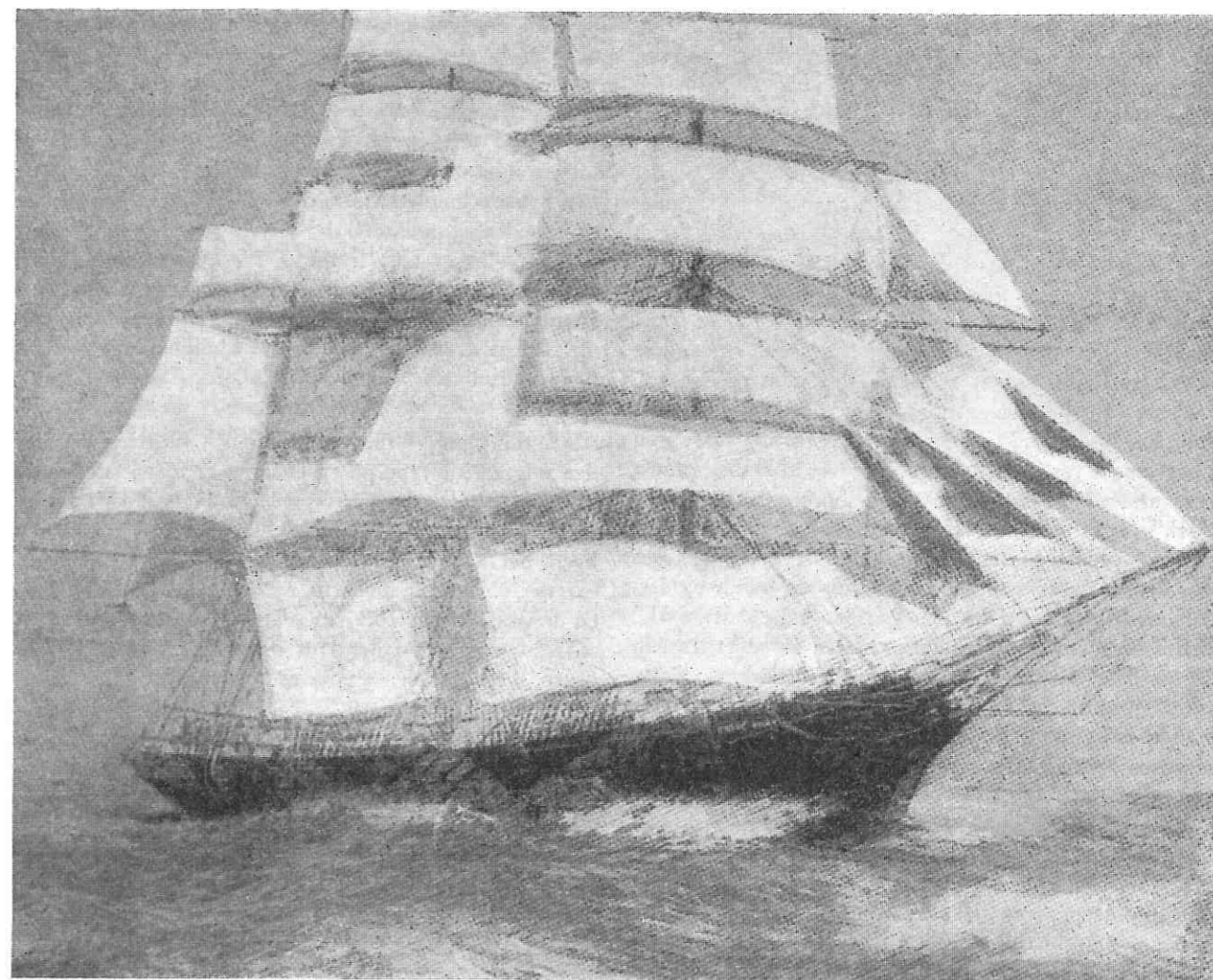
Reproduktion: Brdr. Barentzen

Reproduktion: J. B. Barrenzen

Parti fra Hvalpsund, Limfjorden

AKVAREL af TH. LANGELUND

Skibet, hvis bedrifter i sin tid blev fulgt med den største interesse verden over – ikke alene af spøns folk, men så at sige af en hel menneskehed.

CUTTY SARK

Ved HISTOR.

...den gamle verdensberømte clipper

Clipperen „Cutty Sark“ blev, ligesom en anden kendt clipper, „Thermopylae“, bygget i de seneste år af Kina-tefartens historie og er ligesom den bedre kendt fra Australien-farten, hvor den indtager en enestående position mellem de berømte sejlere fra hin tid.

„Cutty Sark“ var kendt verden over af sin samtid. Intet andet sejskib har fået så mange mennesker til at tale om sig som netop det. Ikke alene søfolk fulgte det med spænding og interesse, men folk, som ellers ikke anede noget om skibe i almindelighed, kendte dets bedrifter. Medens de med navne på andre clippere som „Thermopylae“, „Ligthing“, „Sobraon“, „Marco Polo“, „Torrens“ og „Samuel Plimsoll“ egentlig ikke forbandt nogen særlig forestilling og for øvrigt ikke

kendte forskel på en storbrase og et mellemstag, eller kendte en gaffel fra en klyverbom, så havde til gengæld størsteparten af datidens civiliserede menneskehed overalt på jordkloden slugt i snesevis af beretninger fra aviserne om denne mærkelige „Cutty Sark“, et skib om hvilket der gik de utroligste sagn og eventyr og beretninger om fænomenal hurtighed efter datidens forhold. Og som den slags beretninger nu engang er, indeholdt de ikke alene et hav af overdrivelser, men naturligvis tillige en god del realiteter.

Sagen er kort og godt den, at „Cutty Sark“ havde det held – eller om man vil uheld – (det kommer jo an på, fra hvilken side det ses) at slå alle eller næsten alle sine samtidige. Indtil få år i forvejen havde folk i almin-

delighed ikke interesseret sig for Kina-clippere, men pludselig brød en bølge af interesse for den slags frem. „Clipperens tid er omme,“ hed det, men pludselig opdagede de til deres store overraskelse, at der endnu var een under sejl, endda en højst interessant fremtoning. Lange artikler blev der skrevet om „Cutty Sark“, og det vrimlede med fotografier og tegninger af det berømte skib alle vegne. Folk stod opstillet i kø i tusindvis for at få et glimt af den, når den gik i dok, og fyldte kajerne i havnen, hvor den løb ind på sine rejser. Og langsomt voksede der da en mængde „Cutty Sark“-legender frem, som for største delen var opspind fra ende til anden.

„Cutty Sark“ var et af de overlevende fra den tid, skibene kun blev bygget med ét for øje: Hurtighed og kun hurtighed i en tid, hvor nu lasteevnen mere end noget andet var sat i forgrunden såvel af skibstegneren som af værftet. Endvidere må det erindres, at „Cutty Sark“ var et træskib, eller i hvert fald så godt som helt af træ, medens flertallet af jern-clippere, der ligeledes var bygget med hurtighed for øje, nu var gamle og derfor havde passeret deres glansperiode, da „Cutty Sark“ målte sig med dem. Men forklaringen er, at et træskib rustet ikke, således som et jern- eller stålskib. „Cutty Sark“'s teaktræ havde ikke lidt det mindste, da den efter halvtredssindstyve års forløb i 1922 lå i Surrey Docks, siger en beskuer. Desuden var den kun i Kina-tefarten tre rejser, men ingen af disse var på under hundrede dage. „Cutty Sark“ præsterede ikke her rekordrejser således som „Thermopylae“, „Titania“ eller „Ariel“ eller som jernskibet „Hallow'en“. Kun med meget få af de berømte clippere udkæmpede den nogen kamp; de var alle før dens tid.

I Australiens-farten har den sin bedste præstation i årene mellem 1874 og 1880 — tre og halvfjerds en halv dag, endskønt den aldrig slog „Thermopylae“'s to første rejser ud til kolonierne i 1868 og 1869. Den præsterede også forbavsende resultater i fyrerne, udsejlede dags-distancer blandt hvilke en på 363 knob, og skønt mange af søens folk vil hævde, at ved sådanne fænomenale rekorder må bl.a. strømmen tages med i betragtning (ellers ville et skib ikke kunne have løbet sine 18—19 knob), så er det dog værd at nævne.

For øvrigt er sammenligninger altid tvivlsomme. Det meget omdiskuterede og aldrig afgjorte spørgsmål om „det hurtigste skib i verden“ dukker stadig frem, og for såvidt behøver „Cutty Sark“ ikke at holde sig tilbage, når dens navn sættes i forbindelse med denne sjældne hæder.

Den var et berømt og samtidig vidunderligt lille skib. Og hvilket skib kan ønske en større pris? I ethvert tilfælde var den meget heldig med kaptajner. Kaptajn Moodie, som førte den i Kina-farten, var en ærefrygt-indgydende fører og fik den til at yde sit yderste, og kaptajn Woodget, som førte den i Australia-dagene, var om muligt en endnu kraftigere fremdriver. Begge passede de den, som var den et barn, der skulle leve, til den blev olding, og kaptajn Moodie omfattede da også endnu, da han var henved de 90, sit gamle skib med rørende kærlighed; men han havde vist nok også været

med, da det blev konstrueret og kunne aldrig blive træt af at synge dets pris.

Sandsynligvis har intet andet skib nogen sinde været i stand til at præstere et levnedsløb, som netop „Cutty Sark“. Ja, der opbevares endnu en stor og omstændelig logbog med dens glimrende rekorder. Vi vil her fæstne vor opmærksomhed ved en del af de mere kendte begebenheder og punkter i dens liv.

„Cutty Sark“ blev bygget i 1869, året efter „Thermopylae“, efter tegninger af Messrs. Scot & Linton i Dumbarton. Velkendt er dens nedstamning fra en gammel fransk fregat og den gamle hjuldamper i Indien-flåden „Punjaub“ (senere Willi's „The Tweed“). Deraf navnet.

Kaptajn John Willis, til hvem den blev bygget, var den udprægede type på en enehersker af en skibsreder at være. Han var pebersvend eller ungarl hele sit liv og var ikke så lidt excentrisk; kort sagt en mand, om hvem der gik mange historier. I hans hus i Richmond var der en latinsk indskrift på en af køkkenbjælkerne, en indskrift, som fik mange gode medborgere til at stirre. Oversat stod der kort og godt: „Gud sender os føden, men djævelen sender os kokkene!“

På det sidste under sin sygdom kom han for skade at forskrække en sognepræst med en historie fra hans unge dage, da han førte en brig på Vestindien.

Han havde som passager en ny biskop i Demerara, og hans velærværdighed, hvis første langfartsrejse det var, var naturligvis højligt interesseret i alt, hvad der gik for sig om bord. Engang skibet lå for anker, hørte han kaptajn Willis under middagen udtale sig om, at der sikkert ville være vind nok til at lette hen på morgenavtgen, og interesseret, som han var, udbød han:

„I sandhed! Jeg håber, hr. kaptajn, De vil lade mig være på dækket og se, hvorledes det går til! Ohøj! Ja, ja! Jeg tænker mig hele sceneriet, hvorledes De løfter ankeret og synger dertil! Prægtigt må det være! Disse shanties er jo så bekendte! Og det er jo ankerspillet og alt det der, som har inspireret til så mangan herlig strofe!“

„Vis, vis! Ikke spor af den slags,“ svarede kaptajn Willis hurtigt. „Bliv i køjen og slib en skraber, Deres velærværdighed, det er meget bedre! Jeg ville ønske, jeg kunne gøre det samme. Der er ikke spor at se, kan jeg forsikre Dem, ikke spor!“

Nå, biskoppens nysgerrighed var ikke så let at tilfredsstille. Ganske vist gik han til køjs, men ikke for at sove. Og da han nu ud på natten hørte røre og trampen på dækket, fik han hurtigt nogle klæder på sig og listede sig ud for at se, hvad der gik for sig.

Det første, han opfattede, var en syndflod af de kraftigste sømandseder, som han ikke i sine livskabte dage havde drømt om at skulle stå ansigt til ansigt med. Alle mand var i gang, og på dækket stod bådsmanden med benene plantet fast til hver side og de hule hænder for munden, medens en fortsat orkan af velmente og varmtklingende opmuntringer buldrede og gnistrede ud i natten:

„— — — — ye — sons o' sojers, — — — — (May the Lord have mercy on me!) — — — — there (I hope I'll be forgiven!) Oh, Lord forgive me, ye — — — —“

Biskoppen var et anfald nær af sindsbevægelse. Endelig fik han taget sig sammen så meget, at han langsomt turde bevæge sig fremefter og henimod bådsmanden, og med en salvelsesfuld mine lagde han sin hånd på bådsmandens arm.

„Min gode mand,“ udbød han. „Skammer De Dem dog ikke ved at udslynge den slags forfærdelige eder og blasfemier! Og tænke sig, så kæder De dem endda sammen med henvisninger til den Almægtige!“

Båds'en standsede et øjeblik, så svarede han:

„Det er all right, Deres hellighed! Det er all right, jeg må have lidt forladelse med på vejen, når jeg ta'r fat.“

Derefter fortsatte han sin afbrudte opsang:

„— — — — (Oh, Lord forgive me!) . . .“

Og alt det medhold, biskoppen kunne opdrive hos kaptajn Willis, var:

„Nåh, hvad sagde jeg? Rådede jeg Dem ikke til at blive i kahytten?“

Det mest bemærkelsesværdige i „Cutty Sark“'s historie, medens den var i Kina-farten, var dens kapsejls med „Thermopylae“. Og dog må det siges, at på en måde var der ingen af skibene, som egentlig vandt „The tea race“ fra Kina. For det første var de begge bygget efter, at tefarterne derude fra havde kulmineret, og begge havde de deres glansperiode i Australien-farten. Den eneste lejlighed, hvor disse to stolte rivaler kunne komme til at udkæmpe en kamp, tilbød sig under deres rejse hjem fra Shanghai i 1872, og — så endte det endda uden noget rigtigt resultat.

Begge skibe forlod Shanghai samme dag, 21. januar, men blev sinket nogen tid af tåge, førend den egentlige start kunne begynde. 2 dage efter mistede „Cutty Sark“ sit foretopsejl i en byge. Nede i Kinasøen havde begge skibe endnu hinanden i sigte, snart havde den ene, snart den anden lidt fordel for den anden. Ved Anjér var „Thermopylae“ forrest, men få dage efter under hård brise, hvor „Cutty Sark“ havde sine bedste chancer, gik denne frem og havde i løbet af en fjorten dages tid arbejdet sig et godt forspring frem. Imidlertid skulle spørgsmålet aldrig blive afgjort. På 34° sydlig bredde blev „Cutty Sark“ overhalet af en vestlig storm, der ikke alene straks blæste de fleste af sejlene i læ, men tog tillige røret, så at dens chancer for at vinde løbet blev lig nul, så sikkert som en trebenet hest uden tøjler ikke kan vinde et derbyløb.

Efter at kaptajn Moodie havde kvitteret „Cutty Sark“ for at gå i dampskibsfart, havde han en række efterfølgere, og under en af disse, kaptajn Tiptoft, gjorde den sin bedste rejse til Australien — på 68 dage. Kaptajn Woodget fik kommando over den i 1885 og førte den, så længe, den var under britisk flag.

„Cutty Sark“'s hændelser under denne kaptajn er et kapitel for sig.

Kaptajn John Willis, „Cutty Sark“'s ejer, havde en

— Min gode mand, De burde skamme Dem, sagde biskoppen.

særlig fornøjelse af at gøre „fund“, enten det nu drejede sig om skibe eller skippere, og kaptajn Woodget var en af de bedste. Han havde været førstestyrmand i flere år på et af John Allans skibe, men det blev John Willis, som gav ham den første chance — og det var noget ganske andet end „Cutty Sark“. Woodget fik overdraget den gamle „Coldstream“, en blackwaller på 750 tons, købt fra Greens selskab, en gammel kasse, bygget 1845 af teak, som nu var så vanddrukken som et sold. Agterude havde den fire gallerier og store, firkantede ruder i vinduesportene.

Den gamle skude havde i sit omtumlede liv aldrig løbet mere end 8—9 knob, men dens nye kaptajn drev den op til noget særlig fint — 250 miles på én dag — de to rejser, han førte den. Den sidste af rejserne varede tre år — Madras, Tulicorin, Cochin, over til Natal med kulier, derefter Mauritius og hjem. I al den tid var skuden ikke langs kaj. „Coldstream“ havde ikke været mange dage i søen med den sidste last indenbords, da den pludselig begyndte at lække.

Den trak regelmæssigt fjorten tommer vand i timen, hverken mere eller mindre, hvordan vejret så end var. Men naturligvis varede det ikke længe, før folkene blev misfornøjede med det evige: Pump, pump, pump! Og da man så fik Kap i sigte, kom de agterud i flok og rad og anmodede kaptajnen om at gå ind til Kap, for nu ville de ikke mere.

På dette tidspunkt havde han imidlertid rigget et vandhjul op udenbords over skibssiden, og dette hjul holdt, forbundet med pumpen, skibet så tørt som en pandekage. Det var derfor ikke så underligt, at han med et bredt grin kunne svare dem:

„All right! Gør som I vil! Vi kan klare den uden jer!“

Og vandhjulet klarede den til op på højden af Sct. Helena. Men her begyndte vanskelighederne igen, for da „Coldstream“ ankrede op for at få proviant om bord, kom lysten til at gå i land over dem som et mareridt. Men tanken om de tre års hyre, som ville være tabt, hvis de deserterede, bevirkede, at de blev om bord. Hvis alt gik vel, var der jo ikke langt igen, og det ville jo ingen

spas være at gå der på Sct. Helena og vente på skibsløjlighed. Da så Board of Trade's repræsentant kom om bord og blandt andet spurgte, om nogen havde noget at beklage sig over, ja, så var hver mand så tæt som spunsen i et anker — og gamle „Coldstream“ rolled away på sin rejse mod nord.

Sct. Helena var ikke langt bag horisonten, før vandhullet gjorde strejke, så kaptajnen allerede havde bestemt sig til at vende om og gå tilbage til Kap. Men til alt uheld eller held kom han til at høre en samtale mellem folkene, og den bestemte ham til, godt gal i hovedet, at holde kurs nordefter. Hans næste påfund var derefter en vindmølle, således som den kendes fra de finske skibe, og ved hjælp af den slap han og besætningen helskindet fra den historie. Men gamle kaptajn Willis var alt andet end tilfreds, han sagde, at vindmøllen havde spoleret skibets udseende!

Et hold folk fra land overtog skibet, så snart folkene ved ankomsten var mønstret af og gået i land, og de holdt den gående på pumperne, til skibet var vel i dok. Her viste det sig, at kalfatringen var ude mellem nådderne på et stykke større end en alen, og da dette var i orden, lå skuden i dok i fire måneder og var siden så tør som et afgnavet ben.

For at fuldstændiggøre besværlighederne på denne rejse havde kaptajn Woodget fået en ny førstestyrmand om bord på Sct. Helena. Styrmanden blev syg og tog køjen få dage efter afrejsen, og selv ikke medicinkistens værste ingredienser kunne drive ham ud af køjen. Han var der, og han blev der resten af den 90 dage lange rejse. Så, ved ankomsten til England, tørnede han ud med et bredt smil og — fik sin tre måneders hyre udbetalt!

Efter denne rejse blev gamle „Coldstream“ sendt ud til Brass River som bunker-båd og senere overtaget af smuglere. Senere hørtes der ikke til den.

Kaptajn Woodget drev „Cutty“ alt det den kunne, og tålmodigt bar den det sejldug, man hængte på den. Han plejede ustandselig at vandre poopen op og ned og fløjtede og fløjtede, bestandig den samme melodi uden begyndelse eller ende. Og havde der været finske eller russiske matroser om bord (de var jo som bekendt meget overtroiske), så må de have fået det indtryk, at han fløjtede efter vind, for — jo mere det blæste, des stærkere fløjtede han. Han ligefrem længtes efter vind, og når han gik ned under, fik den vagthavende altid ordre til ikke at mindske et eneste sejl, hvilket af og til kunne afstedkomme misforståelser, så det blev nødvendigt at kalde på kaptajnen. Så kom skipperen, snøftede en smule i bestiklukafets dør omme i læ og bemærkede:

„Jamen styrmand, jeg synes, jeg gav ordre til, at De kun skulle varsko, hvis vinden tog til“ — hvorefter han forsvandt for at slibe videre på skraberen.

Mere end een gang blev det nødvendigt at forkorte master og ræer. På mellemdækket sås mærker af de otte fod, stormasten var blevet forkortet. Hurtigheden led dog intet under dette, et bevis for, at disse clippere havde deres egenskaber mere gennem skrogets linjer end gennem sejlarealet.

De gamle planker i denne gamle skude kunne fortælle mangan god historie — hvis de kunne tale. Der var blandt andet den om dengang, da „Cutty“ sejlede om kap med en P. & O. liner, et dampskib „Britannia“, fra Kap Gabo i Sidney. En frisk brise sprang op, og „Cutty“ rullede af sted og kom i havn flere timer før pakkebåden. En byge blæste stor-topsejl til laser, men et nyt blev slået under, endskønt de kun var en time eller to fra havn. Kaptajnen på „Britannia“ sagde senere, at da hans førstestyrmand var kommet ned til ham og havde varskoet ham: „En sejler i sigte agterude, den haler ind på os,“ havde han svaret: „Nonsense, man! You must be dreaming!“ Og det var først, da han selv kom op på dækket, at han ville tro sine egne øjne.

Tid til anden slog „Cutty“ følge med et af hine dages kendte skibe, og sjældent kom den dårligt fra det.

Dog, dens historie har også sine mørke blade. Der var f.eks. en grim historie, som begyndte en mørk nat i Kinasøen, og som først sluttede nogle år senere på en mudderfarvet, uhyggelig aften i Tiger Bay.

„Cutty Sark“ har kendt fred, og den har kendt krig. Den trodsede tappert de tyske krydsere og u-både, medens den bragte fødemidler til de allieredes hære. En gang i dette tidsrum mistede den masterne under en cyclon i Det indiske Ocean, men nåede dog at manøvrere ind i Delagoa bugten og derfra til Kapstaden, hvor den blev underkastet en større reparation. Autoriteterne opdagede her, at den var fragtet med en ladning cacao til tyskerne, men da cacaoen ikke kunne nå sit bestemmelsessted, mugnede den om bord.

I 1922 lå den i Surrey Doks med et yderst skrammet og elendigt udseende. Den var netop efter en meget hård rejse fra Brasilien ankommet med en ladning linsæd. Navnlig galionsfiguren havde været udsat for Atlanterhavets hårde hånd. Denne galionsfigur forestillede i øvrigt heksen Nannil i Burns digt „Tam o' Shanter“, og der fortælles, at i ældre tider holdt hun altid et bundt lange mankehår i den udstrakte hånd, når skibet gik til kaj.

Kaptajn Woodget havde „Cutty“ i ti år, og i al den tid sejlede den i Australien-farten, fra regnet en enkelt rejse til Shanghai 1886. Det var efter det store jordskælv, da Cockatov-øen forsvandt, og netop da „Cutty“ passerede Anjis Straits, at den havde en mærkelig oplevelse. Forude så kaptajn Woodget noget, der kunne ligne en sandbanke eller et langt fladt rev, og dog var intet af den slags udsat i kortet. Da det kom tættere på, viste det sig at være lysende, flydende aske, der i allerhøjeste grad og ganske særlig interesserede lærlingene om bord, og længe varede det ikke, før de alle som een lå overskrævs på lønningen og fiskede aske med pose. Og asken skulle naturligvis gemmes som erindring. Men de havde sikkert været mindre ivrige, hvis de havde tænkt sig, hvor udmærket denne fine aske viste sig anvendelig til at rense maling med! Det kan nok være, at alt malet træværk om bord fik sig en omgang med dette uskadelige skurepulver.

Skibets logbog giver flere interessante og morsomme træk om dets overlegenhed over for datidens skibe, når

de da mødtes under samme vilkår. „Passerede og signaliserede skibet —“, „Overhalede og passerede fuldriggeren —“, „Passerede barken —“ og således videre. Disse er meget hyppigt forekommende bemærkninger. Dewitt & Moore's hurtige clipper „Rodney“ var en af de få, som det lykkedes at holde den stangen i nogen tid. De to skibe kom ved en lejlighed til at følges ad, og så længe kulingen var frisk, havde „Cutty“ føringen. Men så snart vinden løjede, gik „Rodney“ frem, og således blev det ved, indtil deres kurser skiltes.

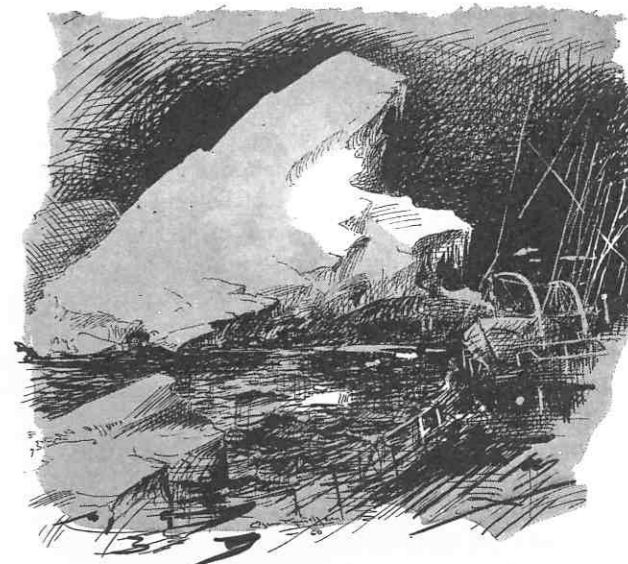
Det er meget almindeligt, at man hører gamle søfolk sige om det og det skib, at det kunne sejle i ring om rivalen. Almindeligvis er det kun et mundheld, der betyder, at man sejlede rivalen langt agterud; men selve manøvren er i sig selv ret besværlig, fordi den, som kommer i læ, får vinden ud af sejlene, når skibene da er tæt sammen.

Men „Cutty“ præsterede virkelig det kunststykke — mere end een gang — at sejle rundt om et andet skib, og sidste gang, det skete, var på dens sidste rejse under britisk flag. Der blev signaliseret en firemastet bark „California“ tilhørende White Star Linjen i Liverpool. „Cutty“ passerede „California“ med denne i læ, og kaptajnen tog et fotografi. Da den atter kom op under „California“'s låring, tog han et nyt og havde således beviset i hænde.

En anden hændelse fandt sted på en af dens rejser til Sydney, hvor den overhalede en stor firemastet bark, som gik for undermerssejl og forsejl, medens den selv havde hver en klud oppe. „Cutty“ signaliserede til barken, men fik intet svar. Det var nu ved at blive mørkt, og glasset faldt hurtigt. Der var alle tegn på hårdt vejr. Men synet af „Cutty Sark“'s udspilede vingefang var for meget for barkens kaptajn, der nu trods situationens alvor begyndte at sætte sejl af alle kræfter. Netop som mørket faldt på, havde han fået sat helt op til storetopsejl. Kaptajn Woodget noterede skibets farve og rig i sin logbog med den bemærkning, at skibets kaptajn åbenbart ikke ønskede at blive omtalt videre.

Amerikanske skibe havde i hine dage særlig ord for ikke at ville svare, når de blev prajet, men det store amerikanske sejlskib „Shenandoah“, bekendt som det hurtigste skib under stjernebanneret, spurgte til gengæld, da „Cutty Sark“ passerede den på højde af Kap Horn: „Hvilket skib er det?“

I logbøgerne på de skibe, som i 1893 passerede Kap Horn for hjemgående, nævnes hyppigt tilstedeværelsen af store isbjerge i det sydlige Atlanterhav og omkring Kap Horn, og „Cutty Sark“ danner her ingen undtagelse. På sådan noget som den 60° sydlige bredde i tykt og tåget vejr, netop som kaptajn Woodget sad med sin ærtesuppe i kahytten, hørte han pludselig udkiggen synge ud: Isbjerg forude! Han lod suppe være suppe og fløj på dækket som skudt ud af en kanon, aldrig havde folkene set ham med sådan en fart på. Men til gengæld gav folkene ham ikke noget efter med hensyn til at hale og brase. Et stort isbjerg blev nu synligt forude, og næppe var det klaret, før et andet dukkede frem af tågen på den anden hov. Da også det var godt i læ og

Et stort isbjerg blev synligt forude.

kaptajn Woodget i gang med de opvarmede ærter, klang udkiggens råb igen med samme ildevarslande klang, og nu blev der ikke tid til ærter i en hel uge. På en sejlads af henvend elleve hundrede miles sejlede man bogstaveligt talt mellem isbjerge på alle sider. Til tider havde man mellem 90 og 100 isbjerge i sigte på een gang. Ved måling konstaterede kaptajn Woodget, at et af de største endnu var hen ved nitten og en halv miles langt, da havde han endda sejlet otte og en halv miles langs den anden side af isbjergene. Nogle af isbjergene var så høje, at den øverste tinde ragede 2—300 fod op over vand-spejlet, og da skibet nogen tid var i umiddelbar nærhed af et af dem, hørtes en uafbrudt knagen som en kano-nade eller en række pistolskud. Det var nogle urolige dage, og vejret var for det meste så tykt, at man kun kunne lugte isen, og man kan ikke lugte is i læ. Et af bjergene, som rapporteredes på denne tur, var dækket med et lavalignende stof, hvilket kunne tyde på, at store vulkaner havde været i virksomhed langt mod syd og løsnet store dele af den antarktiske is.

Gamle John Willis kunne ikke lide, at hans skibe var for slanke agterude. Som gammel søulk vidste han meget godt, at et skib med slank og indhulet låring som en and udmærket kunne komme af sted i fint vejr og med tæthaledede skøder, men at skibet løbende for vejret i storm ustandselig ville blive overhalet af den ene brækker efter den anden og derved være tvunget til at dreje under. I overensstemmelse hermed sendte han tegningerne til „Cutty Sark“ tilbage til værftet mere end een gang, fordi han ønskede agterskibet mere fyldigt. Denne ekstravægt agterude havde både sin fordel og sin fejl. For ganske vist kunne det ikke gøre noget, hvis skibet havde en let last, som f.eks. te, men med en sværere last, hvor den lå dybt i vandet, skulle det nok øve sin virkning. Og kaptajn Woodget mente, at han ofte havde kunnet få en større hastighed ud af det, hvis „Cutty Sark“ havde haft finere linjer agter.

Imidlertid kan man ikke få både det ene og det andet,

og det var måske netop „Cutty“s ret fyldige agterparti, som reddede dens livs dage, da den under rejsen ud i 1891 mødte en frygtelig orkan.

Den vældige sø, som tordnede ind over skibet, mener kaptajn Woodget må have været en tidevandsbølge. Andenstyremand og tømmermanden stod netop oppe på ruffet forude, da de pludselig så et bølgebjerg med en frådende kam af skum så højt som op til bergineraaen vælte ind over skibet, der løftedes på skrånningen og derefter som en kælk på en isflade rutchede ned i det brølende svælg. Og da de red på bølgekammen, så det ud, som om skibet hang dér med agter- og forskib frit i luften. Men da agterskibet atter tog søen, rejste denne sig til begge sider til en højde af en seks—syv fod over lønningen, men gik ind midtskibs, hvor den bordfyldte og slog kahytsdørene ind. Andenstyremand og tømmermanden havde lykkeligvis klaret den med en dukkert og var kommet i læ i ruffet, men da de kiggede ud gennem køøjet og så det grønne vand stå som en mur udenfor, skreg den arme tømmermand, der var tysker: „Mein Gott, mein Gott! Den går under!“

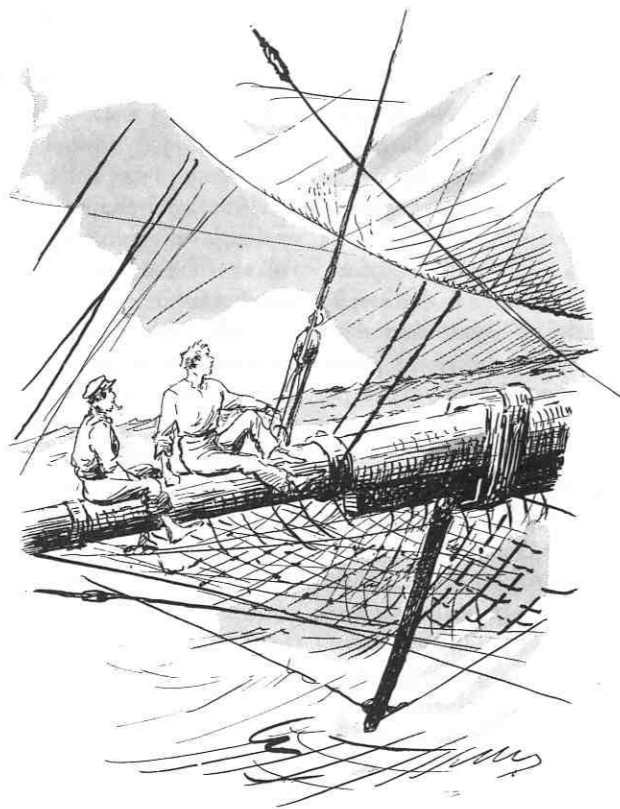
„Cutty Sark“ gik ikke under, den rejste sig stolt, men da den atter stak næsen over vandet for at kravle over vandbjerget, strømmede vandet indendørs langs dækket og ud over poopen, hvor det vaskede alting væk undtagen de to mand ved roret.

„Cutty“ var på ingen måde noget uheldigt skib. I hele sin Australien-fart mistede den kun tre mand. Den ene af disse var en lærling, som blev fejlet over bord fra

læ braser som så mangen mand både før og siden. De to andre kunne takke deres endeligt den omstændighed, der hedder en bager til rors. „Cutty“ havde i Sydney fået en besætning, der mellem sine gaster talte folk af enhver art. Der var en bager, en mælkemand, en soldat, en kedelsmed, en kok — og bageren blev sat til roret. Det var fint, letbriset vejr, og da vinden begyndte at friske, blev yderjageren halet ned. Men i stedet for at komme ind på bakken, da jobbet var forbi, blev de to mand ude på klyverbommen siddende der for at nyde det skønne, storslåede syn, som et skib under fulde sejl frembyder set fra dette stade. Og just da skete det, at bageren lod „Cutty“ falde af for vinden for derefter at lægge den hårdt til igen. Men derved stak „Cutty“ sin næse og klyverbom — for første gang i sine levedage — i vandet og tog sø over, og det sådan, så de to mand blev fejlet væk og druknede.

Hvorledes „Cutty“ senere blev solgt til portugiserne, er der ingen, som ved. Kaptajn Wellis solgte aldrig et af sine skibe, uden at det var til ophugning eller til oplags-skib. „Hvis hun ikke er god nok til at sejle for mig, er hun heller ikke god nok til nogen anden,“ plejede han at sige.

Han sendte sine gamle skibe til ophugning på værftet på samme måde, som når dyrevenner ikke vil overlade deres kæledægger i andre hænder. Af samme grund er det mærkeligt, at han ikke efterlod sig nogen bestemmelse vedrørende sine skibe, da han døde, og ganske særligt et så elsket skib som „Cutty Sark“. *Histor.*

De to mænd blev siddende ude på klyverbommen for at nyde det skønne syn.

Ek fik bålet's flammer til at live lidt op.

Tekst og tegninger:
WILL O'KAY

SEJLET — en fortælling fra den yngre istid

De vældige, mørke skove stod som en tæt mur omkring den lille rydning, hvor bopladsen lå som uddød i den tidlige morgens halvllys. Det var blot en lille klynge lave hytter bygget af svært egetømmer. Deres tage var tækket med et fletværk af fyrregrene og lag efter lag af stridt enggræs. Over det igen blokke af lyngtuer, der blev holdt på plads af lange,

krydsede stave og pløkke af grenvinkler. Vinden hviskede gennem de gamle eges løvhæng og nåleskovens rødlige spindelvævs-tusmørke.

Sjældent nåede sollyset ned til den åbne plads mellem hytterne, og så langt tanken kunne række, var der ikke andet end skoven. Skov og klipper — nu og da et vandløb eller sumpede småsøer. Ned-

Den langhårede elefant var det nødvendigt at være mange om at nedlægge.

trampede vækster viste, hvor dyrene havde deres gang til drikkestederne; vandet sivede i de dybe fodspor. Et par bidske, stridhårede hunde lå rullet sammen med snuderne skjult i den tætte pels. For det var råkoldt i den tidlige efterårs morgen. En lavt-hængende regndis drev de tynde røgspiraler fra det ulmende bål som flygtige tåger hen over pladsen.

Ek slog skindforhængen til side, åbnede den tunge bjælkelåge i hyttens langvæg og skuttede sig, da han mærkede støvregnets klamme fugtighed. Han pirkede op i bålet gløder og fik flammerne til at live lidt op. Så kastede han nogle tørre grene og en bunke kvas på bålet og satte sig på en af de store stene, for at varmen skulle drive nattekulden ud af kroppen. Han var halvsur, for jagten havde været dårlig i lange tider, og menneskene på pladsen manglede kød til føden og fedt til lamperne. Ek var den bedste jæger af dem alle; men selv han havde ikke fundet spor af vildt i mange dage, og det ærgrede ham at se de ængstelige øjekast og skuffede miner hos kvinderne, børnene og de gamle, når han hver aften kom tomhændet hjem. Ulvene havde hylet og glammet de sidste nætter, så også det viste, at der var mangel på jagt.

Han lyttede. Det forekom ham, at han kunne høre knagen og bragen oppe i skoven; det lød, som om de store dyr brød sig vej – måske urokser eller mammut'er. Urokser kunne han hamle op med ene mand, men gjaldt det den langhårede elefant, måtte de være mange om det. Og var det en flok, måtte man hellere lade dem passe sig selv for ikke at få hytterne trampet sønder og sammen. Ek kunne næsten ufejlbarligt lytte sig til, hvad vildt der kunne være tale om. Han sad foroverbøjet med halvt lukkede øjne og lyttede intenst. Elg var det ikke, heller ikke okser eller mindre hjorte, men vildæsler – måske bjørne?

Han rejste sig hurtigt og hentede sin lange hjorte-skindskaft og sine våben: En langskaftet økse med tveægget stenod, et par korte, brede flintknive og buen med pilekoggeret. Så kaldte han kort og be-

stemt på hundene, der knurrende lettede på sig og fulgte ham i hælene med hængende hoveder og haler.

Det var et drøjt stykke arbejde at trænge ind gennem krattet og storskoven. Store vindfælder, der var pjaskvåde, så man trådte lige igennem dem, tjørnebuskads og klippeblokke gjorde, at han måtte gøre store omveje, og stammerne var glatte og slimede af regnen. Hundene var træge og uoplagte. Men skulle han have taget fejl? Hunde havde så god en sporsans, at de kunne lugte bjørn længe før ham selv.

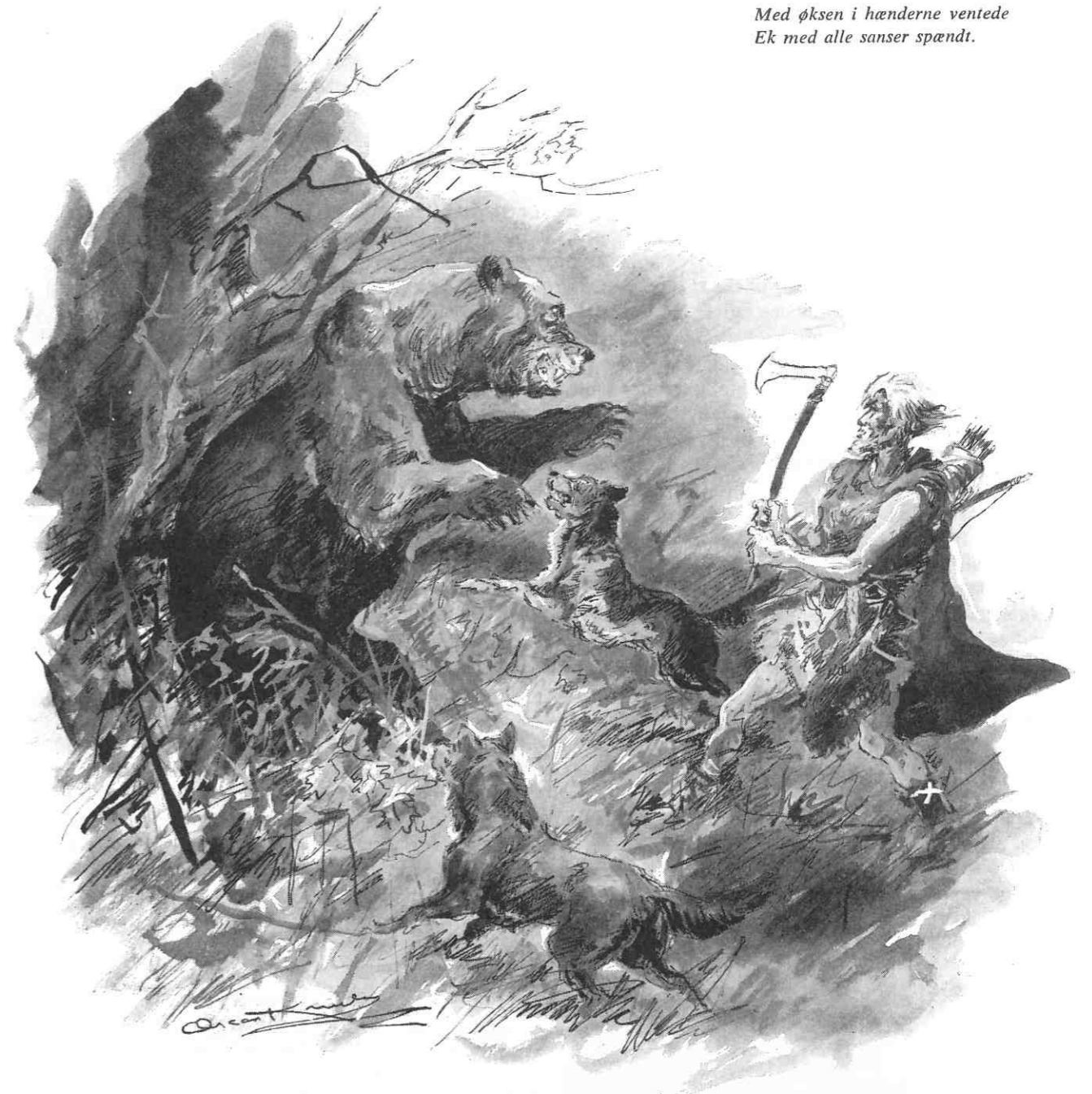
Han kom til en lysning oppe på klinten. Her satte han sig på en væltet gran. Herfra kunne han se havet dybt under sig. Det lå dovent og gråt i regnsløret. Han lod blikket strejfe langs strandkanten for at se, om sælerne skulle have lagt sig op på stranden. Men den var øde og tom. Han faldt i tanker. Ofte havde han spekuleret på, hvordan sæler og svømmefugle kunne bevæge sig på denne mærkelige, skiftende vandflade. Han og hans folk havde nok forsigtigt prøvet på at soppe lidt ud på det lave vand for at samle muslinger, krabber og andre skalddyr, men vovet sig længere ud havde ingen haft mod til. Han havde en indgroet rædsel for havet. Navnlig når stormen fik det til at forandre udseende, og det hele blev et kogende virvar af skum og larm. Han havde af og til mødt stammefolk nordfra. De kom i små, smalle, udhulede træstammer, som de drev frem ved hjælp af flade træstykker på et skaft. Men de holdt sig helt inde på det lave kystvand, hvor de om fornødent kunne bunde, hvis kanoen væltede. Ingen havde endnu vovet sig længere ud i det ukendte, hvor store, mørke væsener nu og da slyngede vandstråler i vejret og igen forsvandt i dybet.

Hans blik strejfede en fjern, blå skygge langt ude i horisonten. Det så ud, som om der lå land derude. I meget klart vejr sås det, at der også var skov. Han kunne føle en mærkelig lyst til at komme derud engang. Men det lod sig ikke gøre. Et menneske kunne jo ikke opføre sig som sæler eller fisk, der var skabt til at færdes i vand. Han huskede klart en kvinde, der var gået for langt ud for at samle skældyr. Hun var forsvundet og kom aldrig igen. Men skoven forstod han sig på...

En skarp snurren lød fra hundene – og han rejste sig hurtigt og lydløst. Og nu hørte han, at noget stort og tungt bevægede sig inde i det tætte brombærkrat foran det knortede egepur. Hundene havde rejst sig og stod bomstille med strittende nakkehår og de lange hjørnetænder halvt blottede. Deres gule øjne fulgte vagtsomt enhver bevægelse derude i tykningen. Vinden bar fra, så dyret kunne ikke få fært af mand eller hunde. Næsten uhørligt gav Ek en kort kommando, og hundene fo'r frem og begyndte at jage vildtet op.

Med den lange økse parat ventede Ek. Alle hans sanser var spændt, og hånden vejede øksen, så den lå bekvemt i hånden.

Noget stort, gråt og lådent brasede frem imod ham forfulgt af de halsende hunde. Det var en kæmpe-

Med øksen i hænderne ventede Ek med alle sanser spændt.

stor bjørn! Den krængede læberne tilbage og brølede kort og vildt, mens den langede ud efter hundene, der skiftevis sprang på den og snappede efter den, trods de fægtende labber med de lange, skarpe kløer. På den måde kunne Ek komme den ind på livet. Hans muskelsvære arm svingede øksen i ét hug mod bjørnens pande – men øksen skred for ham, og han gjorde sig parat til et nyt slag. Så snublede han, fordi de seje brombærkranker havde viklet sig om den ene fod, og han var lige ved at styrte.

Den ene af hundene sprang frem og slog tænderne i bjørnens forlap – hvilket reddede Ek for en stund og gav ham tid til at komme på benene og få fat i den længste af knivene. Øksen havde han tabt, og han kunne ikke nå den, så nu måtte det blive nærkamp – der var ingen anden udvej.

Alligevel svigtede jagtlykken denne gang, for han så den ene af hundene blive slynget et godt stykke bort, hvor den blev liggende. Den peb ynkeligt. For sent blev han klar over, at han ikke havde været så forsigtig, som han plejede, når det drejede sig om bjørne. For det var ikke én, men to bjørne, der var på færde. Hunbjørnen havde blandet sig i legen, og han havde ikke andet at gøre end at trække sig baglæns og håbe på, at den anden af hundene kunne holde rovdirene stangen et stykke tid, så han kunne komme til at bruge buen.

Så mærkede han, at han faldt. Han var kommet for nær den stejle klint og rullede ned ad den i et skred af sten og sand – ned i vandet, der dovent skyllede mod klintens fod og frembragte en svag brænding af slikkende skumtunger. Mens han faldt,

hørte han et hyl. Den anden af hundene havde fået sin bekomst!

Så sank han dybt og fægtede vildt med arme og ben for at holde sig oppe eller blot komme ind til de store sten ved skræntens fod. Hans lange kappe og skindklædning blev tunge af vandet, og han kendte ikke begrebet at svømme. Den ene gang efter den anden fik han hovedet under vandet og mærkede, at den kraft, der var i bølgerne, ubønhørligt drev ham udefter.

En stor, mørk ting gled forbi ham, og inden han helt havde mistet bevidstheden, greb han efter den for at holde sig oppe. Han mærkede den ru bark og blev klar over, at det var en stor vindfælde, en træstamme, der var drevet forbi ham med strømmen. Han klyngede sig til den og fik med besvær kantet sig op på den. Han gylpede så meget søvand op, at han igen kunne få vejret og fik sig omsider anbragt over tværs på træet, så han lå mere bekvemt.

Forskrækket så han, at vindfælden langsomt fjernede sig fra land og drejede hid og did med strømmen, som førte den ud mod det store vand, der strakte sig, så langt øjet rakte. Bølgegangen fik træstammen til at vugge, og Ek sad stiv af skræk og og hundefrøs i sin dyngvåde kappe. Han var klar over, at han aldrig fik sin boplads at se mere og kastede et langt blik ind imod røgsøjlerne, der nu stod lige op over skovene fra de tændte bål. I denne situation var han hjælpeløs. Ingen erfaring sagde ham, hvad han skulle gøre.

Det var holdt op at regne, og et blegt solstrejfe brød sig vej gennem den grå drift af skyer.

Han måtte have drevet længe – hele tiden med blikket vendt mod kysten, skønt han vidste, at de derinde ikke kunne hjælpe ham, selv om de fik øje

på ham. Han kom pludselig i tanke om de fremmede med de udhulede kanoer og de flade træstykker, de brugte til at komme frem med på turen langs kysten. Der var nok af store grene, der ragede op over vindfælden, og han tog den stærkeste af flintknivene frem og huggede en lang gren af. Dyresener havde han i skindtasken, og han prøvede nu at surre et stort, fladt stykke bark fast til enden af grenen og at anvende den, som de fremmede havde gjort det; men han opdagede hurtigt, at hans forsøg på at ro ikke ændrede væsentligt i stammens vej udefter. Så sad han igen ubevægelig og så den hjemlige kyst fjerne sig mere og mere.

Et kraftigt stød fik ham næsten til at tumle i vandet én gang til. Hans redningsplanke var stødt mod et lavt skær, og strømmen lagde den sidelæns mod land. Han så sig omkring og opdagede, at det lange klipperev var temmelig stort og fladt, og at søfuglene lettede i store flokke og flaksede skrigende over ham. Han var hundesulten, og tanken om, at der måtte være masser af mågeæg på klipperne, fik ham til at vågne op. Solen var kommet frem og varmede en del, men samtidig friskede vinden op.

Han kom hurtigt i land og forsynede sig af retterne, der i rigeligt mål var at finde mellem de stive strå længere oppe. Træ var der ikke på øen, men han havde jo brænde nok i stammen, så han måtte kunne få lavet et bål. Han huggede nogle kviste og grene løs og begyndte at stable et bål og få ild i det med sin ildpind. Det gik ikke. Da han gik ned efter mere brænde for at prøve igen, så han, at stammen var ved at glide bort fra land. Han kunne ikke udsette sig for at miste sit brændselslager, og han tog derfor et kraftigt tag i grenene og fortøjede stammen med et snoet reb af dyresene til et par store sten. Træstammen rykkede svært i rebet, men blev

dog liggende. Først nu mærkede han rigtigt kulden og besluttede at hænge sin kappe til tørre. Han bandt den fast til et par af de store grene, der ragede til vejrs, og for at den ikke skulle blæse af, snørede han snipperne fast i alle fire hjørner forneden til grenstumperne på siderne, som man gør det med et frisk dyreskind, der skal vindtørres efter skrabningen.

Han mærkede, at vinden tog til, og at bølgerne begyndte at få hvide skumtoppe – et syn, der så langt han kunne huske tilbage havde gjort ham bange. Han

Stiv af skræk sad Ek på træstammen og hundefrøs.

vendte tilbage til ildstedet; men den strygende blæst over de stenede flader fik de svage gløder til at flygte hen ad jorden og slukkede ilden.

Han rejste sig – rådvild. Nu var vandet så oprørt, og vinden så stærk, at dønningerne begyndte at overskylle revet. Uvilkårligt trak han sig tilbage og søgte ned mod vindfælden. Træ kendte han – og desuden måtte han have kappen på. Besværligt kravlede han over på stammen, der skvulpede og huggede i sit tøjr. På alle fire krogede han sig frem mod grenene, hvor skindkappen baskede i den hårde vind.

Et voldsomt ryk fik ham til at standse. Rebet havde sluppet sit hold i de store stene, og træet gled nu fra land, slingrende af sted med stærk fart. Han hagede sig fast med arme og ben for ikke at blive slynget ud i det frygtelige, der omgav ham til alle sider.

Han så sig tilbage. Klipperevet var nu ikke andet end en kogende brænding. Han pressede ansigtet mod mosset på barken og fornemmede den kendte lugt af skov og vådt træ. Og sådan blev han liggende i lang tid og ventede på, at det skulle være forbi med ham. Han skulle ikke mere indsnuse den gode lugt af brænderøgen fra bopladsens bål eller blodlugten fra det nedlagte bytte, der blev flået og parteret efter en vellykket jagt. Han havde været den bedste jæger i mands minde og var ikke bange for døden. Den kendte han i mangfoldige skikkelser. Snart havde det været uroksens spidse horn, snart ulvene, sabelkatten eller bjørnens lapper, der havde dræbt bostedets mænd. Men den død, der nu ventede ham, var han ikke fortrolig med.

U-bådens opfinder gik i glemmebogen

Fortsat fra side 48

og Bauers fjender benyttede lejligheden til at skaffe sig af med den ubekvemme udlænding. De chikanerede ham fra morgen til aften og så groft, at han ved Konstantins hjemkomst bad om sin afsked. Fyrsten prøvede at få ham fra beslutningen – dykkerbådene havde i mellemtiden foretaget 134 prøveture og bevist deres store militære værdi. Men opfinderen havde fået nok af det land, der gjorde hans tilværelse til et helvede.

Efter en årrækkes fravær vendte han hjem og bo-satte sig i München, hvor han regnede med at få en stilling som lærer ved en teknisk højskole. Ansøgningen lå ubehandlet i månedsvis, og da svaret endelig kom, og Bauer åbnede kuverten, viste det sig, at man ikke tilbød ham en professortitel, men stillingen som – fyrpasser med 25 gylden i månedsløn!

Så var det, som om den tunge stamme ikke mere arbejdede så meget i søen. Han løftede hovedet lidt og så til sin forbløffelse, at hans egen strand var ganske nær: Hans kappe, som var surret til de opstående grene, stod spændt og fyldt af blæsten, der langsomt og sikkert førte ham ind mod den kendte kyst. Vandet var allerede så lavt, at han næsten kunne bunde. Først nu huskede han, at vinden var slået om, da han lå ude på skæret og ville slå ild, og at den nu blæste mod land.

Ek havde – uden at vide det – opfundet det første sejl!

Uden at tøve løb han de sidste skridt gennem brakvandet og op over skrænten gennem skoven til landsbyen.

Den aften glemte stammens folk helt den truende kødmangel for at lytte til den fortælling, Ek kunne berette om det, han havde oplevet derude på havet...

Nede i strandkanten lå tidens første sejlførende fartøj væltet om på siden. Stormen flåede kappen i lange laser, og der skulle gå lange, lange tider, før skovens folk blev sig bevidst, hvad et sejl kunne bruges til. Men sagnet om det levede videre og gik fra mund til mund...

Inde i den skumle hytte lå Ek rullet ind i de store ulveskind og sov som en bjørn, der var død. For nu var han hjemme fra den første langfart, og kun tabet af sine to bedste hunde fik ham til at skære tænder i søvne.

*Tanker ved mødet
med en Newfoundland-hund
på Skagens strand*

Digt af
Knud Andersen

Du hund af hav, du hund af vejr og vind,
har du nu også svigtet din håndtering,
har en sirene lokket dig herind
og gjort dig døv og blind for navigering?
Fly, fly og frels dit liv, du sorte nar,
der hører til på dækkets smalle planker,
hvor store fiskerskonnerter gør klar
til torskefangsten på Newfoundland's banker.

Måske er du et syn fra gammel tid;
det står mig for, at vi har set hinanden.
Du var en hund, hvis sjæl var englehvid,
endskønt din pels var sort som bare fanden.
Vi sejlede mod bankerne en nat
— en vårnat, hund — velsignet og forbandet.
Mon sælen stadig bjæffer som besat,
mon hagl i hårde byger slører landet?

Og ligger vrage med sprængte dæk
om Jomfruklipperne og Hovedskæret,
og stiger vore døde stadigvæk
op fra St. Pierre og stirrer gennem vejret,
når strømmen kobler langs Den kolde Mur,
og går man stadig under sejl og letter,
og blæser udkigsmanden i sin lur,
når tågen tætnes gennem sorte nætter?

Tak, gamle hund af hav, fordi du kom
og bragte bud fra muntre hvalpedage
til dette land og mindede mig om,
at der er ikke mange år tilbage,
før vi, der strandede på fremmed kyst,
kan vende hjem med sang og hundeglammen
og mødes ved Den store Bankes bryst
med tak for alle livets gaver — Amen.

Og hører man endnu det sære sprog,
som skonnerterne taler med hverandre,
når skygger flygter over sejl og skrog
en månenat, når dønningerne vandrer,
og spejles stjerner i det blanke hav,
når ankervagten står i dybe tanker
og lytter efter tejesternes miav
på Bantam, Ballard og De grønne Banker?

Mon der på Saunders Flak og Bogy Sark,
hvor torsk og helleflynder står i stimer,
og Gillie Grundene og ved Jeanne d'Arc
bestandig bliver slidt i tyve timer,
og følger gæssene den vante vej
på trækket mod de fjerne rugepladser,
og sidder kongerne og soler sig
på grønlandsisens smeltende paladser?

Og mon der stadig lyder sang og spil,
når ankeret for sidste gang er kattet,
og hver kvadratfod sejldug er sat til,
og skibets bedste mand har taget rattet,
og presses der endnu med lyst og mod,
når dæmringen igennem mørket siver,
mens østkvadranten farves rød som blod
og spår en skingrende sydvestlig river?

Den gamle styrmand ~

Fortælling af P. C. Skals - Illustreret af Oscar Knudsen

Jeg kendte ham ikke særlig godt, og mens vi gik ned over landgangen undrede jeg mig over, at han ikke forlængst var udnævnt til kaptajn; han var mindst et halvt hundrede, og mænd i den alder plejer at have skib at føre. Han virkede også lidt mut, og mens vi gik op gennem Huelva's krogede gader, sagde han heller ikke ret meget, kun et par sparsomme ytringer, da vi gjorde en handel på blomstertorvet; det var først, da vi stod på den forblæste kirkegård uden for byen, han gjorde rigtig brug af talen. „Hun var min kone,“ sagde han, uden jeg havde spurgt, og skrabede sindigt et par moskager af gravstenen. Jeg så ud over graven; den adskilte sig ikke meget fra de andre, det eneste skulle da være, at den var mere forsømt; en kvadratmeter jord og en gravsten, der engang havde været hvid, det var det hele, en typisk fattigmandsgrav.

Han havde nu fået skrabet så meget snavs af stenen, at et danskklingende navn med fødsels- og dødsdato i hver sit århundrede lod sig læse, og mens han fortsatte med at nette sin kones minde, fortalte han mig dette: „Det begyndte altsammen for mange år siden, længe før Deres tid. Jeg var dengang en forvoven knægt, der for verden rundt uden tanke for dagen i morgen. Først med sejlskibe, siden med steamere. Det var med en beskidt kulbrænder, jeg første gang kom her til Huelva. Vi skulle laste træ til København. Landet var meget uroligt dengang, med politiske stridigheder og den slags. Blodet flød i gaderne, og det var strengt forbudt at gå i land.“ En tør hosten afbrød ham for et øjeblik. „Men min forvovne sjæl var ikke nem at surre, og en aften firede jeg mig trods forbudet ned på kajen og listede op i land. Selvfølgelig kan man ikke under de forhold strejfe rundt i en by uden papirer af nogen som helst slags og det varede da heller ikke ret længe, inden jeg sad bag lås og slå sammen med andre elementer, som militærpolitiet fandt tvivlsomme. Jeg råbte og skreg, at jeg var dansk, at mit skib lå i havnen, ja, jeg krængede endda uldtrøjen ned og fremviste en tatovering, som beviste min nationalitet.“ Her gjorde han et ophold, og jeg så for første gang antydningen af et smil i hans barkede ansigt, »men ingen forstod mig, eller måske ville man ikke.

Hele to måneder sad jeg her, mit skib var forlængst sejlet, og det eneste, jeg fik ud af den tid var, at jeg lærte en del spansk. En morgen fortalte imidlertid vor

fangevogter, at vi skulle flyttes, fordi oppositionspartiet havde vundet terræn; men inden vi nåede så langt, blev fængslet sprængt i luften, guderne må vide af hvem. Nogle blev dræbt og de fleste af os såret, da murene styrtede sammen. Jeg fik knust en finger og begge ben brækket.“

Han havde hele tiden talt langsomt, og af og til så han op med et fjernt blik. Da han begyndte at ordne blomsterne, vi havde købt på torvet, lagde jeg mærke til, at han manglede en finger på venstre hånd.

„Jeg fik et langt sygeleje på et lazaret, men det blev en lykkelig tid, for det var her, jeg traf Maria.“ Han gjorde en bevægelse mod stenen og var tavs et stykke tid, som fortabte han sig i minderne.

„Det var hende, der passede mig, det var hende, der lærte mig at bruge krykkerne, og hende, der støttede mig, da jeg kunne smide dem. Hun var også kærlig, så var det underligt, at jeg kom til at elske hende? Nu kan De le, og det kan måske også lyde mærkeligt, for jeg var jo ikke andet end en arbejdsløs sømand, men min kærlighed var gengældt. Nå, De lo

En kvadratmeter jord og en gravsten, der engang havde været hvid - en typisk fattigmandsgrav.

Jeg råbte og skreg, men ingen forstod mig, eller måske ville man ikke.

ikke? Det skal De have tak for, for det er der mange, der har gjort.“ Jeg sendte ham et nik.

„Da jeg blev rask og friede, fik jeg ja. For min skyld opgav hun sygeplejen, og da urolighederne stilledede af og jeg fik ordnet mine papirer, forlod vi Spanien. I København blev vi gift.“

Igen gjorde han et ophold, og et øjeblik hørtes kun grusets knasen under vore fødder og en sagte mumlen fra nogle kvinder ved en grav længere borte, så fortsatte han:

„Vi fik indrettet os et hyggeligt hjem, for hun var ikke alene kærlig og smuk, men også fornuftig og dygtig. Små lumre rum i Tordenskjoldsgade fik hun forvandlet til luftige, lyse stuer, ganske vist i spansk stil, men de var hyggelige, og da hun fik mig til at søge ind på styrmandsskolen, var jeg godt på vej til at blive et pænt menneske; hendes kærlighed og hengivenhed havde slebet alle mine skarpe kanter af. Hun var heller ikke så lidt stolt, da jeg efter to års forløb en dag kom hjem med certifikat som styrmand. Heller aldrig skal jeg glemme hendes kåde latter og glade stemme, da hun første gang så mig i styrmandsdresset. De to år var de bedste i mit liv, men selvom tiden dengang var en anden, var der kun ledige stillinger i langfartsbådene, og så måtte hun sidde alene i et koldt land, hvor hun ingen kendte, i de perioder jeg var til søs. De var dengang meget længere end nu. Vi fik ingen børn, og først nu bagefter forstår jeg, hvor ensom hun må have følt sig.“

Kvinderne nede ved den anden grav var færdige, og mens de gik forbi, tav han.

„I de breve, hun sendte mig, kunne jeg også se, at hun længtes efter Spanien, efter den gyldne sol og de susende cypresser, Spanien var jo hendes fædreland.

Men når jeg endelig var hjemme, lavede hun op og blomstrede som aldrig før, men kun for en kort tid; når jeg igen var borte, kom den store ensomhed, hendes lyse sind blegnede, og hun sygnede langsomt hen.

Senere søgte jeg over i en eksportbåd og var nu mere hjemme, men det var for sent; den tuberkulose, som ensomheden og længslen efter Spanien havde skabt, havde for godt fat.“

Han stod med ryggen til, og først nu lagde jeg mærke til, hvor tungt årene hvilede på hans skuldre.

„Det var i vinteren otteogtyve, jeg fik hendes sidste brev. Vi lå i Newcastle.“

Han var blevet så underlig spinkel i stemmen, og jeg havde svært ved at høre, hvad han sagde.

„Hun skrev, at hun var rask og glædede sig, til jeg kom hjem, men jeg kunne se det på skriften. Jeg fik fri en uge og hastede hjem, men hun døde andendagen om aftenen.“

Jeg ved ikke hvorfor, men den ungdom, jeg før havde været så stolt af, stod jeg nu og skammede mig over.

„Den sidste eftermiddag talte hun kun om Spanien, og hendes sidste ønske var at blive begravet der, og det ønske lovede jeg at opfylde. Det var jo det eneste, jeg kunne gøre.“

Han så ud over kirkegården, hvor et par unge piger svajede for vinden, der strøg ind fra havet.

„Jeg valgte Huelva, for her havde jeg truffet hende, men omkostningerne blev større end beregnet, hvad var en løn som tredje dengang? Og det kunne ikke blive til mere end dette simple gravsted.“

Han så undskyldende på mig med sine tinnede øjne, men jeg havde ikke ord til at svare ham.

Stemmen var omend ikke fast så dog tydelig, da

han sagde: »Årene er gået, og jeg kommer her jo ikke ret meget; jeg bestemmer jo ikke, hvor skibene skal hen, men jeg har aldrig kunnet glemme det fine menneske, hun var, og jeg bebrejder mig selv, at jeg i det hele taget tog fra hende, men hvad hjælper det, og når selvbebrejdelse og minderne bliver for stærke, det er især ude til søs, må jeg finde glemsel, og mere karakter har jeg ikke, end at det bliver i spiritus.« Det sidste sagde han hårdt og grusomt. »Det er også derfor, jeg aldrig får eget skib at føre.«

Han pillede et sidste vissent blad op og tilføjede: »Men jeg har heller ingen at blive kaptajn for.«

Skyggerne var blevet lange, da vi gik ud gennem kirkegårdsåsen og satte vore skridt mod havnen.

Om aftenen så jeg ikke noget til ham; messedrenge fortalte, at han havde låst sig inde på sit kammer, og jeg gættede grunden, men da vi dagen efter sejlede, kunne jeg fra styrehuset se ham stå og stirre mod land, indtil den sidste bræmme af Spaniens blå kyst sank i havet; hans profil tegnede sig skarpt mod aftenhimlen, og en brise legede med det grå hår, og sådan vil jeg huske ham.

Juleklokkerne i Nørre Vraa

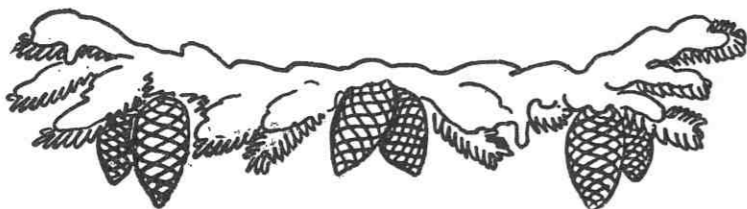
Fortsat fra side 10

Men da var der ikke meget andet at gøre end at føre til protokols, at landsbyen Vraa og dens beboere var forsvundet på uforklarlig vis julenat 1855. Yderligere at fyrmesteren havde fået et slagtilfælde på vejen op til lamperummet, af hvilken grund fyret var slukket.

Nok blev Jørgen Iversen mistænkt for mordbrand, men da man ikke kunne formode, at provsten fra Nørre Vraa kunne antages at være medskyldig i en sådan udåd, måtte sagen henlægges.

Der var jo også bevis på sandfærdigheden af de to mænds udsagn: Den skønne, snoede arming af rent guld, som fagfolk mente stammede fra tiden omkring år 1000 efter Kristi fødsel.

Således blev juleklokkerne i Nørre Vraa begravelses-klokker for et fiskerleje julenat 1855.

M/S Museet for Søfart
Maritime Museum of Denmark
Biblioteket

Lodsen fra Macao

Fortsat fra side 44

ternationale komplikationer, da Pilots Point som bekendt ikke hører ind under britisk jurisdiktion, hvem pokker det i øvrigt tilhører. Men hvor er for øvrigt Herbert – og Deres niece?»

»Lægen har lige været nede i lods båden og undersøgt Herbert,« meddelte næstkommanderende. »Bortset fra lidt blodtab, er såret overfladisk – og den unge dame sidder hos ham.«

»Jeg forstår stadig ikke et muk af det hele,« protesterede Berg stejlt. »Godvilligt havde jeg aldrig forladt mit hus.«

»Nej,« smilede kommandøren. »Det var vi klar over, og netop derfor gav jeg Herbert en meget ureglementeret tilladelse til at bortføre Dem, efter at Deres fortræffelige boy havde fundet ud af, hvad der skulle ske i nat.«

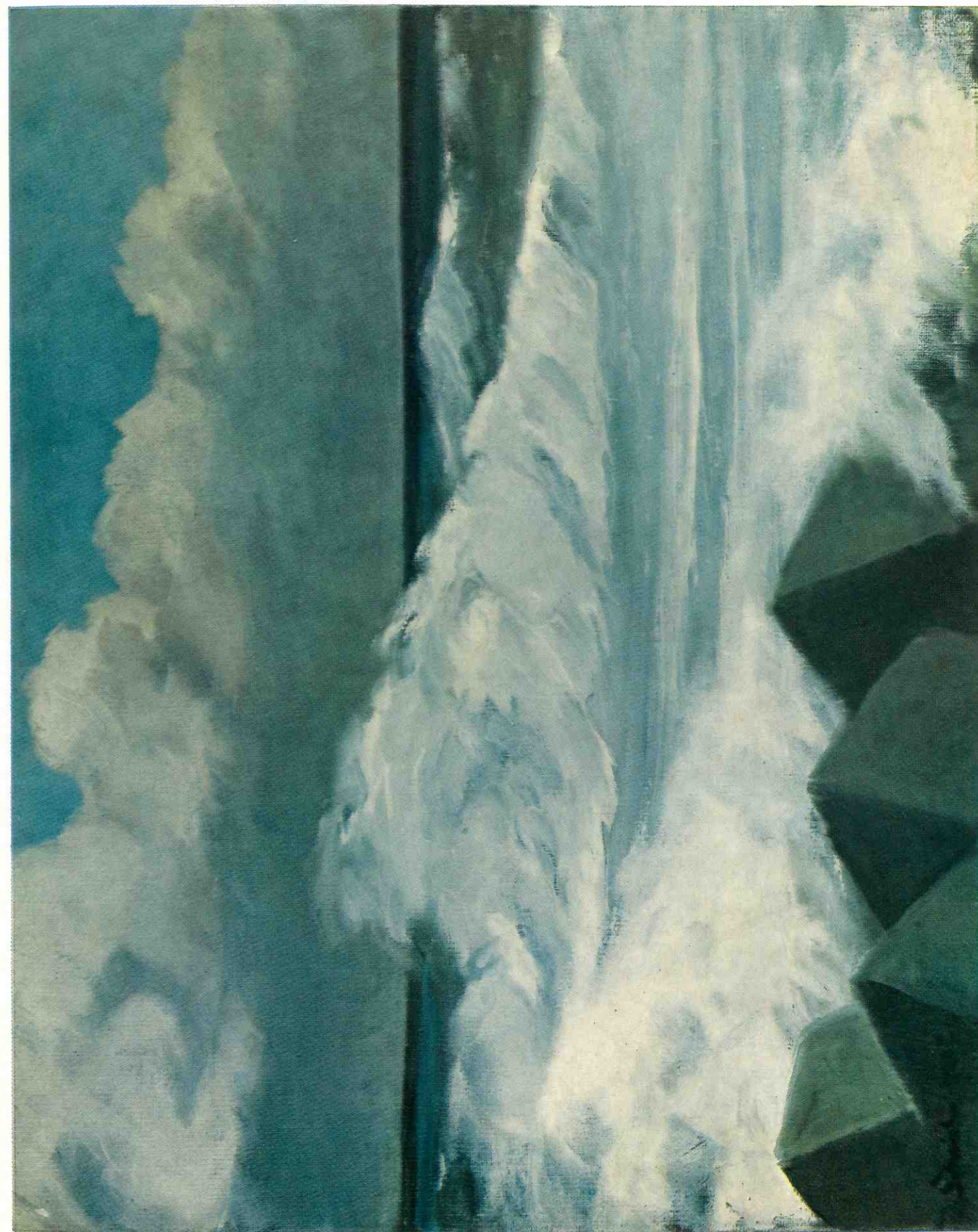
»Hvad skulle der da ske?« spurgte lods en, stadig tvivlende.

»Hvis De vender Dem, kaptajn Berg,« svarede sø-officeren, »vil De kunne se flammerne. Det var det skær, der fik mig til at sejle Dem og Herbert til undsætning, fordi jeg forstod, det hele ikke var tom snak.«

»Du gode Gud,« udbrød den gamle lods forfærdet. »Det er jo mit hus på Pilots Point, der brænder.«

Han vendte sig atter og gik mod lejderen for at gøre sin pligt og takke den uforfærdede unge mand, der lå såret i lods bådens kahyt, blot fordi han selv havde været så egensindig ikke at ville lytte til en berettiget advarsel.

Hans hjerte blødte ved tanken om, at hans eget hjem var blevet flammernes bytte – men i det øjeblik følte han alligevel stolthed og inderlig glæde, fordi han forstod, at hans elskede Ulla ville kunne være tjent med en mand af Herberts støbning.

M/S Museet for Sefart

4950313728

R/S-OK